

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Válaszul Kanonistának.

A »Debreczeni Protestáns Lap« 25. számában Kanonista cikksorozatát kezd meg, melyet egyenesen a mi figyelmünkbe ajánl. Pár hete már, hogy távol vagyunk Kolozsvártól s itt fölemlítésre nem jogosult okok miatt Kanonista cikksorozatából e pillanatban, midőn e sorokat írjuk, még csak az első közlemény van kezünkben. Mindegy. Megkezdjük így is válaszunkat. A mi figyelmünkre való hivatkozás ne legyen hiábanvaló. Különbben is, úgy hisszük, már ez első közleményből tisztában lehetünk azzal, a mit Kanonista még mondani fog, mert Kanonista nem a gondolatfejlesztésben mester, de a kezébe került dolognak megforgatásában, prizmás megvillogtatásában. Így már az első közlemény ouverturejében fölismerni véljük az egész következő zeneművet, melyet Kanonista nem annyira ihlettel, mint inkább, szívesen ismerjük el, tehnikai készséggel fog végigjátszani.

Kanonista annak idején hosszú cikkben foglalkozott a kolozsvári papválasztással. Néha a távolból, hová az egyéni érdekek s szenvedélyek suggeráló hatása el nem ér, igazságosabb az ítélet; máskor pedig a közelből ítélünk igazabban, midőn nem csak valamely absztrakt formula után indulunk, de az élet tényeit, követelményeit közvetlenül látjuk, halljuk. Kanonista cikksorozatára lapunk »Különfélék rovatá«-ban reflektáltunk volt. Igaz, röviden; de rövid, jellemző szóval komplikált dolgok mélyébe lehet világítani. A kolozsvári papválasztás és a paragraphusok közötti viszony részletezését mi mellőztük. E tekintetben hivatott fórumok jogerős ítélete állott akkor előttünk. Mi ottani véleményünket nem úgy mondtuk ki, mint egy-

házkerületünk hivatalos véleményét, de mint saját véleményünket és pedig tekintettel ugyan, de mégis kevesebb tekintettel állításunk praktikus alkalmazására, mint inkább ideális, vagy mondjuk: philosophiai értékére. Ellenfelünk talán nem fogja kétségbe vonni, hogy lehet és *kell* az igazságokat tisztán önmagukért, minden tekintet nélkül a gyakorlati konsequenciákra keresni s túlfelől ismét lehet az igazságokat praktikus alkalmazhatóságukra tekintettel tárgyalni. Igazságra törekvésünkben mind a két nézőpont jogosult s az ideális irányzat magának a gyakorlati alkalmazásnak is nagy javára van. Akkori nézetünket fönntartjuk s az írott paragraphusok orthodox Kanonistájával szemben a nem írott törvényre, de a dolgokban és föladatakban rejlő törvényre hivatkozni a jelzett értelemben mindig készek vagyunk. Mi nem hiszünk, hogy egyetlen paragraphust is valaha tényleg megsértettünk volna; de nem fogadjuk el azt az elméletet, hogy a paragraphusokon kívül és fölül nincs jog, igazság, morál. E rövid és *e/vi* kijelentésnél többet mondani ez alkalommal fölöslegesnek tartjuk.

Kanonista mostani cikkének fölirata következő: »Idők jelei, haladás, dicsőség és halhatatlanság, részletfizetésre.« A cím, mint látjuk, felséges és frivol. Kanonista hibáztatja egyházkerületünk jelenét, gúnyolni próbálja a nagy alkotásokat, vigasztalódik ez alkotások mulandóságával s végül azt a cikkének címéül használt cynikus proféciát adja a jövődő nyelvére: ...»dicsőség és halhatatlanság, részletfizetésre«. Csakhogy egyházkerületünk felett nem a jövődő »nyelve«, de a jövődő tisztább belátása s talán, tisztább lelkiismerete fog ítéletet mondani. Majd átmegyünk mi is Debrecenbe s keresni fogjuk

ott a református szellemet; nem az ólmos zajtalanságban, de a protestáns cultura s a protestáns egyház munkás életerejében, a hódításokban, az alkotásokban. S nem leszünk megelégedve olyan világitással, melyet a reves fa korhadó anyagainak phosphoreskálása, villódzása játszik. A mi egyházkerületünknek pár évvel több, mint tiz éves multja valóban korszakos. A hasonlíthatlan kedvezőtlen körülmények között is az élet, az erő, a tevékenység e korszakáról, melyben Erdély, a protestáns Erdély újból, ismét klasszikus földdé lett, ez alkalommal nem akarunk szólni. Minder ől szoltunk mi már itt és ott őszinte lelkesedéssel. Szavaink soha sem voltak roszhiszeműség, sem hizelgés, sem valamelyes rosz értelemben vehető szolgálattétel. A mi szavainkat csak a hitványság s az ezzel együtt járó korlátoltság, mert az igazi intelligentia egyszersmind nemes, magyarázhatja valamely irányban roszra. Lássá Uram, mi optimista vagyunk. A mi optimismusunk több, mint temperamentum. A mi optimismusunk gyakran nehéz benső küzdelmek vívmánya, jutalma. Mert, megvalljuk, minket mégis nem egyszer megkörnyékez s keményen ostromol a pessimismus. Mi pedig, mondhatni, egész *az életöszton energiájával* keressük az emberi életben, a gondolatokban, a törekvésekben, a célokban, a tettekben a magasabbat, a nemesebb részt s ha mi ezt megtaláljuk, az nekünk szabadulás, élet, diadal s mi hálával és lelkesen emlékezünk mindarról, a mi nekünk ily fölemelkedettségre alkalmat adott. Egyházkerületünk legközelebbi multjával való dicsekedésünknek ime: psychológiája. Azonban mostani föladatunk nem a magunk dolgával, de Kanonista dolgaival foglalkozni.

Kanonista, egyházkerületünk jelenét megbélyegezvé, nem mulasztja el figyelmeztetni, hogy vannak bizonyos »erdélyi specialitások«, melyek miatt immár gúnyol is minket a világ. Gúnyol? Oh, a satyra Debrecenről is sokat tud, sőt legelőkelőbb irodalmunknak nem egy derült sora mosolyog le a derék Debrecenre. Kanonista azonban egy váratlan fordulattal védelmébe veszi a »specialitásokat« s ezek lovagjává szegődik. Igaz, hogy e lovagiasság csak eszmezavarra vezethető vissza. A »specialitás« szöszármaztatása ellen nem teszünk kifogást, de a »specialitás« alá rejtett fogalom csak félig-meddig igaz. E megjegyzésünk különben jellemzőleg talál az egész Kanonistára. Mert Kanonista a félig-igazságok írója. Kanonista jobb

lában áll a szókkal, mint a fogalmakkal, inkább uralkodik a grammatika fölött, mint a logika fölött és jobb stylistá, mint gondolkozó. Kanonista a specialitást a specielből szabályszerűleg vezeti le. Azt a megjegyzést tesszük itt általában, hogy még e különben helyes módszer sem vezet föltétlenül célhoz a nyelvhasználattal szemben. A szavaknak természetrajza van, mint például a pillangónak. A szavak jelentése idővel mind abstractabbá lesz, valamiképpen abstractabbá lesz maga az emberi gondolkozás s a szavak már nemcsak eredeti konkrét jelentőségükben használtatnak. A szerves világban változás van, fejlődés van, s az élő nyelvek is egy szerves világ. És ily szerves életre ébrednek a holt nyelvek szavai is, ha ezeket az emberiség az ő nem szünetelő, de haladó gondolkozásának organumává teszi. Ezt az általános megjegyzésünket fűzzük ahoz a módszerhez, melylyel Kanonista a mai nyelvhasználatban élő szavak értelmét minden más adatra tekintet nélkül megállapítani próbálja s melynek nyomán minden népeket buzdit, hogy csak legyenek »specialitásaik«. De ettől eltekintve, különben is, azon a téren, melyen most mi mozgunk s hol erkölcsi tényezőkkel operálunk, a karaktert, a lényegét nem a »specialitás« fejezi ki, de az individualitás. Kanonista szereti a fogalmak megérzékitését. Iránta való szivességéből kövessük hát ezt a bizonynyal nem helytelen, de rövidebb utat. Ime: a délibáb specialitás, de nem individualitás és Szegednek specialitása, de nem individualitása a — paprika. Ennélfogva meghagyjuk Kanonistát a »specialitások« lovagjának, a mire vállalkozott is; de a hol vitánk során erdélyi intézményeinkről, erkölcsi organismusunkról, szóval individualitásunkról lesz a szó, ott a védelmet nem bizzuk Kanonista pengéjére. Most jó azonban Kanonista első közleményének legkövetelőbb, legtöbb igénynyel föllépő s egyszersmind legértéktelenebb része.

(Folytatása következik.)

Szerkesztő.

Parádi Kálmán tanügyi előadó évi jelentése.

(Felolvasatott a június 2-án megnyílt egyházkerületi közgyűlésen.)

Mélyen Tisztelt Közgyűlés!

Egyházkerületünk iskoláiról adandó mai jelentésben, az oktatás minőségének s eredményének szo-

kásos kimutatása s birálata előtt, azokról a tényekről kell legelőbb megemlékeznem, melyek iskoláink erőfokozása érdekében az egyetemes konvent és igazgatótanácsunk közbenjárására, a magyar állam kormány részéről nyújtott segély folytán történtek; és ezekkel kapcsolatosan rá kell mutatnom az iskolai előjárások belkörü intézkedéseire is, melyeknél fogva az oktatás niveauja általában, de főleg a kollégiumi internátusok és konviktusok intézményei a multhoz képest sokban javultak, sőt újabb időben tisztességes versenyre képesek voltak eléggé biztató jeleivel kecsegtetnek.

A történeti mozzanatok eme komplikációja négy részre osztja jelentésemet; az első rész szól az államsegély igénybe vételéről úgy gímnáziumainkra, mint elemi népiskoláinkra nézve; a második az igazgatótanács hatásköréből folyó tanügyi rendelkezéseket és a felsőbb intézvények végrehajtásában követett igazgatótanácsi eljárásokat hozza a m. t. közgyűlés becses tudomására, a harmadik rész az 1896–97. isk. év statisztikai viszonyait tárja föl s végül a negyedik a napirenden levő tantervrevízió s a czélba vett reformok irányzatait jelöli meg vázlatosan.

I.

a) Az annuitási kölcsönsegélyekről.

Felekezeti középiskoláink az építkezési államsegélyeket az 1883. évi XXX. t. cz. életbe léptetése óta közvetlen alakban, rendre-rendre kiutalt részletekben kapták a m. kir. államkormánytól s e miatt a segélyezett intézetek előjárásai új épületek emelését rendszerint csak akkor foganasíthatták, mikor a kért segélyösszeg teljesen ki volt már fizetve, a mi nem ritkán tíz évi várakozásra is kényszerítette az illető iskola fentartókat. Ez a körülmény arra indította dr. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter urat, hogy a segélyezésnek azt a gyorsabb módját, mely az állami tanintézeteknél gyakorlatban van, alkalmazza a felekezeti középiskoláknál is. Ez a mód az államsegély biztosításával való törlesztési kölcsön kieszközlése, mely abból áll, hogy az iskolafentartók a kérelmezett vagy az eddig ki nem fizetett segélyösszeg erejéig törlesztési kölcsönt vesznek fel, melynek törlesztési részleteit és kamatait minden egyes tanintézetre nézve, külön-külön folytatandó tárgyalások eredményéhez képest a törvényhozás hozzájárulásának fentartása mellett, az állami kincstár terhére elvállalja a magy. kir. közoktatásügyi minisztere. S minthogy a jelzett segélyezési mód megvalósítására az 1897. évi állami költségvetésről szóló törvény megadta a miniszternek a felhatalmazást, ő ezt az ügyet a nagyenyedi, a székelyudvarhelyi és a szászvárosi ev. ref. főgímnáziumokra nézve, 25662, 25.670 és 25.668—1897. május 14. számú intézvényeivel megindította, még pedig: a n.-enyedi főgímnáziumra nézve a szabadságharcz idejében szenvedett károk okán kért építési segély czimén 30.000 frt erejéig, levonván ebből az eddig közvetlen alakban már kiadott 6000 frtot; a székelyudvarhelyi ev. ref. főgímnáziumra nézve 10.000 frtig, levonván ebből a már közvetlen alakban kiadott 2000 frtot; a szászvárosi főgímnáziumra nézve 35.000 frt erejéig, levonván belőle a már közvetlen alakban kikapott 10.000 frtot.

A kivánt kölcsöntügyletek megkötése előtt megindult az igazgatótanács hozzájárulásával a jegyzékváltás a segélyt kért kollegiumok előjárásai és a közoktatásügyek minisztere között a pénzügyintézetektől beküldött feltételeknek, jelesen: a törlesztési terveknek, a kölcsön módozatainak és az államkincstár által elvállalandó annuitások mértékének a meghatározása iránt. E jegyzékváltás eddigi eredményeképen a következőket jelenthetem.

Miután a Bethlen-kollegium előjárása tudatta, hogy a collegium torna-csarnokát és az ezzel kapcsolatos munkálatokat igazgatótanácsi engedéllyel 1242-896 már be is fejezte az államsegély terhére saját alapjaiból vett 5% kölcsönrel, s miután az előjárás így körülmények közt azt kívánta, hogy az egész segély általa s ne valamelyik budapesti bank által konvertáltassék 5% kamattal az államsegélynek továbbra is még 8 izben kapandó évi 3000 frt. biztosítása mellett, hajlandó volt a kultusz miniszter úr egy folyó évi intézvényével az 1897. évi hitel terhére a kért 30.000 frtnak harmadik részletétől direkt alakban még 3000 frtot utalványozni. Abban a tekintetben is hajlandónak nyilatkozott tárgyalásokba bocsátkozni, hogy a most újabban engedélyezett 3000 frt folyósítása után megmaradó 21.000 frtot az előjárás az intézet saját alapjaiból vegye kölcsön olyképen, hogy az ezen összeg után esedékes 4—5 százalékos évi annuitás a törlesztési terv megvizsgálása után esetleg az államkincstár terhére elvállaltassék.

A székelyudvarhelyi és szászvárosi kollegiumok előjárásai az annuitási kölcsön felvétele iránt kelt miniszteri ajánlatot magukévá tették s mind a két intézet előjárásai a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank által már elfogadott kötelezvényeiket igazgatótanácsunk utján felterjesztették a közoktatásügyi miniszter urhoz az annuitások elvállalása és utalványozása végett. A nevezett Bank 50 évi törlesztésére 5 százalék annuitással adja kölcsön a kivánt összeget intézeti kötvényekben, melyeket 96 frt árfolyamon számít. E kölcsön tehát 50 évi törlesztés mellett 5.20 százalékos.

(Folytatása következik)

Erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés.

— Tudósítás. —

Második nap délután.

(Folytatás.)

Pokoly József szól először a kérdéshez s írásban nyújtja be javaslatát:

»Tekintettel arra, hogy sem az egyházi törvény, sem a kerületi utasítás elő nem írja az egyházmegyei tisztviselők választásánál, hogy annak érvényességéhez absolut, vagy relativ többség szükséges-e; tekintettel arra is, hogy az Igazg.-tanácsnak szervezetünk értelmében jogalkotó hatalma nincs; végül — még ha volna is ilyen hatalma — tekintettel azon általános jogi elvre, hogy *lex posterior ad facta praesedita trahi nequint*: indítványozom, hogy a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés, az Ig.-tanácsnak a kézdí egyházmegyei tisztújítása tárgyában hozott határozata hatá-

lyon kívül helyeztessék, a választások megerősítésenek, egyúttal azonban jövőre nézve követendő szabály gyanánt mondja ki, hogy mindazon egyházi választásoknál, amelyeknél a szavazatok általános vagy viszonylagos volta előírva nincs, a választások érvényességében abszolút szavazattöbbség kívántatik.

Szász Domokos: Pokoly J. tanár úr a kérdést egyoldaluan fogta fel; a választás nem azért semmisített meg, mert nem volt abszolút többség, hanem azért, mert a választás végrehajtására kiküldött korelnök nem hajtotta végre a maga elnöklete alatt az egész választást, hanem csak egyetlen egyet s akkor odahagyta az elnöki széket és az elnöki székbe a megválasztott esperes ült. Téves tehát a tanár úr azon állítása, hogy az Ig.-tanács azért semmisítette meg a választást, mert nem volt általános szavazattöbbség. A mi a szavazat többség arányát illeti, arra nézve igaz, hogy tételes törvényeinkben határozott jogszabály megállapítva nincs, de elismeri a tanár úr is, hogy az alkotmányos joggyakorlat az, hogy a választásoknál az általános többség ismertetik el. Én kötelességemnek tartottam a testvér egyházkerületeknél lévő gyakorlat felől magamat tájékozni s azt az értesítést kaptam, hogy minden választásnál (tanári, papi, egyházmegyei) az általános szavazattöbbség elve uralkodik. Az a mi tételes törvényeinknek csak egy hézaga, hogy nincs ez felemlítve; az Ig.-tanács kötelességének tartotta, hogy elvi kijelentést tegyen s csak azért terjesztette a közgyűlés elé, hogy alkalmat szolgáltatson, hogy ebben a nagyfontosságú kérdésben ítéletet hozhasson.

Csak egy pont van, a mi még helyreigazítást igényel. Az illető traktustól sürgető kérést kaptunk s az Ig.-tanács szükségesnek tartotta e tekintetben állást foglalni és hogy egy egész traktus adminisztrációja, közkormányzata fennakadást ne szenvedjen, a közjó érdekében hozta a törvényt. Ha azonban a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés ezen konkrét esetre alkalmazást, elvi döntvényt eléggé indokoltnak nem tartja, akkor igen könnyen megoldható ez a kérdés: méltóztassanak azt a jogszabályt, mely egész Magyarországon érvényben van, itt is érvényre emelni, mert kicsiny szavazatoknál a votumok igen könnyen megoszolhatnak s minthogy egy esperes kezére van bízva egy egész tractus, akarom, hogy a ki annak az élére áll, a közbizalomból kifolyólag legyen megválasztva. Tehát kérem a főtiszt. egyházkerületi közgyűlést, ne méltóztassanak e kérdést olyan egyoldalulag fogni fel, hanem ezen szempontokat méltóztassanak figyelemre méltatni és ha talán tulkapósnak méltóztatnak tekinteni, hogy az Ig.-tanács a sürgető szükség által kényszerítve ezt az elvi döntvényt felvette és erre a konkrét esetre alkalmazta, méltóztassanak ezt hatályon kívül helyezni, de jövőre méltóztassanak anyaszentegyházunk minden választásánál érvényesíteni.

Lázár Mihály megnyugszik abban, hogy a hol szabály nincs, ott a joggyakorlat szolgál mérvadóul, de minthogy határozott törvény nincs, mely az általános szavazattöbbséget kívánja s minthogy a törvénynek visszaható ereje nincs, kéri a közgyűlést, hogy az Ig.-tanács határozatától eltekintve, a választást hagyja helyben.

Bartha M.: Két lényeges része van az ügynek:

az egyik vonatkozik a konkrét alakban megejtett választásra és annak megsemmisítésére; a másik egy általános elvre, melyet az Igazgató-tanács kimondott és alkalmazni kíván az összes egyházmegyei választásokra nézve.

Az első kérdésnél igen nehéz nyilatkozni, mert én valamennyi idevonatkozó okmányt megkísértettem elolvasni, a melyik kezemhez került s azt hiszem, hogy mindenik a kezemhez került, de egyikben sem találtam más indokot a választás megsemmisítésére, mint azt, hogy a választottak nem nyertek abszolút többséget. Ezzel szemben a főtiszt. Püspök ur igen lényeges okokat hozott fel, melyek szükségessé tették az Igazgató-tanács megsemmisítő határozatát. Én kénytelen vagyok hivatalos documentum gyanánt tekinteni az Igazgató-tanács határozatát, de kénytelen vagyok annak tekinteni a Püspök ur Óméltósága nyilatkozatát is s minthogy a két documentum nem congruens, nem tudom, hogy a kettő közül melyiknek adjak nagyobb tekintélyt, nagyobb súlyt.

Ha a dolog úgy áll, hogy csak azért lett megsemmisítve a választás, mert általános szavazattöbbség nem volt, akkor nem volna méltányos ezt a határozatot helybenhagyni, mert nekem is az a felfogásom, hogy a tisztviselőnek a közbizalom kifolyásából kell választatnia és ennél fogva szükség, hogy biztosítva legyen számára az abszolút többség, de miután törvényben nincs szó, statutum szerint sem gondoskodott az egyház s a gyakorlat sem mutatja, hogy az abszolút szavazattöbbség megkívántatik, csatlakozom előttem szólott Pokoly J. tanár ur felfogásához s kérem a főtiszt. egyházkerületi közgyűlést, hogy a választásokat erősítse meg. Ez az egyik része a kérdésnek, melyben dönteni nem tudok, míg bővebb felvilágosítást nem nyerek, hogy más természetű szabálytalanságok forogtak-e fenn a választásnál, vagy nem?

A másik része a kérdésnek az az elvi jelentőségű határozat, melyet az Igazgató-tanács hozott. Ez igen helyes elv úgy, a mint a főtiszt. Püspök ur kifejtette; de hatáskörökről is kell szólni. — Egyházi törvényeink nagyon világosan előírják az Igazgató-tanács hatáskörét, hogy mire terjed, de egyetlen egy pontot sem tudunk felmutatni, mely megengedné, hogy az Igazgató-tanács mint törvényhozói birói testület elvi jelentőségű határozatot is hozhat. Ha az Igazgató-tanács nekünk, mint törvényhozói testületnek előterjeszti, hogy egy ilyen elvi jelentőségű határozatot hozzunk, én szívesen járulok hozzá, de így az Igazgató-tanács ezen elvi jelentőségű határozatát, mint kötelezőt az összes egyházmegyékre nézve, el nem fogadhatom, mert az egyházmegyéknek van törvényhozói joguk, de az Igazgató-tanácsnak törvényhozói joga még sincs. Ez a hatalomnak természetes megosztása, melyet minden alkotmányos életben minden alkotmányos ember respectálni szokott.

Bodor Géza: A felelkezés nem olvastott fel! Felolvastatik.

Vagy Károly: Ahhoz akarok szólni, hogy nekünk nem a felelkezésre van szükségünk, mert mi nem bíróság vagyunk; nekünk az Igazgató-tanács eljárása felett kell ítéletet mondani, hogy egy elvi jelentőségű határozatot hozott. Erre vonatkozólag, a mint

a főtiszt. Püspök ur és B. M. képviselő ur felszólalásából kitűnt, a kérdés ott dől el, hogy az Igazgató-tanács az ítéletét mire alapította, vajjon csak a szavazatok abszolút többségének meg nem léte, vagy egyéb okokra is. Kérem a nagymélt. Elnök urat, méltóztassék felolvasatni az ítéletet is.

Kádár János dr. segédtitkár az ítéletet felolvassa.

Maksai János: Pokoly J. tanár ur az Igazgató-tanács határozatát arról az oldalról bírálja, hogy az Ig.-tanácsnak ilyen határozat hozatalára absolute joga nem volt. Megenged a tanár ur, az utasítás idevonatkozó egyik pontja világosan mondja: Az állandó Igazgató-tanács hatásköre az egyházkerületet egyik közgyűléstől a másikig képviselni.

Másik pontja meg ezt mondja: kormányozzon egyik közgyűléstől a másikig, de intézkedéseiről az egyházkerületi közgyűlésnek felelőséggel tartozik. Tehát fel van hatalmazva, hogy szabályrendeletet alkosson, következésképp, teljes joggal alkothatott, csak hogy a hozott határozatáért felelős. Ime be is van jelentve a közgyűlés elé!

A dolog másik ágát tán méltóztatnak szivesebben venni. Arról van szó, hogy ez a határozat be lett jelentve a közgyűlésnek. Én magam az Igazgató-tanács gyűlésén jelen voltam s szinte magamnak merném vindicálni, hogy én voltam okozója ezen elvi határozat hozatalának. A mikor az Igazgató-tanács ezen választást megsemmisítő határozatát kimondotta, egyedül én voltam az, a ki ezen határozatot helyén valónak nem tartottam s ennek kifejezést is adtam az Igazgató-tanács gyűlésében. Én most is ezen a nézetem vagyok s csatlakozom a tanár ur indítványához, de annak kizárásával, hogy az Ig.-tanácsnak hatalmában ne állának a kormányzás gyakorlására vonatkozó eszközök egyik közgyűléstől a másikig.

Pokoly József kijelenti, hogy jóformán nem is kellene reflectálni a számvevő ur szavaira, mert érvelései csak az ő álláspontjának erősítésére szolgáltak. Egyoldaluan pedig azért nem járt el, mert ő csak a felelősség felolvasása s a püspök ur szavai után tudja, hogy a választás megsemmisítésére az említett főokokon kívül egyéb szabálytalanságok is közbe játsztak. Fenntartja azon állítását, hogy az Igazgató-tanácsnak törvényhozásra nincs joga, csak az előkészítésre s fenntartja indítványának azon részét is, melyet a számvevő ur kifogásolt.

Elnök: szavazásra bocsátja a kérdést s a közgyűlés a Pokoly J. tanár indítványát fogadja el.

Beterjesztetik az Igazgató-tanács előterjesztése Domján István sepsi-szent-györgyi tanárnak, a tanári özvegy-árvai gyámintézeti alap tárgyában hozott igazgató-tanácsi határozat ellen beadott felelősségéről.

Mezey Albert kívánja, hogy ezzel a felelősséggel együtt tárgyalassék a zilahi collegium felelőssége is. A közgyűlés elfogadja az indítványt.

Beterjesztetik az Igazgató-tanács előterjesztése a zilahi collegium elöljáróságának, a tanári özvegy-árvai gyámintézeti alap tárgyában hozott igazgató-tanácsi határozat ellen beadott felelősségéről.

Mezey Albert. Daczára, hogy az Igazgató-Tanács véleménye olvastatott fel s nem a megtámadott ítélet, nem kívánja annak felolvasását, mert ismeri; az Igaz-

gató-tanács azért nem tartja kiadhatónak a 65%-ot a tanároknak, mert az illetők lemondottak arról, másfelől azért, mert az egyházkerületnek rendkívül nagy terhet kellett fizetnie az illető tanárokért. Az Igazgató-tanács felfogásával szemben méltányosnak tartja a zilahi tanároknak a 65%-ot kiadni, mert hiszen csak azt kéri azok, a mit maguk befizettek és a mit az iskola magára vállalt; a sepsi-szent-györgyi felelősségre azért nem terjeszkedik ki, mert annak sorsa el van döntve azáltal, hogy ott voltaképp felelősség nincs. Indítványozza, hogy a kérdéses 65% kiadassék a tanároknak, mert ezzel senki sem fog károsodni s ők csak a maguk által befizetett összegnek egy részét kéri.

Both István zilahi tanár lemond a szóban forgó s őt megillethető illetményről s a zilahi collegium javára egy alapítványt tesz ebből, de mivel valaki azt mondhatná, hogy oly dologhoz köti ígéretét, a mi nincs kezében, külön ettől függetlenül megígéri, hogy egy 200 frtos alapítványt fog tenni és most miután nincs érdekelve az ügyben személyesen, hozzá kíván szólni a kérdéshez. Constatálja, hogy a zilahi collegium és a többi collegiumok helyzete közt két különbség van. Az egyik, hogy az özvegy-árvai gyámintézeti felosztása alkalmával mint mindenik iskola, úgy a zilahi is kapott egy bizonyos összeget, nevezetesen 4000 frtot s ezzel szemben 200 frt évi terhet, tehát ebből a 4000 frtból az évi teher fedezése után is az igényjogosult tanárok kielégíthetők. A másik különbség az, hogy míg más iskoláknál volt bizonyos alap, melyből a tanárok évi illetékét felelték, addig a zilahi iskolánál semmi ilyen alap nem volt s így a zilahi collegium elöljárósága csak a méltányosság álláspontjára kelyezkedett akkor, a mikor úgy kívánta megoldani a kérdést, hogy se az iskola pénztára, se az egyes tanárok kárt ne szenvedjenek. Tehát mivel az összeg nem teljes mértékben collegiumi vagyon, kéri a zilahi collegium elöljárósága indítványának elfogadását.

Benke István a Both István fejtegetéséhez semmit sem kíván hozzá adni, csak azt jegyzi meg, hogy Sepsi-Szt.-Györgyön a zilahihoz teljesen hasonló állapot van.

Végh Endre nem tartja analognak a zilahi és a sepsi-szt.-györgyi állapotokat s éppen ezért a sepsi-szt.-györgyi ügyre vonatkozólag kéri az Igazgató-tanács jelentésének elfogadását.

Tokay Aladár azt a felosztási módot, melyet a gyámintézet alkalmazott, nagyon elhibázottnak tartja, de mivel már megtörtént, változtatni azon nem lehet; úgy véli, hogy ezáltal az egyes intézetek azon tanáraitra, kik a gyámintézet tagjai voltak, nagyon különböző helyzet hozatott létre, továbbá azon arány sem számítható ki, a melyben az egyes tagok a maguk részéről hozzá járultak, éppen azért az Igazgató-tanács véleményéhez hozzá járul.

Fogarasi Albert, nem kívánja a felosztási módot bírálata tárgyává tenni, hogy minő feltételek mellett történt meg annak a pénznek felosztása. A pénz nem az egyeseknek, hanem az elöljáróságnak adatott ki, az foly az egyetemleges kötelezettségből. Kívánja, hogy maradjon meg a közgyűlés azon szép erkölcsi tétel mellett, mely szerint a pénz nem az egyeseknek, hanem az elöljáróságnak adatott ki.

Mezei Albert megjegyzi, hogy az egyetemlegesség megszűnt akkor, mikor a felosztás az egyes egyházak közt elrendeltetett.

A közgyűlés a felebvezések elvetésével az Igazgató-tanács javaslatát fogadta el.

Menyhárt András a szavazatszedő bizottság elnöke bejelenti a megejtett szavazatok eredményét.

Megválasztottak:

1. a n.—enyedi görög-latin tanszékre Molnár Károly;

2. a sepsi-szentgyörgyi német-magyar tanszékre

Mayer János;

a kolozsvári ev. ref. kollegiumnál br. Bánffy Ernő és gr. Bethlen Ödön megválasztásával megüresedett első algondnoki állásra Szacsvey Sándor, a másodikra Becsek Lajos;

a kolozsvári ev. ref. theol. fakultásnál megüresedett algondnoki állásra *Hory* Béla.

Elnök az ülést bezárja és a holnapi ülést d. e. 10 órára tüzi ki.

(Folytatjuk.)

Az év végén.

(Fakultásunk ifj. köreinek és egyleteinek évváró ülései; pályázatok eredményeinek kihirdetése; jövő évi pályatételek kihirdetése.)

(Folytatás.)

E jelentések felolvasása és tudomásul vétele után a zenekar tagjaiból alakult négyes szabatos játéka gyönyörködtette a közönséget, mire következett a *jelen évi pályázatok eredményeinek és jövő iskolai évre kitűzött pályatételek kihirdetése*. A tanári kar idevonatkozó jegyzőkönyvi határozatát *Nagy Károly* jegyző-tanár olvassa fel, mely ezeket tartalmazza:

1. a *bibliái tudományok* köréből kitűzött pályázatokról (jutalma a »Szász Domokos alap«-ból 35 frt.) Kecskeméthy István dr. szaktanár referál a következőkben

»A kérdésre egy pályamunka érkezett, az 1. számú, melynek jelígeje: »Egyedül a hit idéz és nem a cselekedet.«

A tétel volt: Pál apostol ó-testamentomból vett idézetei. A feladat e szerint Pál apostol idézési módjának rendszeres tárgyalása lett volna. A szövegek összevetése alapján meg kellett volna állapítani, hogy melyik szövegből idéz az apostol, zsidóból-e, vagy a görögből, vagy talán csak emlékezetből? Ki kellett volna mutatni, hogy valami rendszer szerint, öntudatosan idéz-e egyszer egyik, máskor másik szövegből és a hol esetleg eltérőleg citálja a szöveget, mi az eltérés oka, czélzatosság-e, vagy pedig csak az illető locusnak az apostol emlékezetében való elmosódása? Mikor így megállapított nyelvészeti s exegetikai alapon az a rendszer, vagy legalább azok az elvek, melyekben, illetve, melyek szerint az apostol az ó-testamentomot idézeteiben kezeli: akkor ennek alapján meg kellett volna világítani az ó-testamentomról való felfogását.

E helyett a szerző munkája egyik felében ismereti Pál theológiáját, másik részében pedig sorra veszi a római levélnek nem idézeteit, hanem a texus receptusban megjelölt parallel locusait s egyszerűen megjegyzi, hogy ez innen vagy onnan vétetett, tehát ez nem eredeti gondolata az apostolnak. A feladatot tehát

nem oldja meg. Mivel azonban ez a pályatétel félreértésének tulajdonítható s amúgy a munka értelmes felfogásról tanuskodik és szorgalmas törekvést árul el, az a véleményem, hogy a jó akaratú igyekezet és szorgalom jutalmául a 35 forint pályadíjból 15 forint kiadassék a szerzőnek.

2. A *bölcsészeti theologiai* pályázatról referál *Nagy Károly* szaktanár:

A feladat volt: »A magyarok ős vallásának kérdése, tekintettel a róla megjelent művekre«. Jutalma a gróf Teleky-alapból 35 frt.

Beérkezett két pályamunka; az egyiknek jelígeje: »Az öreg Istennek adassék tisztelet stb.« (Arany); a másiké: »Mi volt a magyarok ős vallása? — arról kő, irás nem beszél.« (Jókai.)

Az elsőnek írója nem figyelte meg eléggé a kérdést s így annak sem lényegével, sem természetével nem jött tisztába. Ennélfogva elhibázta feladatát. Nem vette észre, hogy itt voltaképen egy methodologiai kérdésről van szó, a mely először is bölcsészeti tisztázandó s azután kritikailag alkalmazandó. A feladat az lett volna, hogy mutasson rá azokra az anyagokra, a melyekből a magyarok ős vallásának képe megalkotandó; tisztázza, illetőleg jelölje meg azon kritikai szempontokat, melyek szerint ez a sokszor nagyon is vegyes anyag megrostálendő; mutassa fel azokat az alapelveket, melyek szerint a már kritikailag tisztázott anyag rendszerezendő s egységes rendszerré összealkotandó. Aztán a második részben alkalmazza ezeket a kérdéssről már megjelent művekre, kimutatva, hogy e feladatoknak mennyiben tesznek eleget s így mennyi pozitív értékük s hogy másfelől mi bennük a téves, helytelen, a mi korrekcióra vár. Szerző e helyett a magyarok ősvallását akarja megírni, összeszerkeszteni legalább azon vonásait, a melyek szerinte immár tisztázottaknak tarthatók. Munkája e második főrésze (47—65. lap) elébb e kérdés irodalmának — nem kritikáját, hanem egyszerű, hiányos és hézagos történetét adja a fontosabb művek *Ipolyi*, *Csengery*, *Kandra* munkáinak a tárgymutatóknál nem sokkal többre valló ismertetéssel. Világos e szerint, hogy a főkérdésben olyanra vállalkozott az író, a mit tőle kívánni sem volt szabad. Azonban műve nem csak a feladatot téveszti szem elől, hanem mélyebb, komolyabb tanulmányra sem vall. Megelégszik bizonyítatlan és nem igazolt kathegoricus kijelentésekkel s hol ilyenek nincsenek rendelkezése alatt, kevés magvu szólamokkal.

Egészen más a versenytárs műve. Örömmel jellem, hogy a kérdést a homályosság esetleges vádjával szemben igazolja az, hogy ez az író helyesen fogta fel annak úgy lényegét, mint természetét s ha nem is érvényesíti mindazon szempontokat, melyeket a kérdés helyes felfogására jeleztem: csak egyet mellőz: az anyag kijelölésének és kritikájának szempontját. A tudomány alkotás feltételeivel és normáinak megállapításával kezdi s ha e részből éppen a feldolgozandó anyag tisztázásának kérdése marad ki: ezt én azon formalistikus philosophiai gondolkodás befolyásának tulajdonítom, a mely meglehetősen hatalmában tartja ez idő szerint az illetőt s a mely az Én világából sehogy sem képes az Én tartalmához anyagot szolgáltató objectív világra jutni.

»Az álláspont és módszer« megállapítása után, mely műve első részét alkotja (1—22. lap) s a hol igen helyesen mutat rá a »Magyar mythologia« és »A Magyarok és vallása« közti nagy fogalmi különbségre s azon feladatokra, melyek »a tudomány határainak helyes megvonásában« és »az ismeret anyag helyes kritikával való összeállításában« állnak (itt kellett volna előbb magának az anyagnak »kritikai *feldolgozásáról*« szólnia): a második részben e megállapított normák szerint bírálja: 1. Az Ipolyi előtti kutatásokat; 2. Ipolyi »Magyar mythológiáját«; 3. Csengeri tanulmányait; 4. Kandra Kabos csak tavaly megjelent művét és Katona Lajos dr. két értekezését: »Ipolyi magyar mythológiájáról« és »Myth. irányok és módszerekről«. Általában az egész munkát komoly tanulmány, helyes felfogás, józan kritika jellemzik, mit a forrás- és segédművek egész csoportja igazol, melyek tényleges felhasználásáról a munka mindenkit meggyőzhet. Midőn iskolai mérték szerinti teljes elismeréssel ajánlom a 35 frt jutalomra, csak arra kérem az illetőt, hogy törekedjék egyszerűbb és világosabb irányra. s az úgy is eléggé megviselt professori szemek iránt máskor tegye, vagy tétesse könyvületesebbé a betűket.

(Folytatása következik.)

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

(Folytatás.)

A felsőbb leiratok olvasása rendén örvendetes tudásul szolgál, hogy a czelinaí lévitának 100 frt helyezetett kilátásba s a magas miniszterium is elfogadta, hogy oda ref. vallású és a lévitaságot elfogadó tanítót nevez ki. Ez egy újabb jele érdekeink biztosításának, esperesünk nem lankadó, körültekintő buzgóságának. De annál nagyobb aggodalommal fogadtuk ama leiratot, hol az Igazgató-tanács egy néhány egyház és egyházi személy államsegélyének megvonásáról értesíti az egyházmegyét. Ilyen például Dabó. A kik ismerték a helyzetet, mindjárt oda is kiálták: Dabó felett a halál harangja megvan huzva! Valóban úgy is van, mert e kicsiny, alig 100 lélekkel bíró s róm. katolikus tengerbe fúlado egyház nem segíthetett eddig is magán, mert nincs annyi tankötelese, hogy lévitatanító fizetésre államsegélyt nyerhessen; ennyi lélekszám mellett kétséges, hogy ad-e az állam a különben igénynyel bíró egyház részére 800 frtot egy papnak. Itt, több mint bizonyos, ha maga az egyház nem szervez bár egy jó lévita-tanítói állást, csinos kis templomunkat egy néhány év alatt bezárhatjuk s aztán el is hordhatjuk ama fanatikus környezet gúnykacaja között. Nagy figyelemmel, mondhatni megdöbbenéssel hallgatta a közgyűlés Ugron János gondnok lemondó levelét. Mintha a lelkeken a megyénkben közelebről lefolyt áldatlan politikai harc kisértő szelleme jelent volna meg. Mély csend következett a levél utolsó szava után, mintha a gyűlés nem tudta volna tájékozni magát e meglepetés előtt. Egy néhányan fel is emelkedtek, hogy mégis tán jó volna újra felkérni, ... de ekkor már a szokatlan jelenet hatása alatt az elnök bekezdett enuntiatiojába: »Az egyházmegye, úgy látszik, mély sajnálattal veszi tudomásul az egyházáért mindig őszintén érdeklődő

gondnok lemondását, megnyugvást csak ama kijelentésében talál, hogy egyházi ügyeinket ezután is szíven fogja hordozni s azért minden lehetőt megtesz.« E ténnyel oly helyzetbe jutott egyházmegyénk, hogy nyomban el kellett határozni, miszerint még e gyűlés folyamán, délelőtt megteszi a hármast jelölést ezen állásra, s kérni fogja a kerületi közgyűlést a választás megajlására. Később a jelölés megis történt titkos szavazással. Első helyre állított Ráczkői Sámuel orvos, másodikra dr. Gyarmathy Dezső birtokos, harmadikra Herepei Árpád bányanagy. Meg vagyunk győződve, bármelyik nyerje el e szép állást, hiven fogja szolgálni egyházunk szent ügyét. (A gondnoki állásra dr. Gyarmathy Dezső választott meg. *Szerk.*)

Sebessi Ákos távoztával megürült gyámintézeti jogügyi tanácsosi állásra esperesi ajánlatra egyhangulag Kővács Mórincz fiatal, jó nevű udvarhelyi ügyvéd választott meg. Meg vagyunk győződve, hogy az az intézet, mely egyházmegyénknek eddig oly sok gondot okozott s melynek ügyei valahára tisztázva lettek, e választás által is oly kezekbe került, mely teljes megnyugvására szolgálhat mindenkinek.

Bekebelezés is történt. Zsigmond József, buni énekvezér-tanító és Vida András óczfalvi énekvezér a törvényes eskü letétele után felvételtek az egyházmegye kötelékébe. Nem hagyhatjuk e helyen szó nélkül, hogy községi és állami iskoláknál szolgáló némely énekvezéreink az esperes többszöri felszólítása dacára oly nagyra tartják magukat, hogy a bekebelezésről tudni sem akarnak. Mi nem vagyunk a községi és állami iskoláknak ellenségei, mégis félve gondolunk arra, hogy az ilyen hányiveti énekvezérek mikép szolgálhatják egyházunk ügyeit. Mindenesetre jó lesz e tényt megjegyezni magunknak s ha nagyobb mérvet kezd ölteni e kóros áramlat, hátha találunk eszközt érdekeink hatóságos megvédésére?

(Folytatása következik.)

Különfélék rovata.

Negyven éves papi jubileum. A fogarasi püspöki vizsgálat alatt álló ev. ref. egyházközség f. é. június 26-án ritka szép ünnepet ült: első papjának, Pánczél Károlynak negyven éves papi jubileumát. Az ünnepélyről szóló részletes tudósítást lapunk jövő számában közöljük.

Brassai emlékünnepe. A Dávid Ferencz Egyület választmányja f. é. június 26-án d. u. 4 órakor az unitárius főiskola dísztermében Kolozsvárt, volt érdemes elnöke, Brassai Sámuel emlékére hálaünnepelet rendezett.

»**Az imádkozó ember**«. Nagy István harasztosi ev. ref. pap (u. p. Felvincz, Torda-Aranyosmegye) ily czimen közelebről egy imakönyvet rendez sajtó alá. Előfizetési ára 1 frt 50 kr. Megrendelhető szerzőnél.

Helyreigazítás. Lapunk 24. számában a 205. oldalon a kerületi közgyűlésről szóló tudósításban tévesen közöltetett, hogy Kerekes Ernő zilahi gymn. tanár, miután a közgyűlési tagok sorába felvételtek és igazoltatott, az esküt is letette. Esküt nem nevezett tanár, hanem Zayzon János erzsébetvárosi körlelkész tett,

Pro memoria. Fogarassy Ilonka és Irénke kis-asszonyok a kolozsvári ev. ref. egyházközség új templomában felállítandó nagyobb szabású orgona alapjára 50 és özv. Kerekes Józsefné Ónagysága ugyanezen célra 10 frtot juttattak kezeimhez. Nagy az én örömöm a vallásosság jeleinek sokszoros nyilvánulása felett. Há-lás szívvvel ismerem el, hogy hiveim — még más val-lásúak is — támogatnak törekvéseimben és készséggel segítenek könnyűvé tenni a terhet, mely éppen azért, mert olyan nehéz, gyönyörűséges nekem. Kolozsvárt, 1898. július 11-én. Molnár Lőrincz ev. ref. pap.

Kitüntetés. Mint utólagosan értesülünk, királyunk Ofelsége Pánczél Károly fogarasi lelkész számára ju-bileuma alkalmából érdemeinek jutalmául a koronás arany érdemkeresztet adományozta. Szívesen gratulálunk a kitüntetéshez és kívánjuk, hogy a mi ezüstös hajú, rózsapiros arcú kedves bátyánk sokáig viselhesse e keresztet.

Vándorút. A »Debreczeni Protestáns Lap« csak újra vándorutra kelt. Utazásának célja Svájc és Erdély. Célját el is érte, de baj van, mert nem tudja, hogy mit keres ott és itt? Bizonyosan veszekedhetnek, mint a rossz asszony, ki saját háza tájékát elhanyagolja és kárörvendő arcczal, csipőre szorított öklökkel mindig a más portáján kalandoz. Annyi factum, hogy valami »nyereg«-ről is beszél. Ezért pedig kár volt fáradoznia, otthon is megtalálhatta volna: megnyergelte már azzal jó Wolafka Nándor a kálvinista Rómát, bele is ült és ugyancsak karikásositorozza az *előljárókat*, mintha a Hortobágyon született volna. Igaz, *hegedülni* nem tud, de szépen szóló szép sip-szóval annál inkább bolondítja a könnyen hívőket, a mi csak természetes, miután a *papiros pápát* ugyis nyolczadik csudának hirdetik Debreczenben. Hát ez nem »speciálitás«? Legyen az, de Istennek hála, nem *magyar* speciálitás, hanemha Debreczenben...

Hagyjuk a csipkedést! Nem méltó az hozzánk, kik gyakran különböző utakon bár, de ugyanazon cél felé törünk: anyaszentegyházunk boldogságára. E cél oly nemes, hogy általa a türelmetlenség türelemmé, az önzés szeretetté válhatik, hiszen ugyanazon hitnek cse-lédei, egymásnak pedig *testvérei* vagyunk. És az *igazi* testvérek nem, csak a mostoha testvérek törnek köl-csönösen egymás ellen. Ajánljuk ezt a »Debreczeni Protestáns Lap« *testvéri* figyelmébe.

Hivatalos rész.

2498—1898.

KÖRLEVÉL

valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előljá-róságának.

A középiskolai tanulókkal való közlés végett köz-hírré tesszük a vall. és közoktat. m. kir. miniszterium f. é. 27.514.VII. 2 számú felhívása következtében a magy. kir. pénzügyminiszteriumtól f. é. ápr. 27-én, 23.886. sz. a. kelt *pályázati hirdetményt*, mint kö-vetkezik.

A m. kir. országos kataszteri felmérésnél több mérnöksegédi, felmérési növendéki és dijnoki állásbe-töltése végett ezennel pályázat nyitattik.

Az egyes állásokkal egybekötött javadalmazások következők:

a) *a mérnök segédeknel* évi 500 frt fizetés, évi 280 frt. munka átalány és az állomás helynek megfe-lelő lakpénz.

b) *felmérési növendékeknel* évi 400 frt segély-dij és évi 240 frt munkaátalány, és

c) *dijnokoknál* 1 frt 50 kr. napidij, ezen kívül

valamennyi állásnál hivatalos utazások alkalmával a szabályszerű uti költségek és a külső nyári munkák tartama alatt az illető községekben szabad lakásra való igény.

Pályázati feltételek:

magyar honosság, ép, erős te stalkat, feddhetlenelőlet s az 1883 évi I. t. cz. 10 §-ának második és harmadik bekezdéseiben előirt képzettség, megjegyezvén, hogy a *műgyetem mérnöki szakosztályát végzett és ok-levéllal, illetve absolutoriummal bíró pályázók*, továbbá *a selmeczbányai erdészeti és bányá-szati akadémián a bányászati, erdészeti, illetve erdőmérnöki szakiskolát végzettek az esetben, ha az államvizsgát is sikerrel letették*, mérnöksegédek-ké, *míg az államvizsgával nem bírók, valamint a magyaróvári gazdasági akadémiát vagy műgye-tem első két évi folyamát szabályszerűleg végzett ifjak felmérési növendékek-ké* fognak kinevezettni, a *reáliskolát vagy gymnasiumot* esetleg ezekkel egyen-rangu közép tanodát sikeres érettségi *vizsgával vég-zettek pedig* egyelőre dijnoki minőségben felvétetni, megjegyeztetvén, hogy felmérési növendékek-ké és dijno-kokká csak nőtlen egyének alkalmaztatnak.

A mérnöksegédi és felmérési növendéki ál-lásokra való kinevezés egyelőre *ideiglenes jelleggel bíró*, használhatóságuk esetén azonban véglegesített-ni s annak idején a rendszeresített egyéb állásokra fognak előléptettettni.

A dijnoki minőségben feltogadott pályázók alkalmazhatóságuk és a fenforgó üresedésekhez képest felmérési növendéki, annak idején pedig a rendszere-sített egyéb állásokra fognak kinevezettni, illetve fo-kozatosan előléptetni.

Oly pályázók ellenben, kik alkalmazhatóságukat egy éven belül be nem igazolják, a szolgálat alól egy-szerűen felmentetnek.

A pályázók életkorukat, egészségi állapotukat, feddhetlen előéletüket, nős vagy nőtlen állapotukat, eddigi alkalmaztatásukat és tanulmányaik sikeres be-végzését igazoló hiteles okmányokkal felszerelt folya-modványaikat, még pedig azok, a kik állami szolgálat-ban nem állanak, az illető törvényhatóság főispánja, (Budapesten főpolgármester), a már állami szolgálatban állók felettes hatóságaik útján, minősítvényi táblázataik kíséretében folyó évi július hó 15-ig a m. kir. pénz-ügyminiszteriumhoz nyujtsák be, megjegyezvén, hogy az egészségi állapot közhatósági orvos által igazolandó.

Kolozsvártt, 1898, július hó 7-én.

Dr. Vályi Gábor,

elnökhelyettes.

Parádi Kálmán,

tanügyi előadó.

146—1898.

PÁLYÁZAT.

A zilahi áll. segélyezett ev. ref. főgymnasiumnál az 1898—99. tanévre egy helyettes tanári állásra pá-lyázat hirdettetik.

Pályázhatnak német és magyar, esetleg magyar és latin nyelv és irodalomból képesített ev. ref. vallásu egyének. Évi fizetés 800 frt.

Pályázók vallásukat, életkorukat, tanulmányaikat, képesitetségüket, védkötelezettségüket igazoló okmá-nyokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsához címzett folyamodványokat az áll.

mint a kültőlői egyházmegye ujonnan választott főjegyzője. A tévedés onnan magyarázható ki, hogy az erre vonatkozó igazgató-tanácsi előterjesztés a tárgysorozatban azonnal a tanári igazolást illető előterjesztés után következett és a két különböző dologból a referens egyet csinált.

A »**Protestáns Pap**« gyakorlati szakközlöny 6. (juniusi) száma és a »**Keresztény Magvető**« 3. (május—juniusi) füzeté -- mindkettő változatos tartalommal — közelebről megjelent.

Nyilvános köszönet. Nagy-sajói egyházmegyénk főgondnoka, nagyságos Fejérváry Károly ur, valamint egyházmegyénk több egyházközségeiben, úgy a szegénysorsu somkerekiben is fényesen és ékesen szóló nemes tette által mutatta meg, hogy mennyire szíven hordozza egyházközségeink ügyeit. Az 1891. évben elhatároztuk ugyanis, hogy 179 éves papi házunkat újból építtetjük. E célra sikerült is 600 frtot összegyűjtünk. Ez összeghez járult nevezett főgondnok ur 100 frttal és jövőre is ugyanannyit ígért. Ezen nagylelkű adományáért egyházközségünk részéről fogadja e helyen is hálás köszönetünket. Somkeréken, 1893. június 21-én. *Csejdi István*, ev. ref. pap.

Nyilvános köszönet. *Báró Wesselényi Istvánné* Öméltósága és *Herepei Ilonka* kisasszony, a kolozsvári egyházközség új temploma számára közelebről egy-egy urasztali terítőt juttattak kezemhez. Mindkét terítő nagyon értékes és a legremekekben készült női munkák közé tartozik. Rövid idejű az én papi működésem még, de ezen rövid idő alatt is annyi igaz jeleivel találkoztam és találkozom folyton az egyházhoz való buzgó ragaszkodásnak, hogy lelkem tekintete, midőn századunk sivárságától elborul, a kegyes szívek adományainak láttára mindig felderül. Érzem a hálát, de nem tudom és nem is akarom betűkbe önteni. Az emlékezetnek írom e pár sort és intésül mindazoknak, kik tépett vitorlakkal, iránytű nélkül bolyonganak a hitközönység tengerén. Kolozsvárt, 1898. július 4-én. *Molnár Lőrincz*, ev. ref. pap.

Érettségi vizsga A kolozsvári ev. ref. gymnasiumban múlt hónap 27. 23. és 29. napán tartották meg az érettségi vizsgálatokat. Jelentkezett harmincznyolcz ifjú, kik közül már az írásbelin egy a magyar irodalomból és mennyiségtanból megbukott, egy pedig az írásbeliek ideje alatt elkövetett szabályellenes magatartásért egy évre visszavetettet. A szóbeli vizsgálaton jelesen érett kettő, jól kilencz, egyszerűen husz. Két hónapra visszavetettet három.

Hivatalos rész.

2336—1893. KÖRRENDELET.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kötelékébe tartozó összes collegiumok M. t. Előljáróságaihoz, a püspöki vizsgálat alá tartozó egyházközségek T. T. Tanácsához és valamennyi egyházközség t. presbyteriumához.

A tűzkár elleni biztosításokra vonatkozó bevallások benyújtása alkalmával több egyházi testület részéről nem fordított kellő figyelem arra, hogy minden

épület és felszerelés a lehető legreálisabb értékben biztosítottassék, sőt számtalan eset fordult elő arra is, hogy az épületek és felszerelések egyrésze a biztosítások feladása alkalmával a bevallásokból teljesen kihagyatott.

Igazgató-tanácsunknak azon eset jutott hivatalos tudomására, hogy midőn egyik egyházi testületünk épülete leégett, bár a biztosítási összeg erejéig teljes mértékben kárpótoltatott, a tényleges kár a megtérítettnek csaknem kétszeresét tette ki.

Miután Igazgató-tanácsunk az egyházi biztosításokra vonatkozó szerződésben jó előre gondoskodott arról, hogy a biztosított értékből a biztosító társaság által avulás címén semmi levonás ne legyen eszközölhető, ezáltal módot nyújtott arra nézve, hogy kár esetén a biztosító egyházi testületek és egyházi hivatalnokok teljes mértékben kárpótoltassanak.

Ebből kifolyólag utasítjuk a fenn címzett testületeket, hogy a mennyiben a feladott bevallások épületeiket és felszereléseiket teljesen magában nem foglalják, avagy azok a ténylegesnél csekélyebb értékben biztosítottak volna, ezen hiányokat igyekezzenek a kiállított biztosítási kötvények revidálása után annál inkább elenyésztetni és pótlólag biztosítani, mert ennek elmulasztása esetén Igazgatótanácsunk, felelőssége tudatában, a mulasztás folytán előállható károkért a címzett testületek tagjai ellen minden egyes esetben a kártérítési kötelezettséget megállapíttatni és érvényesíteni fogja. Kinyilvánítjuk egyuttal azt is, hogy jövőre tűzkár címén sem testületek, sem egyházi alkalmazottak részére segélyt nem folyósítunk.

Kolozsvárt, 1898. július hó 1-én.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

Maksay János,
számvevő.

146—1898. PÁLYÁZAT.

A zilahi áll. segélyezett ev. ref. főgymnasiumnál az 1898—99. tanévre egy helyettes tanári állásra pályázat hirdettetik.

Pályázhatnak német és magyar, esetleg magyar és latin nyelv és irodalomból képesített ev. ref. vallásu egyének. Évi fizetés 800 frt.

Pályázók vallásukat, életkorukat, tanulmányaikat, képesítetségüket, védkötelezettségüket igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsához címzett folyamodványokat az áll. segélyezett zilahi ev. ref. collegium Előljáróságához 1898. évi július hó 31-ig nyújtásuk be.

A tanszék 1898. szept. hó 1-én lesz elfoglalandó. A most megválasztandó helyettes tanárnak abban az esetben, ha a német-magyar szakmából fog oklevéllel birni, első sorban lehetnek kilátásai arra, hogy rövid idő múlva, valószínűleg egy év múlva, ugyanazon tanszékre rendes tanárrá választassék, mely esetben javadalmazása 1200 frt s 240 frt lakpénz; időfolytán előlépés az 1300, 1400, 1600, 1800 frtos fokozatba 5 évenként 100—100 frt pótlék.

A zilahi áll. segélyezett ev. ref. collegium előljáróságának 1898. évi június hó 21-én tartott gyűléséből.

Bécser János,
jegyző.

Kiss Lajos,
elnöklő gondnok.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Szász Béla dr. ravatalánál.

A kitűzött cél elérése többé nem üres ábránd: ideál az, mely ime, az élet versenyharczában megvalósítható, ha annak érdekében a munkás hiven munkálkodik a neki adatott talentumok szerint.

És hol van a koszorú, mit a harcosnak honáért, egyházáért és az emberiségért kell vala kivívnia? Ha földi virágokból font koszorukat kerestek: megtaláljátok e ravatalon. Az érdemnek emberi módon kifejezésre juttatott jutalmi azok: ámde elmúlok és értékük a földi lét határain túl nem terjedhet; elhervadnak, ha a koporsó deszkájára hulló hantok robaja elhangzott.

Én más koszorút keresek! Vizsgálom a szemekben gyülekező, majd aláomló könnyecskéket, mint a szeretet nyilvánulását, mely isteni az emberben: őt, az elhunytat is Isten fiává tette a porban és most az örök hazában soha el nem hervadó, végtelen becsü jutalmul gloriából fűz fejére koszorút.

A feleség és anya, a gyermekek, testvérek, rokonok férjet, apát, testvért, rokonsíratnak. Csak a halált láthatják most, miként ül diadalmat a drága test összeomlott porsátora felett. Nekünk is van fájalmunk, de mégsem a halált: ebben az életet látjuk, mert Isten nem a halálnak, hanem az életnek Istene.

Praeipe lugubres cantus. Az ereken megtorlódt a vér: a szív nem dobog már, a homlokon kialudt az értelem fénye, a beszédes ajkak lezárultak: *Szász Béla dr. nincs többé!*...

Ezért sirtok ti! A mi bánatunk a hitnek, tudományoknak és a költészet isteni kéz által fölkenet bajnokának ravatalánál gyászol. A veszteség közös: ennek nagyságát ott ti érezhetitek csupán, itt mi, kik ő benne a tanárt, bölcsészt és író, anyaszentegyházunk oszlopos előkelőségét, társadalmi életünk egyik vezérférfiát, kulturintézményeink hosszú sorának istápolóját, a tiszta, vasszilárd jellemet és jó barátot veszítettük.

Azért a magán- és közkötelességek összes térein példás életü, az egész ember tetejénél óh engedjétek meg, hadd fogjon testvéri kezét, hadd olvadjon össze a kettős és szent fájdalom!

Praeipe lugubres cantus. Nem, ne sirjatok! A halálnak nincs már fullánkja: elvette Jézusunk. A halál csak álom, melyben az alvó egy örökkévalóságot ölel karjaival. Ne sirjatok! A sötét sír, mely testét magába fogadja: kapuja a mennyek országának. Koporsója az élet vizein lebeg és a dicsőség honának révpartján köt ki. Ne sirjatok! Az elválás ideig-óráig tartó: az Ur színe előtt újra találkoztok, emléke veletek marad, hogy sirja felett világítson a kegyelet és legyen órangyal az élő, el nem fogyó szeretet.

Praeipe lugubres cantus. Nem, mi is vigasztalódjunk mindnyájan! Tanuljunk, előtünk a példa: higyjunk, gondolkozzunk, lelkesüljünk. Ime nem céltalan fáradságot, nem gyümölcstelen küzdelmeket rótt ránk a Mindenható. Ime jutalmat nyer a szűk családi kör csendes foglalkozása és a munka kötelességű, igazságos teljesítése abban a körben, melybe a Gondviselés állított. Jutalmat az akarat meghajlása Isten akarata előtt: hordozni a terhet, mely nehéz, de gyönyörűsége. Törni egyenesen a cél felé, ha kell darabos úton, sokszor szenvedések árán, miként a kereszt hordozója — Jézus. A jutalom megérdemli, mert keresztyéni, isteni — halhatatlanság.

Ő már e jutalom birtokosa az égben és nevében, nevéhez fűződő tetteiben pedig itt a földön áldott, áldott, háromszorosan áldott. Ámen.

Molnár Lőrinc.

Válaszul Kanonistának.

(Folytatás.)

Mielőtt tovább mennénk, hangsúlyozzuk, hogy a logikus nyelvhasználatban a »specialitás« és individualitás különböző dolgok. Kanonista összevegyíti e két dolgot. Ha a satyra ráteszi kezét a »specialításra«, ez azt mutatja, hogy a satyra: philosoph. Mi nem »specialitást«, de individualitást fogunk mondani. Kanonista a »species« alatt egyedet és egyént ért, ez sem helyes; mi pedig ott, a hol kell, egyedet és egyént fogunk írni is, hacsak nem Kanonistát idézzük.

Kanonista tehát, mint előző cikkünkben láttuk, védelmébe veszi a specialitásokat, de nem marad megbízható lovagjuk. Alig konstataálja a »speciések« életjogát, már mindjárt nyomban fölládozza őket. Szabadjon itt idéznünk. Az idézet bizonyoságot fog tenni, hogy Kanonistánál a kifejezésekben több az erő, mint a gondolatokban s ha akad is meg igazság egy egy használt szavában, de már e szóhoz kötött fogalma nem igaz. Még egyszer kérjük: szabadjon idéznünk. »A speciések ezreit, millióit azonban közös vonásaik szerint csoportokba, osztályokba, végül egységbe sorítja egy-egy hatalmas kapocs, a fölöttük uralkodó egyetemes elv, mely mondatik törvénynek. A törvény ónsúlylyal nehezül a speciések privát szeszélyeire Királyhágón innen és túl, vele tartósan és sikeresen dacolni nem lehet. Az orvos, vagy a jogász bizonyos kárörömmel élvezi e látványt, hogy egy-egy egyetemes elv hány ezer speciesnek lép a nyakára s miként kapcsolja őket unioba, vagy akarják, vagy sem. Legkomikusabb az olyan specialitás, mely ellenszegül; az ilyenek nagyobbat roppan a dereka.. A végmegoldás mindig a speciések bukása, mely minőségéhez képest lehet tragodia, avagy komedia... a valódi tényállás ily kedvezőtlen a specialitások szerencséjére.« Kanonista cikkének philosophiája ez idézett sorokban kulminál. Azonban mi még mindig gyöngéd kritikus akarunk lenni s így a fenti sorokat nem akarjuk kifigurázni, de csak éppen megvilágítani. Nem feledjük, hogy Kanonista specialitásnak mondja az individualitást és speciesnek az egyént. Maga az idézett passus különben jobbra ismeretes közhely s Kanonista tollától kap bizonyos visszatetsző erőt. Nincs e passusban sem melegség, sem világosság.

Itt az egyén föltétlenül, minden fenntartás nélkül és értelmes lényektől nem várható kegyetlenséggel van áldozatul dobva az »egy-egy egyetemes elvnek«. Mily kiirtása az egyénnek! Pedig nem az »egy-egy egyetemes elv« verejtékezik, szeret s áldozza fel magát másokért, de a »species«. A »species« kutatja, hirdeti az igazságokat, az ő lelkén, szívéen át, az ő szavaiból, tetteiből lépnek a világba az igazságok és erények. A »species« énekel dalt, lesz hőssé, vértanuvá. Az egyénből nőnek ki az eszmék s az egyén valósítja meg ezeket élve, halva. A gyermeknek nem az anyai szeretet »egyetemes elve« nyújtja a tápláló emlőt, de az anyailag szerető egyén és Isten nem valamely »egyetemes elvet« küldött Megváltónkul, de egyént, egy történeti, konkrét istenemberi egyént. Minő furcsa világ lesz az, csak a természeti világ is, melyet Kanonista fög megteremteni.. A »speciések dereka összeroppant« s az »egyetemes elv minden speciesnek nyakára lépett«, a világból eltűntek a »speciések«, a lények és csak az »egy-egy egyetemes elv« létezik testetlenül, életlenül, melyhez képest ma még az árny is reális élő lény. Vagy gondoljuk el a legjobb esetet. Az »egy-egy egyetemes elv« valami-képpen föl fog építkezni anyagból s organizmussá lesz. Előállanak így az egyetemes lények, melyek többé nem holmi hitvány »speciések«, melyeknek ugy sincs létjoguk, melyeknek derekukat össze kell roppantani, nyakukra kell lépni. Lássunk csak egy részletet az akkori világból. Tavasszal kihajt az egyetlen fa, mert a csodásan változatos speciések eltűntek, az egyetlen fa, az egyetemes fa s megjelenik rajta a falevelek millió speciése helyett az egyetlen falevél az egyetemes falevél. Az egyetemes galyor ülne a mindenség egyetlen madara: az egyetemes madár s a ligetek változatos concertje helyett csattogna az egyetlen madár-ének, a madárének változatlan canonja, az egyetemes madárének s gyönyörködnek ebben a földön élő egyetlen ember: az egyetemes ember. És mindezt besugározná a mostani színek nuanceja, specielsei, pompája helyett az egyetlen szín az egyetemes szín. Az erkölcsi világot kiirtott individualitásaival s az »egy-egy egyetemes« által fölfalt individualumaival elképzelné Kanonista phantasiájára bizzuk.

De micsoda ez az »egyetemes elv« legalább az embervilágban? Ily kicsinységek magyarázgatásával Kanonista nem fárasztja magát

s olvasóinak sem akar terhére lenni. Mondtuk már, hogy Kanonista idézett passusában nincs sem melegség, sem világosság. A nem világos gondolatok között hát tapogatódnunk kell. Néha úgy találjuk, hogy Kanonista egyetemes elve a többség, a sokság, szóval: numerus. Pedig láthatná Kanonista, hogy egy-egy egyén, és pedig a törvény által, a numerus által, a Kanonista egyetemese által megkövezett egyén, az az elszigetelt »species«, melynek a világ, az egyetemes, Kanonista szavaival szólva, »derekat összeroppantotta és nyakára lépett«, mint lesz később az egyetemes képviselőre, mint »finomul eszmévé«. Aranyként és mint lesz az emberiség ideáljává! Ennek az egyénnek a jövőendő igazságot szolgáltatott s ez a »species« egyetemesebb vala, mint kortársainak milliója. Máskor pedig Kanonista a tragikum és komikumra hivatkozással az erkölcsi világrendet átjátszodja az aesthetikai világrend terére s a nélkül, hogy az így nyert datumokat kiaknázná, azt a hitet kelti bennünk, hogy az ő egyetemese bizonyos emberi közép mérték, melylyel összeütközött a tragikus hős. És ha az egyetemes elv csak változó numerus, mint az előbbi esetben láttuk, vagy pedig ha az egyetemes csak emberi közép mérték, mint most mondjuk, méltó dolog-e, hogy ez az egyetemes az egyéniségeknek »nyakára lépjen?«. Az idézett passusban egy helyütt, igaz, megérinti Kanonista lelkét az igazság. Megérinti s aztán tova száll, mert Kanonista az igazságot meg nem ragadta. Az »egyetemes elv, mely mondatik törvénynek«, írja Kanonista. Kanonista és az igazság itt ölelkeznek össze. De micsoda ez a törvény? E kérdésre tartozó helyes feleletől függ itt a világosság. Ha Kanonista nem megkritizálta volna, de megszivlelte volna a mi néhány sorunkat, melyet a kolozsvári papválasztásról írott cikkeihez fűztünk!! Ez a törvény, melyről itt szó van, éppen az a törvény, melyről mi akkor is szóltunk. Ez a törvény: a dolgokban levő törvény. Kanonista pedig az emberi törvényhozásokra, a mi paragraphusainkra gondol. Oh, Uram, mi nem vagyunk törvényadók. Mi nem adhatunk törvényt sem a természeti világnak, sem az erkölcsi világnak, még saját anyanyelvünknek sem, még saját társadalmi életünknek sem. Törvényt adni annyi volna, mint lényegyet adni, mint dolgokat teremteni. Isteni munka ez. A dolgok törvénye meg van adva a dolgok lényegével. Bármely emberi törvényhozás is végzetesen téved, ha

azt hiszi, hogy feladata: a szó teljes értelmében törvényadás. Nem. A mi főadatunk csak tanulmányozni a dolgokban levő s a dolgokkal együtt megadott törvényt, a dolgok lényegét. Tanulmányozni, megismerni, abstrahálni, alkalmazni. Altalában precedensül szolgálhat itt nekünk az az eljárás, melyet a természeti világban a természet törvényeivel szemben alkalmazunk. Minél jobban ismerjük a dolgok lényegét s minden társadalmi, minden jogi berendezkedésünkben minél öntudatosabb hűséggel szabjuk paragraphusainkat a dolgok lényegéhez: annál bölcsebb a mi törvényhozásunk. Ez igazságra vezethetők vissza az emberi törvényhozások fejlődései. A mi paragraphusaink csak emberi abstrakciók. Ha pedig Kanonista azt hiszi, hogy az a »törvény«, a melynek »az egyetemes elv« mondatik, csak emberi paragraphus, akkor az ő egyetemes elve e harmadik metamorphosisban, illetőleg a harmadik alakzatban nem egyéb, mint — papiros. Ime, a mi leggyöngédebb kritikánk alatt is mivé lesz Kanonista philosophiája! Nála »specialitás« és individualitás egyre megy s az egyén kiirtani való gyom, legfönnebb „szeszély“. És micsoda dolog Kanonista „egyetemes elve?“ Csak numerus, csak közép mérték, csak papiros. Mi most csak az egyetemes elv-nél akarunk maradni, mert erre nehezül Kanonista okoskodásának sulypontja. Kérjük Kanonistát: keresse az emberi egyetemet *az emberi lényekben és emberi rendeltetésben!* Azért is mondjuk e két szót: lényeg és rendeltetés, hogy így Kanonista az emberi dolgokat mintegy két sark között tengelyük körül forogni lássa. Lényeg, rendeltetés! Az emberi egyetemes így nemcsak változó numerus, de változhatlanság; nem csak közép mérték, de cél, ideál; nem csak csinált conventio és papiros, de magában a dologban, az emberben levő törvény, igazi, örök törvény. Keresse Ön, tisztelt Kanonista az emberi egyetemet az emberi lényekben, emberi rendeltetésben s bámulva fogja tapasztalni, hogy egyén és egyetemes között nem az a gyilkos ellentét áll fönn, a melyet Ön proclamált. Ellenkezőleg. Az egyén az egyetemesben nem elvész, de éppen — érvényesül. Az egyetemesnek fölrobbantása az egyéniségeknek is végpusztulása volna. És túlfelől nem igaz egyetemesség az, melynek talpa alatt az egyéniségeknek el kell pusztulniok. Az egyéniben és egyetemesben éppen egymást-föltételezés van. Ezt az igazságot jó tudnunk

már csak azért is, hogy az unióról méltólag beszélhessünk. Igen, az unió. Mert Kanonista philosophálásának politikája az: unió. Mi is vallunk és óhajtunk uniót. Magyarországi testvéreinkkel tényleg unióban is vagyunk. Ez unió egyben-másban talán még külsőleg is inkább kifejezésre juthatna. Mert a külsőség is jogosult, a mennyiben a belső tartalom követeli és engedi azt. A magyar református egyházkerületekben, már magukban e dolgokban meg van adva az unió törvénye, de szükséges, hogy unióink paragrafusai is e belső törvényt tükrözzék minél hivebben vissza. Az eddigiekből ítélve, bizony félünk, hogy Kánonista a dolgokban levő törvénytől eltérő paragrafusokat csinálna. Az unió nem csak jelmez-kérdés s nem csak majmolás. És egy oly unió, mely az egyes tényezők individualitásának „nyakára hág“, oly unió, melyben „a végmegoldás az egyéniségek tragikus, vagy komikus bukása“, egy ily unió nem törvény s nem egyetemes elv, — ellenkezőleg; — az volna még aztán egy specialitás!

Az egyéni az egyetemesben nem megsemmisül, de érvényesül. Ez ismételt kijelentésünkben mi az emberi egyetemesre gondolunk. Az abszolút egyetemes pedig maga Isten. És ez abszolút egyetemes is egészen más, mint Kanonista »egyetemes«. Nincs bennük semmi homogenitas. Pedig e tekintetben is az isteni tökéletességnek kell idealunkká lennie. De Isten, ez abszolút egyetemes nem lép a »specie« és egyedek nyakára, hanem előhozza azokat, gondot visel rájuk és az emberi egyént, nem csak az emberiséget, de magát az egyes egyént éppen gyermekévé tette. Ime, az abszolút egyetemes maga a szeretet s konkrét neve: Atya. Az egyetemesnek ilyes fölfogásában nem sejt Kanonista semmi tanulságost? Kanonista »egyetemes« pedig mily szörnyű démon!

(Folytatása következik.)

Szerkesztő.

Parádi Kálmán tanügyi előadó évi jelentése

(Feloivastatott a június 2-án megnyílt egyházkerületi közgyűlésen.)

(Folytatás.)

b) Az évi fentartási segélyekről.

Az évi fentartási segélyek fölemeléséről és új segélyek szerződészerű biztosításáról a következőket jelenthetem:

Az államilag segélyezett zilahi főgymnázium eddigi 11000 frt. évi fentartási segélye 4000 frttal emeltetett, vagyis évi 15000 frt segély biztosított ez intézetünk részére a múlt évi aug. 30-án 53401. vall.- és közokt. miniszteri sz. a. elfogadott és szabályszerűen megerősített újabb szerződés által. Ebben az iskola előjárósága, illetőleg felekezeti főhatósága kötelezte magát, hogy tisztán a főgymnázium céljaira az igazgatóval együtt 14 tanárt tart, a kik közül az igazgatón kívül mindenkor legalább még 11-nek rendes tanárnak kell lennie. A 14 tanár közül 5-nek egyenként 1200 frt, 4-nek egyenként 1300 frt, 2-nek egyenként 1400 frt, 1-nek 1600 frt, 2-nek egyenként 1800 frt. fizetést, minden tanárnak 240—240 frt lakáspénzt s 5-ig terjedő 100 frtos ötödéves pótlékot ad. A tanárok a magasabb javadalmazású állásokra szolgálati idő szerint lépnek elő. Ezek mellett tart egy tornatanítót, egy énektanítót, egy iskolai orvos-egészségtanárt, két iskolai szolgát, gondoskodik az épületek jó karban tartásáról, fűtéséről, világításáról, kellő felszereléséről és minden más iskolai szükségletéről.

A 14 rendes tanár közül hetet az egyházkerületi főhatóság választ, a kiknek szakcsoportjai a) ó classica-philologia, b) történelem-földrajz, (latin történelem), c) magyar-latin ny. s irodalom, d) vallás és intézeti is-tentisztelet, e) mennyiség-természettan, f) magyar s német nyelv s irodalom, g) ábrázoló mértan, mennyiség-tan, szépirás.

Ellenben hét rendes tanárt nyilvános pályázat útján, az iskolai előjáróság, illetőleg egyházi főhatóság ajánlatára, de kijelöléséhez nem kötve, ev. ref. vallású egyénekből a vall.- és közokt. m. kir. miniszter ur nevez ki végleges alkalmazással.

E hét rendes tanár szakcsoportjai: a) ó classica-philologia, b) természettan-mennyiség-tan, c) német-magyar ny. s irodalom, d) természetrajz-földrajz, és ó classica-philologia, f) magyar-latin ny. s irodalom, g) szabadkézi és mértani rajz.

A sepsiszentgyörgyi államilag segélyezett főgymnázium évi fentartási államsegélyének 12000 frtról 16000 frtra való fölemelése iránt a tárgyalás szintén befejeztetett már, minek következtében a kollegium előjárósága a közokt. m. kir. miniszter ur 71.660--97 XII. 28 számú fölhívására az új szerződés-tervezetet és a normális költségvetést meg készítette és az államkormány végső bírálata alá Igazgató-tanácsunk pártoló, kísérő iratával fel is terjesztette.

A székelyudvarhelyi főgymnasium államsegélye tárgyában az egyetemes konvent elnöksége f. é. febr. 5-én 122. sz. a. arról értesítette Igazgató-tanácsunkat, hogy a közokt. m. kir. miniszter ur f. é. febr. 3-án, 5712. sz. a. kelt leiratában a sz.-udvarhelyi ev. ref. főgymnasium állami segélyezésére vonatkozó szerződést Ő Cs. és Ap. Kir. Felsőházájának f. é. január hó 23-án Bécsben kelt legfőbb elhatározása alapján elfogadta. Ugyan e leirat követelményének megfelelően intézkedett az Igazgató-tanács, hogy a szerződés négy eredeti példányban az előjáróság által kiállíttassék, aláírassék és hatósága útján az egyetemes konventhez s innen a közoktatási miniszteriumhoz felterjesztessék az elfogadási záradék rávezetése végett. Jelenleg még a miniszterium megerősítése alatt áll.

Ez a szerződés a sz.-udvarhelyi ev. ref. főgimnáziumnak évi 16000 frt fentartási segélyt biztosít. A collegiumi előljáróság kötelezi magát, hogy főgimnáziumában, egyenesen annak céljaira a rajzzal és görögöt pótló tárgyakkal együtt 13 rendes tanszéket tart fenn s ezekre az igazgatóval és a vallástanárral együtt 13 tanárt alkalmaz. A rendes tanárok közül négyen egyenként 1600 frt, négyen egyenként 1400 frt, a többi 1200 frt törzsfizetéssel, 200 frt lakbérrel, vagy e helyett természetbeli lakással és ötödéves 100 frtos korpótlékokkal javadalmaztatnak. Ezen kívül tart és javadalmaz egy tornatanárt, egy ének- és zenetanítót, egy iskolai orvost, egy intézeti pénztárost és két iskolaszolgát. Fedezi két tanári özvegynek 500—500 frtos nyugdíját és egy alapítónőnek 252 frtnyi életjáradékát; ha ezek az összegek felszabadulnak, köteles lesz az előljáróság egy új (14-ik) tanszék felállítására; fedezi a tanulók ösztön- és jutalomdíjait. Nemkülönböztet gondoskodik az épület jó karban tartásáról, fűtéséről, világításáról, kellő felszereléséről, egyszóval a szerződéshez csatolt normalis költségvetésben kitüntetett más iskolai szükségletekről.

A 13 rendes tanszéket betöltő tanár közül nyolc az egyházkerületi közgyűlés választja, ellenben öt rendes tanárt a vallás- és közoktat. miniszter ur nevez ki végleges alkalmazással. Azonban fentartja magának a kultuszminiszter ur, hogy az általa kinevezett oly tanárokat, kiknek tanári működése az ország azon pontjára üdvösnek nem mutatkoznék, visszahívassa. Ennek az öt rendes tanárnak szakcsoportjai: a) classica-philologia, b) modern philologia, c) természetrajz-földrajz, d) természettan-mathematika, e) mértani és szabadkézi rajz. A tárgycsoportok szerint megjelölt öt tanáron kívül a főgimnázium összes tanerőinek, hivatalnokainak és szolgálóinak választása és alkalmazása az iskolai előljáróság, illetőleg a felekezeti főhatóság jogában marad.

(Folytatása következik.)

Erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés.

-- Tudósítás. --

Harmadik nap délelőtt.

(Folytatás.)

Elnök: br. Kemény Kálmán d. e. 10 órakor a gyűlést megnyitja. Az előző két gyűlés jegyzőkönyve felolvastatik és hitelesítettik.

Parádi Kálmán előadja az Ig.-tanács előterjesztését a collegiumi tanárok javadalmazásának rendezéséről.

Fogarasi Albert a következő javaslatot nyújtja be:

Tekintettel arra, hogy a mi protestáns hagyományaink a fizetési rangfokozatot, ha ideiglenesen meg is türték, de mihelyt lehetett, mindjárt kiküszöbölték; tekintettel arra, hogy a fizetési rangfokozat az egyes testületekben az annyira kívánatos egyetértés, collegialis szeretet helyett idegenkedést, torzsalkodást szülhetne; tekintettel arra, hogy az együtt működő tanárok egyenlő kötelességet visznek, egyenlő terheket viselnek: mondja ki a közgyűlés, hogy elsőbben a fizetések rendezését csupán a nagyobb korpótlék-rendszerre alapítja s hasson oda, hogy ez minél előbb felcserélje a foko-

zatos fizetési rendszert azon intézetnél is, a hol most az nem lehetséges.

Parádi Kálmán a Fogarasi Albert indítványát teljesen összeegyeztethetőnek tartja az Ig.-tanács határozatával s mint az Ig.-tanács javaslatának kiegészítő részét szívesen elfogadja.

A közgyűlés az Ig.-tanács javaslatát a Fogarasi Albert javaslatával kapcsolatosan egyhangulag elfogadja.

Kádár János dr. s. titkár beterjeszti az Ig.-tanács előterjesztését a theol. tanárok nyugdíjintézete tárgyában.

Zeyk Gábor indítványozza, hogy a míg a hetes bizottság meg nem teszi jelentését a pénzügyi viszonyokról, a közgyűlés ne bocsátkozzék ezen kérdés tárgyalásába, hanem tartsa függőben a határozati javaslatot a bizottság jelentéséig.

Kenessey Béla theol. igazgató károsnak és veszedelmesnek tartaná az indítvány elhalasztását, mert az egyetemes konvent már kérte erre nézve a véleményes javaslatot s ha az egyházkerületi közgyűlés az itt lévő véleményes javaslathoz nem járulna hozzá, egy egész évvel odáztatnék el ez a kérdés. Kéri az egyházkerületi közgyűlést, hogy legalább elvben fogadja el a javaslatot s a munkálatokat tegye át a hetes bizottsághoz.

Zeyk Gábor, mivel a Kenessey Béla indítványa az övével congruens, indítványát visszavonja.

Bartha Miklós a kérdés feltevéséhez szól, s kéri az elnököt, hogy úgy méltóztassék feltenni a kérdést, hogy elfogadtatik-e az Ig.-tanács javaslata és a Kenessey Béla indítványa, de nem magában az Ig.-tanács javaslata.

A közgyűlés az Ig.-tanács javaslatát a Kenessey Béla indítványával kiegészítve egyhangulag elfogadja.

Beterjesztetik az Ig.-tanács előterjesztése az egyházkerületi közpénztárhoz egy segédkönyvelői állás rendszeresítése iránt.

Sándor József, mint az egyházkerületi közgyűlés által több éven át kiküldött pénztárvizsgáló, rámutat azon munkálatokra, melyek a kebli pénztárnál folynak; felsorolja, hogy miféle naplók vezet a könyvelő s pontos adatokból constatálja, hogy évenként 3254 naplótétel szám merül fel s ezenkívül még 12000 egyéb tételt vezet a könyvelő példás tisztasággal és pedans világossággal 1893. évi jan. 1-től a francia kettős könyvvezetés elve szerint. Arról van szó, hogy a könyvelő mellett lévő gyakornok, a ki jelenleg 500 frtot élvez, segédkönyvvezető legyen. Bár kimondatott a takarékoság szem előtt tartása, kéri a közgyűlést az Ig.-tanács javaslatát elfogadni, mert ezt az elvet csak ott lehet alkalmazni, a hol az hátránnyal nem jár s ha épen itt alkalmazza a közgyűlés, még nehezebb lesz a pénzügyi kibontakozás.

Bartha Miklós: A tegnap méltóztatott az egyházkerületi közgyűlés nagy lelkesedéssel és a jövőbeli remény tündöklő sugarával elfogadni elvi határozatú, hogy semmi új költsékezésbe, kiadásokba, pénzbe kerülő alkotásokba az egyházkerület addig bele nem megy, míg a hetes bizottság által a jelenlegi pénzügyi helyzetről jelentés nem tétetik.

Én szívesen elismerem, hogy a mit az előttem szólott t. képviselő úr az illető tisztviselő buzgóságáról elmondott, az mind teljes mértékben igaz. Magam is

tudom, mindnyájan tudjuk, hogy az a fizetés rendkívül csekély és egy oly természetű nagy munka, a milyent ő végez, nincs kellőleg jutalmazva, mindazonáltal egy fontos elven csorbát ejteni nem szabad. Ha az Igazgató-tanács tudna előterjesztést tenni — én nem tudok, mert a belső ügykezelést nem ismerem — hogy ezt a tisztviselőt a nélkül lehetne megtartani, hogy mi újabb terhelést vállaljunk magunkra, én beleegyezném. De miután arra vonatkozólag előterjesztés nem történt, nem fogadhatom el a javaslatot, mert ha most a 100 frt. fizetésemelést elfogadja a közgyűlés, egy óra múlva ugyanezen okokból, — mert mindenikről felteszem, hogy buzgó tisztviselője az egyházkerületnek és az élet drágasága és a fizetés csekélyisége mindnyájunkra nézve áll — másra nézve is elfogadjuk. Ezelőtt 5 percczel mondtuk ki a theol. tanárok nyugdíjintézetére tett indítvány elhalasztását, a mi szintén nagyon fontos kérdés s sajnálattal tettük azt. Legyünk következetesek és ne tegyünk kivételt, mert ha ennél megteszük, jön egy másik alkotás, ott is megteszük s így nem tartjuk meg azt az alapelvet, mely egyedüli a pénzügyi helyzet javítására vonatkozólag. Méltóztassanak a tegnapi elfogadott elvi álláspontra helyezkedni s az Ig. tanács javaslatát elvetni.

Szász Domokos püspök: Én csak azt az egyszerű választ adom a főtiszt. egyházkerületi közgyűlésnek, hogy igenis van rá fedezet. Az egyházkerületnek, a mint a felülvizsgált mérleg mutatja *14,000 frt feleslege van*, a mi a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés rendelkezése alatt áll; így tehát a *100 frtot* van mivel fedezni.

(Folytatása következik.)

Negyven éves papi jubileum.

A fogarasi püspöki felügyelet alatt álló ev. ref. egyházköztség ritka szép ünnepet ült f. é. június 26-án: első papjának, *Pánczél Károlynak 40 éves papi jubileumát*.

Az ünnep rendezésére a hívek körében önként alakult előkészítő bizottság: Váró Béni kir. tanfelügyelő elnöke alatt már régebben szervezkedett, megállapította főbb vonásokban a programot, gyűjtést rendezett stb. Végül az egyházköztség keblei tanácsa f. é. április 3-iki ülésén hivatalosan is kimondta a jubileum tartását, egyértelműleg magáévá tette az előkészítő bizottság propositióit, megszavazta a szükséges költséget, a mi a jubileum külső fényének és erkölcsi sikerének biztosítására szükséges; végleg megállapította az ünnepi programot, eszközölte a meghívásokat, szóval mindent megtett, hogy az ünnep a jubiléus lelkipásztor érdemei és az egyházköztség tekintélyéhez méltóképpen sikerüljön.

A program a jubileumi nap előestéjén a jubiléus tiszteletére rendezett fáklýászenével vette kezdetét. Az egyházköztség egyik buzgó tagja üdvözölte az érdemekben megöszült lelkipásztort, tolmácsolva a hívek őszinte örömét, háláját s ragaszkodását. Erre a jubiléus, kinek apostoli alakját népes családjának tagjai, rokonai s barátai vették körül, meghatott szavakban válaszolt, megköszönve a szíves óvációt. A tisz-

telgök elvonultával a fogarasi magyar dalegylet szere-náddal lepte meg az ünnepeltet.

Az ünnep leglélekelőbb része június 26-án (vasárnap) délelőtt az ev. ref. templomban folyt le. Már 9 órakor kezdett gyülekezni az ünneplő közönség. Később jöttek a hivatalos testületek, a megye tiszti kara Bauszner Guidó főispán úr öméltségének vezetése alatt s a hívek sokasága és elfoglalták a számukra fenntartott helyeket. Pont 10 órakor megkondukt a nagyharang gyülekezőre. Felzúgott az orgona s az üdvözölő himnusz ujongó hangjai betöltötték a templomot. A nyitott ajtóban megjelent most az ünnepelt agg lelkipásztor tisztes alakja, kíséretében a papok, az egyházkeblei tanács tagjai s az ünnepelt nagyszámu családjának apraja-nagyja. A jubiléus arczán a meghatottság ült, midőn az úrasztalánál számára fentartott díszhelyet elfoglalta; mögötte kísérete s most elnémult az orgona hangja: imát mond Balla Károly helybeli ev. ref. lelkész. Györbíró Sándor szóló éneke után az ünnepi szónok Nagy József, a nagyszabeni ev. ref. egyházmegye esperese lép a szószékre s fennkölt szellemű, megható alkalmi beszédet tart, mely nem egy szép szemre könnyeket varázsolt. Az egyházi dalkör karéneke átán Váró Béni kir. tanfelügyelő szép beszéd kíséretében nyújtja át a hívek emléktárgyát, a Szász Károly-féle Protestáns Arany Bibliát, mire a jubiléus megilletődve válaszolt s hálaadó imát mondva, áldást kért a gyülekezetre. 12 órakor végződött a templomi ünnep, honnan a jubiléus a hívek seregének kíséretében tért vissza lakására, utjára, mint a felvonulásnál, ünnepi ruhába öltözött iskolás gyermekek virágot hintettek.

Most a papilakásban következtek a tisztelgések a következő sorrendben: az ev. ref. lelkészi kar nevében tisztelgő beszédet mond Nagy József esperes, az ág. ev. egyház nevében Fleischer Sámuel fogarasi ág. ev. lelkipásztor; a róm. kath. papság élén Simon Jenő szt.-ferenczrendi tartományfőnökkel; az izraelita hitköztség Jordán Sándor rabbival; a fogarasi ev. ref. egyházköztség keblei tanácsa Balla Károly ev. ref. pap vezetésére alatt, kiemelve a jubiléusnak érdemeit, mint az egyházköztség szervezőjét, fejlesztőjét, anyagi és társadalmi tekintetben egyaránt; további tisztelgők: nemes bauszneri Bauszner Guidó főispán úr öméltsége saját személyében; Kapocsányi Mór alispán, a megyei tisztviselőkar élén, a vármegye nevében; a városi előjáróság Jankovich B. főbíró vezetése alatt a polgárság nevében üdvözölte az ünnepeltet, kiemelve politikai működését s e téren szerzett érdemeit; majd a különböző iskolák: az állami elemi és polgári iskola igazgatója s testülete, mint a gondnokságnak 20 év óta tagját; az iparos és kereskedő tanonciskola, mint felügyelő-bizottságának 15 év óta elnökét; a magyar kisdedőv felügyelő-bizottságának elnöke Benedek István ny. honvéd ezredes és a bizottságnak előkelő hölgy tagjai, mint az óvoda gondnokát; megható volt egy kis óvodás leányka köszöntője, ki a jó öreg pap bácsit, mint a kisdedek barátját üdvözölte és éltette csinos versikében. Az ártatlan kisdedek virágcsokrokat nyújtottak át az ünnepeltnek: oly megható jelenet, mely a jelenlevőket könnyekre fakasztotta. Végül az ev. ref. egyházköztség tanítói kara üdvözölte a jubiléus, mint

az iskolaszék elnökét, átnyujtva a tantestület emléktárgyát (ezüstgombu ébenfa bot); két gyermek is mondott ünnepi köszöntőt a gyermekek öreg barátjára.

Az üdvözlő iratok közül különösen kiemeljük az erdélyi ev. ref. püspök szép sorait: »Kedves Barátom! Felette igen sajnálom, hogy negyven éves papi szolgálatod jubiláris ünnepén másnemű elfoglaltatásom miatt személyesen nem jelenhetek meg, de távolból is egyházzal, mely téged magáénak mondhat, együtt örülök s áldom a gondviselő Istent, ki néked megengedte érned e gyönyörűséges örömnapot. Negyven esztendő sok idő, egy egész emberöltő még annak is, ki napjait gondatlan vigassággal éli. Néked pedig, ki ennyi esztendőn át szolgáltad igazán, hívsséggel hazádat, anyaszentegyházadat: Isten kimondhatatlan kegyelmének ajándéka, hozzád való szeretetének tanúbizonyossága. Kérlek azért, fogadd részemről is őszinte szívből jövő jó kívánságaimat, ki a távolban kérem a jó Istent, hogy tartson meg még sok-sok esztendőn át hazád és egyházad buzgó szolgálatában. Kolozsvárt, 1898. jun. hó 24-én. Szerető barátod *Szász Domokos* ev. ref. püspök«. Szász Károly dunamelléki ev. ref. püspök következő távirati üdvözlőt küldte: »Távollétem miatt elkésve bár, szívem teljességéből gratulálok jubiláris ünnepélyed alkalmából; mint kálvinista egyházunk egyik disztét, erősségét, mint magyar hazánk egyik régi hű munkását Isten még sokáig tartson, áldjon meg szeretteddel együtt. Szász püspök.« A számos tisztelgők közül ide iktatjuk még a következőt: »Nagytiszteletű Úr! Negyven esztendeig a közpályán élni: *szerencse*... De a papi pályán, a lélek és kedélyvilág nagy mindenségének főséges mezején, negyven esztendőn át úgy pásztorkodni, hogy alkonyat felé az egész férfi ezüst fűrtös homlokát a köztisztelet és méltó elismerés glóriája aranyozza meg: az *valódi érdem*. Engedje meg, hogy negyven éves lelkipásztorkodása örömnepene alkalmából én is, a Nagytiszteleted érdemeit elismerő tisztelők közé sorakozhassam, kérve a Mindenhatót, hogy Nagytiszteletedet szeretett anyaszentegyházunk kiváló disztére még sokáig éltesse! Tisztelettel irtam alá az iratokat szolgája Kolozsvárt, 1898. jun. 26-án Dr. Kolozsvári Sándor kir. egyetemi tanár és a m. tud. akad. I.-tagja.

A tisztelgések befejeztével d. u. 2 órakor disztébé volt az u. n. Papirmalomban; a 130 terítékes banketten az ev. ref. híveken kívül részt vettek a város előkelőségei vallás és nemzetiségi külömbiség nélkül. A pohárköszöntők sorát méltóságos Bauszner Guidó főispán ur kezdte meg, ki a királyra és felséges nejeire emelte poharát, melyet felállva hallgattak meg s végeztével lelkes éljenzésekben törtek ki. Felköszöntőt mondtak még: Nagy József esperes, a nagynevű erdélyi ev. ref. püspökre, Perdy Emil tanár a kormányra és miniszterelnökre, Nagy Sándor árvaszéki elnök a jubilánsra, Balla Károly ev. ref. pap Hegedüs főgondnokra, Váró béni kir. tanfelügyelő a főispánra, Kapocsányi Mór alispán Mikszáth Kálmán orsz. képviselőre, Pánczél Károly az egyházi hívekre, Pápay József. ev. ref. iskolaigazgató az alispánra, Jordán rabbi a helybeli hivatalnokokra, Végh Mátyás a felekezetre és papjaikra. Még számos felköszöntőt mondtak egyesek. A tár-

ság nagy része a legderültebb kedélyhangulatban együtt volt a késő esti órákig.

Elmondhatjuk: e nap Fogaras város legszebb emléknapi közé tartozik. Részünkről is szerencsét és áldást kívánunk az érdemes lelkipásztornak.

Fogarason, 1898. július 1-én.

Vécsei János,
állami felső keresk. isk. tanár.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1898. jun. 18.

Elnök főt. Szász Domokos püspök aa; jelen voltak: Simó Lajos ehker. főgondnok, dr. Vályi Gábor elnökhelyettes, Bartha Lajos, dr. Bartók György, br. Bánffy Ernő, Szász Dénes, Becsek Lajos, Gyarmathy Zsigmond, Parádi Kálmán igazgatótanácsosok, Maksay János számvevő, Deák József pénztárnok és Márkus János titkár, ugy is mint jegyző.

Az ülés megnyitása után mindenekelőtt melegen üdvözölte főt. Püspök, elnök aa. Igazgató-tanácsunk két új tagját; dr. Bartók György ehker. főjegyző és Gyarmathy Zsigmond igazgató-tanácsos aait s ismerve anyaszentegyházunk érdekében eddig tanusított ügybuzgalmukat, abbeli reményének ad kifejezést, hogy ezen új állásukban is anyaszentegyházunk érdekeit szívükön fogják hordani.

Ez után elnök aa. felmutatta az ülésen kívül elintézett ügyekről vezetett jegyzéket, mely ellen észrevétel nem tétetvén, a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek.

A rendes folyó ügyek tárgyalása következőn, Márkus János titkár aa. előadása folytán a következők tárgyalattak.

Az igazgató-tanácsi irodában még korábban rendszerezett irnoki állomás, minthogy a kihirdetett pályázatra alkalmas egyén nem jelentkezett, — nem volt betölthető, hanem ideiglenes minőségben 1 frt napidij mellett Békési Gyula kolozsvári lakos felvétele határozottat el.

Menyhárt András udvarhelyi esperes aa. ama kérdésére, hogy az ehmegeyi levéltár régebbi iratai, az egyházkerület történetének megírásához adatok kutatása végett — Pokoly József theol. tanárhoz Kolozsvárra beküldhetők-e? értesíttetni határozattal, hogy az iratok küldözgetését Igazgató-tanácsunk nem engedélyezheti, annyival is inkább, minthogy az ehkerület történetének megírásával megbízott theol. tanár aa. részére megfelelő kutatási díj van engedélyezve.

Új tordai egyházunknak ama kérése, hogy engedjék meg »fiu tanító« czimen telekkönyvezett birtokának az egyház nevére való átírása, nem volt teljesíthető s idei 1112 sz. igazgató-tanácsi határozat értelmében ismételtelen elutasított.

Az illetékes ehmegeyi tanács ajánló felterjesztése folytán jóváhagyó tudomásul vétetett bere-kereszturi egyházunknak t. Bodó Ferencz öreg lelkésze félfizetés-sel s 2 drb. földnek használatába hagyásával leendő nyugalmazása iránti határozata, felhivatván esperes aa. a további lépések megtételére.

Nem fogadhatta el továbbá Igazgató-tanácsunk nt. Kenessey Béla theol. fakultásunk igazgatójának ama kérését, melyben nagymérvű elfoglaltságára hivatkozással igazgató-tanácsosi állomásáról lemond, hanem felkérte nevezett aát. hogy eddig viselt igazgató-tanácsosi állását ismert buzgalmával jövőre is betölteni sziveskedjék.

Ezek után Maksay János számvevő aa. e öadása folytán, Márkus János titkár aának kérésére, megrongált egészsége helyreállítása céljából 2 hónapi szabagságidő engedélyeztetett.

(Vége következik.)

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

(Folytatjuk.)

Péter Gergely, Veres Mózes, Beke Albert gyámintézetében beadott kérése a gyámintézeti bizottsághoz tétetett át, hogy az e tekintetben véleményes jelentést terjesszen a jövő közgyűlés elé.

Az egyházmegyei számvevő tiz éve ezen évben letelt. Napirend szerint ennek betöltése következett. Alig terjesztette azonban elő elnöklő esperes e tárgyat, szünni nem akaró éljen-vihar tört ki. Minden ponton Kelemen János volt számvevő hangzott. Még azok is, kik talán titkon, holmi személyes érdekből másképp szerették volna megcsinálni e dolgot, megilletődve elnémultak. És e tisztas, mindnyájunk által őszintén szeretett, örök ifju, bölcsességben, munkában, lelkesültségben páratlan ősz férfi megilletődve állott a bizalom e spontán megnyilatkozása előtt. Reszkető szavakkal ígérte, hogy a bizalomnak még legalább egy néhány évig megfelelni törekvése lesz. S mi tudjuk, hogy megfog felelni. Éltesse is Isten őt sokáig közöttünk, hogy világoljon előttünk tűzoszlopként. Mert mig ilyen férfiakat látunk szeretett egyházunk ügyei elintézésénél, a a legkisebb aggodalomra sem lehet okunk.

A felső-szabolcsi egyházmegye átírtata a papi fizetések rendezéséről szóló törvényjavaslat beterjesztése alkalmából Péter Károly alsó-sófalvi lelkésznek volt kiadva referádára. (I. lapunk 21. számát. Szerk.) De időutáni lett volna már ama kérdéssel foglalkozni. Hanem ezzel kapcsolatban előadó javaslatára a közgyűlés kimondja, hogy szorgalmazni fogja az özvegyi kegyév *eltörlését*, hathatósan fel fog lépni *a lelkészi nyugdíjintézet* megalkotása érdekében, indítványozni fogja *gykerületnél*, hogy legfelsőbb hatóságunk hasson oda a miniszternél, hogy a törvény végrehajtási rendeletét ugy adja ki, hogy *minden 60 éven felüli lelkész ezután is, az állam által engedélyezett fizetéssel segédlelkészt nyerhessen*. Mindezeket az ő világos és logikus felfogásával meggyőzőleg indokolta. Mi az indítvány mindhárom ágát feltétlenül szükségesnek tartjuk egyházunk magasabb rendű érdekéből kifolyólag, de ha mégis választani kellene, *a lelkészi nyugdíjintézet felállítását* helyezni előtérbe. Szeretnők egyházunk minden papjának fülébe kiáltani: Most vagy soha! Előre! Most van a kellemes idő, most van a lehető siker napja.

A déli népes közebed után, honnan a főtiszt.

püspök ur Ráczkői doktor indítványára táviratban üdvözlötett, kevesebb érdeklődés mellett folyt a tanácskozás. A különböző bizottságok terjesztették elő jelentéseiket.

A kérelmeknél feltűnt, hogy egy gyepesi unitárius ember azért folyamodik az egyházmegyéhez a főjegyzőhöz beadott kérésben, mert állítólag 15 éven át ápolt, gondozott s eltemetett egy református papnét. A közgyűlés nem tudta magát tájékozni sem a kérelmező, sem a hivatott papnét illetőleg s ugyanazért kiadta jelentéstétel végett az illetékes lelkésznek s jogosultság esetén nincs kizárva, hogy kérelmező a közpénztárból valami kevés jutalmat kaphatna.

(Folytatása következik.)

Gyászrovat.

SZÁSZ BÉLA Dr.*

1840—1898.

Szász Béla dr. nyug. egyetemi tanár, a M. T. Akadémia levelező tagja, a Kisfaludy-Társaság és az Erdélyi Irodalmi Társaság rendes tagja — július 7-én délután meghalt.

Esztendőkön át tartott súlyos, gyötrelmes betegség vitte elkerülhetlenül az enyészet felé a kiváló lelki tulajdonokkal oly gazdagon megáldott és testben is hatalmas szervezetű férfit.

Bámulatos tevékenységet fejtett ki minden téren, a hol sokoldalú tehetségeit, képzettségét érvényesíthette. Munkabíráásával és kötelességtudásával páratlan volt a maga nemében.

Több mind hét esztendeje annak, hogy — éppen a tulfeszített munkásság következtében — idegbaja támadt, mely később agybántalomná fejlődött.

Elméjének, lelkének összes erőivel küzdött a borzasztó betegség ellen. Igazi hősiességgel állotta meg továbbra is a pozíciót, melyet a tanári állásban, egyházában, a politikai és a városi közéletben, a tudomány, a szépirodalom, az ujságírás terén addig elfoglalt. Nemhogy lankadt volna tevékenysége, de még fokozódott. Mitsem használt az orvosok intelme, övének aggodó örökődése. Nem akart, nem tudott pihenni. *Életföltétel* volt reá nézve a *munka*, a melynek *mártirja* lett. És milyen irtóztató testi és lelki harcot vivott végig, a mig évek hosszú során keresztül lassanként engedett annak a kénytelenségnek, hogy cselekvésének egyik-másik teréről vissza kell vonulnia!

Előbb mint középiskolai, utóbb, mint egyetemi tanár;
mint szaktudományának a filozófiának kiváló művelője;
mint fényes tehetségű szépirodalmi író; mint jeles tollu, fáradhatatlan lelkesedésű ujságíró;
mint egyházának egyik oszlopos előkelősége;
mint közéleti vezérférfiu a városi közigazgatási és az országos politikai munkatéren;

* A Kolozsvárt megjelenő «Magyar Polgár» után.

Folytatása a félv mellékleten.

mint a szabadelvűpárt egyik — munkásságban, lelkesedésben, elvhűségben egyaránt kimagasló — vezérlő egyénisége;

mint a kulturintézmények egész sokaságának odaadó gondozója;

mint igazán önfeláldozó példás családapa,

mint tiszta, erős, vaskövetkezetességű jellem és igaz jó barát — —

az egyéni és a közkötelességek összes téerein *példás életű volt, egész ember volt.*

Kérdemelte a köztiszteletet; kiérdemelte, hogy tekintélynek ismerjük el mindenben, a hol feladatot, kötelességet vállalt; kiérdemelte, hogy késő időnkig kegyeletes emlékből, tiszteletben maradjon neve és élete közöttünk!

Nyugodjék békével!

*

Szász Béla dr. a bölcsészet ny. r. tanára a kolozsvári m. kir. Ferencz-József tudomány-egyetemen, született Nagy-Enyeden 1840. ápr. 23-án.

Atyja: *Szász Károly*, a nagy-enyedi főiskolán előbb a jogtudomány, majd (a reactionarius kormány tiltó rendelete folytán) a mennyiség és természettan tanára s egyszermind az erdélyrészi liberális reformpárt egyik vezérférfia volt, aztán az első felelős magyar közoktatásügyi miniszter államtitkára. Anyja: *Münstermann* Francziska, a ki késő agkorban csak nemrég halt meg. Hat gyermekük közül ő volt a legkisebbik.

Gymn. iskoláit Budán a piaristáknál, Pesten az ág. hitv. evangélikusoknál, Marosvásárhelyt és Nagy-Enyeden az ev. reformátusoknál végezte. Innen 1859-ben a pesti ev. ref. theologiai tanintézetbe lépve, annak négy éves tanfolyamát hallgatta. E közben a legtöbb szépirodalmi lapnak munkatársa, Arany »Koszoru«-jának ujdonsági rovatvezetője volt s fordította a Kisfaludi-Társaság megbízásából Szász Károlylyal Tackeray »Esmond Henrik«-jét.

1863. őszén a jeni egyetem philosophiai fakultásába iratkozott be, hallgatva Haase K. theologiai, Semidt A. történelmi, Stoy K. paedagógiai előadásai mellett, Fischer Kuno phil. historiai és aesthetikai s legkivált legfőbb mesterének: Fortlage Károlynak minden philosophiai collegiumát, már ekkor a philosophia professzorává készülvén.

Jenában fordította le s adta ki a »Sárospataki Füzetek«-ben Fischer Kuno ünnepi beszédét Fichte F. G.-ről (mely külön lenyomatban is megjelent) és dolgozta ki ugyancsak Fischer K. előadási cyklusát Góthe Faustjának első feléről. Ebből a tanulmányból egy nagyobb részlet Csengeri »Budapesti Szemléjének« 1865. évi folyamában meg is jelent.

Az 1863/64. tanévet Jenában töltve, a következő 1864/65. évi tanfolyamra az utrechti egyetemre ment, a hol (Bernhard-féle ösztöndíjat élvezve) szintén egy évet töltött. Theologiai, történelmi és philosophiai collegiumokat látogatott s folytatta szaktanulmányait segítségével az ottani egyetem gazdag és kényelmesen használható könyvtárában.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület főconsistoriuma 1865. tavaszán megválasztá a marosvásárhelyi főiskola bölcsészeti rendes tanszékére. Kérésére azonban meg-

engedték, hogy tanulmányai érdekében befejezhesse már megkezdett egyetemi évét s hogy tanszékét csak amaz év őszén kelljen elfoglalnia.

Ez engedély alapján a tanév befejeztéig Utrechtben maradt, majd hollandiát beutazva, pár hétig Londonban tartózkodott s innen a Rajna mentén és Dél-németországon át tért haza.

Marosvásárhelyi tanszékét 1865. szeptemberében foglalta el »A tudalom kérdése« című értekezésével, mely az erdélyi ev. ref. tanárok özvegy-árvai nyugdíj-alapjának javára nyomtatásban is megjelent.

Marosvásárhelyt az ev. ref. gymnasiumon és (a mig fennállt) a jogakademián tanította a philosophiát és a magyar irodalmat.

A marosvásárhelyi ev. ref. egyházköztség képviselő testületének és kebli tanácsának tagjaként részt vett az egyházi és iskolai ügyek intézésében és egy évig néhai Péterfi Károly megüresedett papi szószékén rendszeres templomi szolgálatokat végzett, minek viszonzásául az egyház képviselő-testülete elhatározta hogy Doré nagy képes bibliájának egy diszpéldányát adja neki emlékébe.

Ebben az időben hunyt el Dózsa Elek, a marosvásárhelyi főiskola egykori nagyhirű jogtanára, Marosvásárhely országgyűlési képviselője és a magyar képviselőház alelnöke.

Az ország költségén rendezett temetés alkalmával a Maros-Vásárhelyre szállított hamvak fölött Szász Béla tartott kitünő gyászbeszédet, melyet a főiskola előljárósága az általa alapított Dózsa Elek-alap javára »Az élet a halálban« cím alatt ki is nyomtatott.

Ugyancsak marosvásárhelyi tanárkodása idején szerkesztette a »Székely Közlöny« politikai lapot, fordította Thackeray »Négy György« ét (Pest, kiadta Ráth Mór 1867.), dolgozott különböző szépirodalmi lapokba s folyóiratokba, elfoglalta székét a Kisfaludy-Társaságban »A szabadelvűek« című szatirájával 1869. decemberében. (Megjelent az Atheneum kiadásában 1870.)

1870 végén a Kolozsvárt alapított »Kelet« című politikai és közgazdasági napilapnak (az erdélyrészi Deák-párt közleményének) szerkesztésére hivatván meg, lakását Kolozsvárra tette át, hol az ev. ref. főiskolán a philosophiát — előbb, mint a nyugalomba lépett Nagy Ferencz helyettese, majd 1872 tavaszán kezdve, mint megválasztott r. tanár tanította.

Ugyanannak az évnél őszén a kolozsvári akkor megnyitott m. kir. tudomány-egyetemhez a bölcsészet ny. r. tanárává nevezte ki Ő Felsége.

1875. január 1-én megvált a szerkesztői állástól s a *Kelet* szerkesztését dr. *Békésy* Károlynak adta át. Rendes politikai munkatársa maradt azonban a lapnak később is. Egyik legbuzgóbb és legtekintélyesebb vezércikkírója volt a *Kelet*-nek, később a *Kolozsvári Közlöny*-nek, majd pedig a *Kolozsvár*-nak. Hirlapírói gazdag érdemű, kitünő működését csak pár év előtt szüntette be, mikor betegsége már lehetlenné tette reá nézve ezt az izgalmas munkát.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület rendes tanárává történt megválasztatása óta, hivatalánál fogva, tagja lévén az akkori főconsistoriumnak: tevékeny részt vett e legfőbb egyházi testület tanácskozásában, tanügyi szakkbizottságaiban, a tanári értekezleteken, 1871-ben

pedig az egyházalkotmány reformmunkálataiban, megválasztatva egyszersmind az új egyház-szervezet értelmében alkotott állandó Igazgató-tanácsnak, mint legfőbb kormányzó-testületnek tagjává. Tagja és jegyzője volt a többek közt az 1872-ben az egyházkerületi közgyűlés által kiküldött hetes bizottságnak, mely az új papválasztási törvény tervezetét készíté el; egy évig ideiglenes tanügyi előadója az állandó Igazgató-tanácsnak; tagja a népiskolai szervezet kidolgozására kiküldött egyházkerületi bizottságnak; több éven át egyházkerületi képviselője a kolozsvári egyházmegyének, képviselője a mérai egyházközségnek és egyházmegyei törvényszéki bírója a kolozskalotai egyházmegyének, valamint alelnöke a kolozsvári egyházközség iskolaszékének stb. De nemcsak az erdélyi ev. ref. egyházkerületben vitt hosszú időn keresztül nagy és fontos szerepet, hanem egyik érdemes előkelősége volt az *egyetemes* magyar ev. református egyháznak. — Az 1881-diki zsinaton és a konventen jegyzői tisztelet töltött be. Elnöke volt a Kolozsvár-városi felsőbb leányiskola felügyelő-bizottságának. E tanintézet felállításában, szervezete és tanterve kidolgozásában szintén részt vett, mint Kolozsvár törvényhatóságának és iskolaszékének választott tagja, illetőleg kiküldöttje.

Az 1870-ben alapított »Erdélyi Protestáns Közlöny«-nek kezdetül fogva rendes munkatársa volt, saját neve és különböző álnevek alatt feles számú egyházpolitikai, elmélkedő és nevelésügyi cikket közölve e lapban, valamint paedagogiaikat a »Család és Iskola«-ban, egy nagyobb vitázó-cikket egyházpolitikai kérdésben a »Protestáns egyházi és iskolai lap«-ban; népszerű aesthetikai és pszichológiai felolvasásokat tartott a kolozsvári egyetemi ifjúsági kör javára, egyet a Kolozs-doboka-megyei néptanítói egylet 1878. évi közgyűlésén (»Én«, megjelent az »Erdélyi Prot. Közlöny« és a »Család és Iskola« ugyanazon évi folyamában). A Kiszfaludy-társaság közületein több ízben olvasott fel. »A szabadelvűek«, »Látomány«, »A szobor«, megjelentek a Kiszfaludy-társaság Évlapjainak X. XII. kötetiben.) Kiadott egy kötet elbeszélő költeményt az érettebb ifjúság számára (»A kandalló előtt«, Kolozsvár 1874. Stein J. tulajdona.); a magyar Tud.-Akadémia megbízásából lefordította Mill St. János »A deductiv és inductiv logika rendszere« című művét 3 kötetben; a kolozsvári tudomány-egyetem tanári karának fölkérésére emlékbeszédet tartott Deák Ferencz fölött az egyetem Deák-emlékűnnepélyén (Acta Reg. Scient. Universitatis Claudiopolitanae, Anni MDCCCLXXV—VI. Fasciculus III.); a Kiszfaludy-társaságban bemutatta népszerű-pszichológiai és összehasonlító aesthetikai tanulmányát »A rom (czigány) költészetből«. (Megjelent a Budapesti Szemle 1881. évfolyamában.)

Két ízben választott elnöke és dékánja volt a kolozsvári tud.-egyetem bölcsészeti karának és 90-es évek elején rektora az egyetemnek; a vall.- és közoktatásügyi miniszter által kinevezett tagja a m. kir. közép-tanodai tanárvizsgáló bizottságnak, az Erdélyi Irodalmi Társaságnak pedig megalakulása óta — 1888 óta — rendes tagja volt.

Ő Felsőge engedelmével a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem bölcsészeti karától 1881-ben tiszteletbeli doktori oklevelet nyert.

Két évvel később 1883-ban tudományos érdekeinek jutalmazására az Akadémia levelező tagjává választotta.

1868 okt. 26-dikán tanártársa, *Mentovich* Ferencz Julia nevű leányát feleségül véve, vele haláláig boldog házasságban élt, mint 11 gyermek atyja.

A 90-es évek elején idegbántalmak jelentkeztek a rendkívül nagy tevékenységű férfun; később az egyre súlyosbodó baj agyát is megtámadta, mire 1895. január 13-án nyugalomba lépett és visszavonult az egyetemi katedráról.

*

Állapotában később ugyan javulás állott be, teljesen azonban sohase gyógyult meg többé. Az utolsó évek alatt több ízben feküdt is, hatalmas testi ereje azonban mindig diadalmaskodott a betegség fölött.

A mult hóban is fenn járt még, de ezelőtt 10 nappal egyszerre hirtelen rosszul lett és ágyba feküdt. Betegségét rendkívül komolylyá tette az, hogy már az első nap elvesztette eszméletét, melyet az utolsó tíz nap alatt csak időnként nyert vissza pár pillanatra. Az utolsó napok tulajdonképpen folytonos agoniában teltek el, míg végre július 7-én délután 3 és 4 óra között megváltotta a nagy beteget súlyos szenvedéseitől a halál.

*

Szász Béla dr. hült tetemeit halála napján este felé helyezték a család belfarkas-utczai lakásán ravatalra. A koporsóra számos koszoru érkezett, azonkívül az elhunyt jóismerősei és tisztelői közül nagyon sokan fejezték ki személyesen részvétüket a lesújtott család előtt.

Temetése július 9-én délután — a közrészvétnék impozáns megnyilatkozása mellett — 4 órakor ment végbe. A gyászszertartást a háznál Molnár Lőrincz kolozsvári lelkész végezte, míg a sirnál az egyetem bölcsészeti kara nevében Terner Adolf dr. vett bucsut a pályatárstól.

Különfélék rovata.

Főtiszt. Szász Domokos püspök úr testvér-öccsének, dr. Szász Béla nyug. egyetemi tanárnak halálhírére budapesti tartózkodásából haza érkezett. A ravatalnál a szeretet könnycseppjeit láttuk szemükből aláhullani. A nagy csapás elviseléséhez adjon Isten neki szívet, béketűrő, erős lelket.

Templomfelavatási ünnepély. A magyar-láposi ev. ref. egyházközség a hivek áldozatkészségéből templomát diszen restauráltatta. Felavatása július 31-én lesz. Az ünnepélyt este bál követi. A rendező-bizottság élén a minden szépért lelkesedő egyházkerületi főgondnok és országos képviselő, Simó Lajos áll.

Az Úr házának szeretete. A görgényi egyházmegyébe kebelezett erdőszengyeli filia kis temploma számára Görög Mózes és neje Balogh Zsázsanna 180 frt értékben közelebről egy tiz változatu harmoniumot ajándékoztak. A buzgóság nem szorul dicséretre, de követésre méltó.

Mulatság. A maros-ujvári ev. ref. egyházközség jul. 17-én ujonnan építendő temploma költségeinek fedezésére széki gr. Teleky Ádámné, szül. zeykfalvi Zeyk Ágnes ő méltóságának védnöksége alatt zártkörű táncmulatságot rendez.

Pro memoria. Fogarassy Ilonka és Irénke kis-asszonyok a kolozsvári ev. ref. egyházközség új templomában felállítandó nagyobb szabású orgona alapjára 50 és özv. Kerekes Józsefné Ónagysága ugyanezen célra 10 frtot juttattak kezeimhez. Nagy az én örömöm a vallásosság jeleinek sokszoros nyilvánulása felett. Há-lás szívvvel ismerem el, hogy hiveim — még más val-lásúak is — támogatnak törekvéseimben és készséggel segítenek könnyűvé tenni a terhet, mely éppen azért, mert olyan nehéz, gyönyörűsége nekem. Kolozsvárt, 1898. július 11-én. Molnár Lőrincz ev. ref. pap.

Kitüntetés. Mint utólagosan értesülünk, királyunk Ofelsége Pánczél Károly fogarasi lelkész számára jubileuma alkalmából érdemeinek jutalmául a koronás arany érdemkeresztet adományozta. Szívesen gratulálunk a kitüntetéshez és kívánjuk, hogy a mi ezüstös hajju, rózsapiros arczu kedves bátyánk sokáig viselhesse e keresztet.

Vándorút. A »Debreczeni Protestáns Lap« csak újra vándorutra kelt. Utazásának célja Svájc és Erdély. Célját el is érte, de baj van, mert nem tudja, hogy mit keres ott és itt? Bizonyosan veszekedhetnek, mint a rossz asszony, ki saját háza tájékát elhanyagolja és kárörvendő arczczal, csipőre szorított öklökkel mindig a más portáján kalandoz. Annyi factum, hogy valami »nyereg«-ről is beszél. Ezért pedig kár volt fáradoznia, otthon is megtalálhatta volna: megnyergelte már azzal jó Wolafka Nándor a kálvinista Rómát, bele is ült és ugyancsak karikásostorozza az *előljárókat*, mintha a Hortobágyon született volna. Igaz, *hegedülni* nem tud, de szépen szóló szép sip-szóval annál inkább bolondítja a könnyen hívőket, a mi csak természetes, miután a *papiros pápát* ugyis nyolczadik csudának hirdetik Debreczenben. Hát ez nem »speciálitás«? Legyen az, de Istennek hála, nem *magyar* speciálitás, hanemha Debreczenben...

Hagyjuk a csipkedést! Nem méltó az hozzánk, kik gyakran különböző utakon bár, de ugyanazon cél felé törünk: anyaszentegyházunk boldogságára. E cél oly nemes, hogy általa a türelmetlenség türelemmé, az önzés szeretetté válhatik, hiszen ugyanazon hitnek cse-lédei, egymásnak pedig *testvérei* vagyunk. És az *igazi* testvérek nem, csak a mostoha testvérek törnek köl-csönösen egymás ellen. Ajánljuk ezt a »Debreczeni Protestáns Lap« *testvéri* figyelmébe.

Hivatalos rész.

2498—1898.

KÖRLEVÉL

valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előljá-róságának.

A középiskolai tanulókkal való közlés végett köz-hírré tesszük a vall. és közoktat. m. kir. miniszterium f. é. 27.514.VII. 2 számú felhívása következtében a magy. kir. pénzügyminiszteriumtól f. é. ápr. 27-én, 23.886. sz. a. kelt *pályázati hirdetményt*, mint kö-vetkezik.

A m. kir. országos kataszteri felmérésnél több mérnöksegédi, felmérési növendéki és dijnoki állásbe-töltése végett ezennel pályázat nyitattik.

Az egyes állásokkal egybekötött javadalmazások következők:

a) *a mérnök segédeknel* évi 500 frt fizetés, évi 280 frt. munka átalány és az állomás helynek megfe-lelő lakpénz.

b) *felmérési növendékeknel* évi 400 frt segély-dij és évi 240 frt munkaátalány, és

c) *dijnokoknál* 1 frt 50 kr. napidij, ezen kívül

valamennyi állásnál hivatalos utazások alkalmával a szabályszerű uti költségek és a külső nyári munkák tartama alatt az illető községekben szabad lakásra való igény.

Pályázati feltételek:

magyar honosság, ép, erős te stalkat, feddhetlenelőlet s az 1883 évi I. t. cz. 10 §-ának második és harmadik bekezdéseiben előirt képzettség, megjegyezvén, hogy a *műgyetem mérnöki szakosztályát végzett és ok-levéllal, illetve absolutoriummal bíró pályázók*, továbbá *a selmeczbányai erdészeti és bányá-szati akadémián a bányászati, erdészeti, illetve erdőmérnöki szakiskolát végzettek az esetben, ha az államvizsgát is sikerrel letették*, mérnöksegédek-ké, *míg az államvizsgával nem bírók, valamint a magyaróvári gazdasági akadémiát vagy műgye-tem első két évi folyamát* szabályszerűleg végzett ifjak *felmérési növendékek-ké* fognak kineveztetni, a *reáliskolát vagy gymnasiumot* esetleg ezekkel egyen-rangu közép tanodát sikeres érettségi *vizsgával vég-zettek pedig* egyelőre dijnoki minőségben felvétetni, megjegyeztetvén, hogy felmérési növendékek-ké és dijno-kokká csak nőtlen egyének alkalmaztatnak.

A mérnöksegédi és felmérési növendéki ál-lásokra való kinevezés egyelőre *ideiglenes jelleggel bíró*, használhatóságuk esetén azonban véglegesítetteti s annak idején a rendszeresített egyéb állásokra fognak előléptettetni.

A dijnoki minőségben felfogadott pályázók alkalmazhatóságuk és a fenforgó üresedésekhez képest felmérési növendéki, annak idején pedig a rendszere-sített egyéb állásokra fognak kineveztetni, illetve fo-kozatosan előléptetni.

Oly pályázók ellenben, kik alkalmazhatóságukat egy éven belül be nem igazolják, a szolgálat alól egy-szerűen felmentetnek.

A pályázók életkorukat, egészségi állapotukat, feddhetlen előéletüket, nős vagy nőtlen állapotukat, eddigi alkalmaztatásukat és tanulmányaik sikeres be-végzését igazoló hiteles okmányokkal felszerelt folya-modványaikat, még pedig azok, a kik állami szolgál-atban nem állanak, az illető törvényhatóság főispánja, (Budapesten főpolgármester), a már állami szolgálatban állók felettes hatóságaik útján, minősítvényi táblázataik kíséretében folyó évi július hó 15-ig a m. kir. pénz-ügyminiszteriumhoz nyujtsák be, megjegyezvén, hogy az egészségi állapot közhatósági orvos által igazolandó.

Kolozsvártt, 1898, július hó 7-én.

Dr. Vályi Gábor,

elnökhelyettes.

Parádi Kálmán,

tanügyi előadó.

146—1898.

PÁLYÁZAT.

A zilahi áll. segélyezett ev. ref. főgymnasiumnál az 1898—99. tanévre egy helyettes tanári állásra pá-lyázat hirdettetik.

Pályázhatnak német és magyar, esetleg magyar és latin nyelv és irodalomból képesített ev. ref. vallásu egyének. Évi fizetés 800 frt.

Pályázók vallásukat, életkorukat, tanulmányaikat, képesitetségüket, védkötelezettségüket igazoló okmá-nyokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsához címzett folyamodványokat az áll.

segélyezett zilahi ev. ref. collegium Előljáróságához 1898. évi július hó 31-ig nyujsák be.

A tanszék 1898. szept. hó 1-én lesz elfoglalandó. A most megválasztandó helyettes tanárnak abban az esetben, ha a német-magyar szakmából fog oklevéllel birni, első sorban lehetnek kilátásai arra, hogy rövid idő múlva, valószínűleg egy év múlva, ugyanazon tanszékre rendes tanárrá választassék, mely esetben javadalmazása 1200 frt s 240 frt lakpénz; időfolytán előlépés az 1300, 1400, 1600, 1800 frtos fokozatba; 5 évenként 100—100 frt pótlék.

A zilahi áll. segélyezett ev. ref. collegium előljáróságának 1898. évi június hó 21-én tartott gyűléséből.

Bécser János,
jegyző.

Kiss Lajos,
elnöklő gondnok.

557—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *visai* egyházközség *kántor-tanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: 2 szobás lakás, konyha, pincze, meléképületek- és gyümölcsös, veteményes kertem kívül 1. 12 hold kan.-porció haszonbér értéke 60 frt. 2. Átlag 60—65 családtól fapénz, tandíj és napszám czimen 42 frt 40 kr. 3. Alapítványi kamat 40 frt. 4. A k.-tanítói magtárból 30 kis véka kukoricza 27 frt. 5. Az egyház erdejéből 1 méter tűzifa, vagy ellenértéke 4 frt. 6. Államsegélyből 253 frt; összesen 426 frt 40 kr értékben.

Pályázati határidő: Augusztus hó 7 napja.

A kellően felszerelt folyamodások nt. Somkerei Miklós esperes urhoz küldendők Székere. (Szolnok-Dobokam)

Kolozsvár, 1898. Julius hó 10-én

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

558—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *vizszilvási lévitatanítói* állásra pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás és veteményes kerten kívül 450 frt., melyből az állandó évi államsegély 334 frt

Pályázati határnap Augusztus hó 7. napja.

Folyamodványok nt. Somkerei Miklós esperes aához küldendők Székere (Szolnok-Dobokam.)

Kolozsvár, 1898. Julius hó 10-én

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

563—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *luka-ilencfalvi* második énekvezér-tanítói állásra pályázat nyittatik

Javadalom tisztességes lakás, nyári konyha és két hold kerten kívül (a kert jelenleg 61 frt 50 kr. évi haszonbérbe van kiadva) az egyházközség pénztárából 240 frt havi előleges részletekben fizetendő készpénz, 119 frt államsegély, három nagy ünnepre 10 frt legatum, nov. 11 től ápril 24-ig szabad fűtés az iskola fájából. Összesen 400 frt.

Kötelességeik: a rendes iskola egyik osztályának, esetleg az ismétlő iskolának törvény- és szabályszerű tanítása, a növendékeknek ünnep- és vasárnapokon

templomba vezetése, felügyelése, a pap és tanító be- tegsége vagy hivatalos távollétében azoknak a temp- lomi szolgálatokban helyettesítése.

Pályázati határnap: 1898. aug. 7-e. Folyamodvá- nyok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Mező- Bándra.

Kolozsvártt, 1898. jul. 10-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

562—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvar- helyi egyházmegyébe kebelezett *mátistalvi* egyház- község *énekvezér-tanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül 195 frt 48 kr értékű kepe és kanonika-porczió haszonélvezete és 226 frt államsegély, összesen 421 frt 48 kr.

Pályázati határnap: 1898. Augusztus hó 7-e.

Folyamodványok nt. Menyhárt András esperes aához küldendők Kecsetbe (u. p. Székely-Udvarhely).

Kolozsvár, 1898. Julius 11-én

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

566—1898. PÁLYÁZAT.

A gyulafehérvári egyházmegyébe kebelezett *krak- kói* ev. ref. egyházközség kántor-tanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: készpénz 205 frt; szántó: 5 hold, 629 négyszög öl; kaszáló: 2 hold, 1058 négyszög öl; kert: 599 négyszög öl; szőlő: 2 hold, 899 négyszög öl; 4 hold erdő évi haszonbére; tűzifa: 15 köbméter, mely- ből az iskola helyiség is fűtendő; végül lakás és kert. A javadalom pénzértéke: 426 frt.

Kötelessége: a tanítói és kántori teendők tel- jesítése.

Pályázati határidő: 1898. július 30. Az állás el- foglalásának határnapja 1898. szeptember 1.

Fölszerelt kérvények nt. Elekes Viktor esperes aához küldendők Gyulafehérvárra.

Kolozsvártt, 1898. július 12-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

565—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs- kalotai egyházmegyébe bekebelezett *bogártelki* k.-ta- nítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületek és kert. Két és fél hold szántó, fél hold rét haszon- élvezete. A szántó földet az egyház szántja, trágyázza és a termést beszállítja. 37-20 hl. rozs, értéke 124 frt. 37-20 hl. csős törökbuza, értéke 37 frt 20 kr., 12 km. tűzifa, értéke 9 frt 60 kr., tandíj és temetésért stóla, e javadalmak összes értéke 313 frt 8 kr., ehez járul az állam részéről 112 frt államsegély, de a mely csak okleveles tanítónak adatik ki. A 170-frt 80 kr. értékű rozsot, csős törökbuza-t és fát a tanító kíván- ságára hajlandó az egyház pénztárából készpénzzel fizetni ki.

Pályázati határidő 1898. aug. 7. Folyamodványok a kolozs-kalotai ev. ref. esperes nt. Deési Gyula aához küldendők Gyuluba.

Kolozsvár, 1898. július hó 12-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
fél évre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Válaszul Kanonistának.

(Vége)

Gondolatainkat nem fűzzük tovább s az egyetemesből további consequentiákat vonni ki ez alkalommal nem szándékozunk. Az uniót sem bolygatjuk. Irányelvünket az unió tekintetében megjelöltük már, midőn az egyetemesről szóltunk. De érdekesnek tartjuk azt a néhány sort, melyekben Kanonista az ő uniójának nem ugyan precíz szervezetét, de mindenestre hangulatát adja. E passus így szól »Mert végre az is érdekes és nekünk *drágán fizetett specialitás*, miszerint toásztokban, diadalkapuk alatt úgy mondják, hogy *kínches Kolozsvár*, fejedelmi Erdély, a segélyosztó bizottság előtt pedig úgy hangzik, hogy *szegény, imminens veszélyvel küzdő erdélyi kerület*. Így, p. o. a legközelebbi Konvent alkalmával olyan szegény vala, hogy 23,460 frt összegű államsegély vala szükséges megvigasztalására, tehát *valamivel többecske*, mint a dunamelléki, dunántúli és tiszáninneri kerületnek *együttvéve* adatott. Az unió kegyelméből tehát az egész államsegély egyharmad részét kapja Erdély, sőt 3460 frt összegecskével annál is többet.« Így beszél, így érez Kanonista. Kanonista pedig az erdélyi elégtellenkedők ama csapatának, mely egyházkerületünket a »jogtiprásoktól« és »tönkremenésektől« való megszabadítással kecsegteti, buzgó szövetségese, talán éppen kardja. Nős, tapsoljatok hát Kanonistának, ki szegény lelkészeink szájából venné ki azt a falatot, a melyet az államsegély nyújtott; tapsoljatok hát Kanonistának s kövezzétek meg azt a férfiút, kit a

gondviselés adott nekünk szegénységünkön segíteni, igazunknak érvényt szerezni, egyházkerületünkben egymagára is munkás korszak lenni; kövezzétek meg ezt a férfiút, paptársunkat, *legelső paptársunkat*, kinek nagysága már-már a vértanusáig nőtt fel kövezzétek meg. Mert a sárdobálás *férfiasság*, de az érdem elismerése csak — *szolgaság!*

Kanonista második közleménye különben nem ad komoly okot a válaszra. Ez csak egy kötekedő cikk. Mondtuk már s psychológiánk nem csalt, hogy Kanonista nem a gondolatfejlesztésben mester, de ugyanazon gondolat, avagy dolog prizmás megvillogtatásában. Sok mozgást végez egy helyben. Második közleménye éppen nem egyéb, mint »specialitás és specialitás«, meg »kolozsvári papválasztás és kolozsvári papválasztás«. De »specialitásainkat« konkrét nem sorolja föl, azokat argumentumokkal nem bírálja, csak emlegeti, emlegeti, gúnyolja, majd megtiszteli, majd éppen az egyetemes egyházi törvények földébe óhajtaná átplántálni. »Ugy vélem«, írja, »a specialitásoknak is igazabb hive tudnék lenni«, stb. Kanonista logikája, mint látjuk, hangulatos. Az egy helyben mozgás természete hozza magával, hogy Kanonista a kolozsvári papválasztástól sem tágit, abba minduntalan vissza esik, abból soha sem is fog kigázolni, sőt maga is ilyen forma ígéretet tesz. Mégis figyelmeztetnünk kell Kanonistát, hogy a mit mi ifju lelkésztársunknak beiktatásáról irtunk volt, azt nem mint argumentumot mondtuk. Kanonista azonban a mi röviden kifejezett tételünk falait áttörni nem tudván, e falaknak egy derült motívumu dekorációját tépi le nagy elszántsággal

s aztán győzelmi harsonájába fú. Majd utánozhatlan páthossal kérdi: hol volt a beiktatás napján a püspök? Hol volt? Ott volt. És nem csak akkor volt ott, de ott volt a templom építésénél is, mint ott volt a theologia építésénél s mint ott van a Szeretetház építésénél. Sőt püspökünk ott volt a pápista Csikban, ott volt az oláh Mezőségen, ott volt a szászok khinai fallal körített városaiban s ottlétét református parochiák, iskolák, templomok serege hirdeti. A hol egyházkerületünkben a magyar protestáns kulturának és egyházi életnek egy-egy nagyjelentőségű intézménye jött létre, a hol a productiv reformatio Erdély legújabb korszakában egy-egy őserjű életnyilatkozatot tett, a hol a magyarság és reformátusság egy-egy hódító lépést tett előre s alkotásokkal jelölte meg a jövő idők útját: püspökünk ott volt.

Kanonista különben ezermester. Mit nem csinál többek között egyik megjegyzésünkben! Azt mondtuk volt, hogy Kanonista cikkeiben »egy eszes ember kicsinyeskedik«. Érdekes, hogy Kanonista minő elphilosophálással és elpoetizálással fogadja eme megjegyzésünket. Egy helyütt már említettük Kanonista hangulatos logikáját. most itt a kedély, sőt szeszély syllogismusait mutatja be. Kanonista így ír: »De egyet örömmel megtartok: a *kicsinyeskedés* vádját, vajha ezt a szó teljes értelmében ki is érdemelhetném. A világraható *kicsinyeskedésnek* a történet igen megkapó példáit tárja előmbe. Luther, Kálvin és a többi reformátor mind merő *kicsinyeskedés*. *Kicsinyeskedett* a keresztyénség, a protestántizmus, kicsinyeskedett a magyar kálvinizmus is... Mondom, szerencsés volnék, ha a *kicsinyeskedés* vádját teljességben kiérdemelhetném, a mire lehetőleg törekszem is.« Kanonista bizonyosan a már régi hírű bábeli nyelvészeti akadémiából jött egyenesen a »Debreceni Protestáns Lap«-hoz. Tovább is folytatja: »Az élet valódi rendjét és törvényeit mi is ösmerjük és tudjuk, hogy az élet folyton *kicsinyeskedik*, pillanatonként hozza meg az évezredek, szemenként adja a gabonát, csöppenként adja úgy a harmatot, mint a bort (De már ebben igaza van Kanonista úrnak! *Egy szedő*.) és nem hectoliterenként.« — De sietünk bevégezni válaszunkat. Kanonista több-kevesebb szellemességgel hegyezett élceire sem reflektálunk. Nem is vagyunk valami jó humorban. Szedőnknek is itt fennebb, hol a bor »kicsi-

nyességéről« volt szó, csak azért engedték meg az olvasóink előtt tréfásnak látszható hirtelen közbeszólást, mert szedőnk nem Kanonista ellen, de Kanonista mellett foglalt állást. Kanonista ránk nyilazott élceit hát szépen oldalt hagyjuk. sőt a hol már *durvább* sértést követ is el rajtunk. ott is csak csendes és vídám szívvel gondoljuk el, hogy a »Debreceni Protestáns Lap« Kanonistája: — *hortobágyi* Kanonista.

Nem nyomhatjuk el végül meggyőződésünk egy komoly szavát. Igen sajnáljuk, hogy Kanonista bizonynyal nem közönséges tolla nem az egész igazságnak s nem a szeretetnek van szentelve.

Szerkesztő.

Parádi Kálmán tanügyi előadó évi jelentése

(Felolvasatott a június 2-án megnyílt egyházkerületi közgyűlésen.)

(Folytatás.)

Egészen megnyugtató módon indult meg mult évi 43,818. jul. 29. számú vallás- és közoktat. miniszteri rendelet következtében a kolozsvári ev. ref. főgimnázium segélykérvényének a helyszini tárgyalásai is, Kuncz Elek kir. tanácsos. tankerületi főigazgató, mint miniszteri biztos és a fenntartó előjáróság megbízottjai jelenlétében; a mikor az intézet évi normális szükséglete 39.415 frtban állapított meg, a melynek fedezésére az intézet a kollegiumi alapok jövedelmeiből és tandíjából évente 24.415 frttal rendelkezik s a mutatózó 15000 frt hiány pótlására évi 15000 frt fenntartási államsegélyt kér s veszen igénybe, a miről a törvény szabta különös jogok és kötelességek kifejezésével a kívánt szerződés tervezetét meg is szövegezte. Ez a tervezet a melléje csatolt normális költségvetéssel együtt az Igazgató-tanács helybenhagyó és pártoló méltatásával felterjesztetett a közoktatási miniszteriumhoz, a hol, miután a kollegiumi előjáróság a kultusz miniszter ur f. é. 2700. jan. 26. számú leiratával kifejezett kívánalmának, hogy a tanári fizetések 1200, 1300, 1400, 1600 és 1800 frtos fokozatai az állami szabályhoz képest állittassanak be, valamint, hogy az ötödéves korpótlékok egyenként 100 frtban állapittassanak meg, készségesen eleget tett, a szerződés-tervezet ez egyszerű jegyzékváltás után ott fenn a miniszteriumban érdemleges bírálat alá vétetett s innen, értesülésünk szerint, ajánlattal terjesztetett Ő Felségének királyi jóváhagyása alá.

Ezzel a szerződéssel kötelezi magát a kolozsvári ev. ref. főgimnázium előjárósága, illetőleg felekezeti főhatósága, hogy egyenesen a főgimnázium céljaira az igazgatóval együtt, ideértve a rajztanárt, hittanárt és a görögöt helyettesítő tanárt is, 14 rendes tanárt tart. Egyes tanszékek megüresedése alkalmával ideig-

lenesen helyettes tanárokat alkalmazhat ugyan, de mindenkor 12 rendes tanárnak kell lenni az igazgatóval együtt. A 14 rendes tanár közül kettőnek egyenként 1800 frtot, kettőnek egyenként 1600 frtot, háromnak egyenként 1400 frtot, háromnak egyenként 1200 frtot ad törzsfizetésül s ezeket a törzsfizetéseket a tanárok szolgálata rendjén megválasztatásuk, vagy kinevezetésük időpontjától számítva öt izben, öt évenként 100—100 frtos korpótlékokkal növeli; nyolcznak a tanárok közül 350 frt évi szállásbér — értékben lakásokat természetben és hatnak egyenként 280 frt szálláspénzt ad. Továbbá tart egy tornatanitót, egy ének- és egy zenetanitót, egy iskolai orvos- egészségtanárt, két iskolaszolgát. Gondoskodik az épületek jó karban tartásáról, fűtéséről, világításáról s általában a szerződéshez csatolt költségelőirányzatban kitüntetett iskolai szükségleteiről.

A 14 rendes tanár közül nyolc az egyházkerületi közgyűlés választ autonóm jogánál fogva a törvényes kellékekkel és képesítéssel bíró egyének közül a következő szakcsoportokra: a) vallásan s iskolai istentiszteletre, b) latin-görög, d) latin-görög ny. s irodalomra, e) magyar-latinra, f) történelem-földrajzra, g) természetrajz-földrajzra és h) mennyiség- s természettanra. Ellenben hat rendes tanárt nyilvános pályázat útján az iskolai előjárásnak, illetőleg egyházi főhatóságnak jelöléshez nem kötött ajánlatára ev. ref. vallásu képesített egyénekből a vall.- és közoktat. m. kir. miniszter ur nevez ki. Ezeknek szakcsoportjai a következők: a) latin-görög, b) magyar-latin, c) német-latin, d) német-magyar, e) mennyiségtan, természettan, f) mértani és szabadkézirajz. Ezekon kívül a főgimnázium összes melléktanerőinek, hivatalnokainak és iskola szolgáinak választása és alkalmazása az egyházi hatóság jogában marad

A jelenlegi rendes tanárok, a mennyiben a törvény 29. §-ában előirt feltételeknek megfelelnek, hivatalaikban és állomásaikban megmaradnak. Ha annak a szüksége forogna fenn, hogy az osztályok párhuzamosítottassanak, egy párhuzamos osztály mellett legalább egy, két osztály párhuzamosításánál legalább három helyettes tanárt alkalmaz az előjáróság a szerződésben megállapított tanári létszámon felül. Egyebekben ez a szerződés is megegyezik a már korábban s más intézeteinknél hasonló célból kötött szerződések tartalmával, minélfogva én bővebb méltatásába ez uttal nem bocsátkozom. Annyit azonban jelentenem kell, hogy a kultuszminiszter ur a kolozsvári főgimnázium segélyezését tényleg már megkezdette, utalványozván ennek az intézetnek tanári fizetések javítására a múlt évi állami költségelőirányzat alapján 5000 frtot, a folyó évre pedig hasonló alapon és hasonló célra apr. 17-én 1992—1898. számú leiratával 6000 frtot.

Főtiszteletű Közgyűlés!

A fentebbiekben kimutatott államsegélyek kínálatának s igénybevételének erkölcsi alapja a magyar állam elismerése és méltánylása ama háromszázados szolgálat iránt, melyet kollegiumaink a hazai kultúrának, a nemzeti szellemnek s magának a magyar állam-eszmének tettek. Az állam kormánya belátta, hogy a

magyar állam eszme legerősebb támaszát a felvilágosult, szabadelvű és nemzeties irányu protestáns közszellemben találja, minélfogva önmaga iránti kötelességnek tartja, hogy ezt a közszellemet ápoló s fejlesztő intézetek virágzását előmozdítsa.

Ez az államsegély a megváltozott viszonyok közt a régi fejedelmek alapítványait van hivatva pótolni s valósággal megmentette gimnáziumainkat a nemzeti kultúra számára, mert e gimnáziumok saját anyagi erejükből s a protestáns áldozatkétség forrásaiból igen sokára, vagy sohasem jutottak volna el a berendezésnek arra a színvonalára, melyre az államsegély emelte őket. Ezzel azonban tanintézeteink eddig élvezett autonómiája is némileg megszorított. Miben áll ez a megszorítás?

Először is abban, hogy a segély mennyiségéhez képest a segélyezett gimnáziumnál több-kevesebb tanszéket az állam-kormány tölt be tanárral, azaz az előjáróság által ajánlott ref. val. egyének közül a kultusz miniszter nevez ki tanárt az illető tanszékekre. A választási jog eme megszorítását enyhíti az a körölmény, hogy mindig az egyházi főhatóságtól függ, hogy mely tanszéket bocsátja az állam rendelkezésére.

Másdszor jelentősebb és gimnáziumaink belső életét érintő megszorításnak tűnik a törvénynek az a határozománya, mely szerint az államsegélyes középiskolában az állami tanterv alkalmazandó. De ez a körölmény sem szolgáltat okot az idegenkedésre, mert a középiskolai törvény 8 §-a szerint a felekezetek által fentartott tanintézetekben ugy az egyes tantárgyakban, mint az egész középiskolai tanfolyamban elérendő végzett illetőleg a megállapított mérték nem lehet kisebb, mint az, mely a közoktatásügyi miniszter rendelkezésére és közvetlen vezetése alatt álló intézetekben alkalmazva van. Ugy tehát a kultusz miniszterium által megállapított gimnáziumi tanterv minimális mértékül szolgál az ország valamennyi gimnáziumára nézve. Tényleg ugy állunk ma, hogy a saját konventünk által kiadott ref. gimnáziumi tanterv is egészen az állami tanterv alapján készült, minden lényeges vonását átvette s csak lényegtelen dolgokban, egyes tantárgyak beosztásában s óraszámában tér el tőle. S miután a konventi tantervünkhöz részletes utasítások maig sem adtak ki, a ref. egyetemes tanügyi bizottság 1890. évi gyűlése az állami tantervhez kiadott utasításokat állította tanáraink elé követendő zsinormértékül.

S végül harmadszor megszorító körölménynek tetszhetik az is, hogy államsegélyes gimnáziumainkban az állami felügyelet szélesebb körben és mélyebben érvényesül, mint a többi autonóm intézetben. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy ref. egyházunk a maga részéről szakszerű felügyeletet nem gyakorol s hogy ezzel szemben az állami ellenőrzés mindig képzett szakemberek útján történik, a kiknek autopsia útján szerzett tapasztalatai és észrevételei az illetékes egyházi intéző hatóságok tudomására hozatnak, bíraltatnak s elintéztetnek, e felügyelet csak emelésére szolgálhat gimnáziumaink színvonalának.

A kormányzati autonómiának ez a megszorítása, azt hiszem, iskoláink protestáns szellemét nemcsak hogy nem veszélyezteti, de egyáltalán nem is érinti. Csak a

tanári testületben legyen meg az igazi protestáns szellem, akkor az államsegély kollegiumaink helyzetén mitsem változtat és államsegélyes gimnáziumaink teljes mértékben megmaradhatnak protestáns tanintézeteknek. És ha valaha e segélyviszony kollegiumaink szelleme és az állam-kormány törekvése közt megváltoznék, ha a magyar ref. egyház a kormány intenczióit akár egyházi, akár nemzeti érdekeinkkel ellentéteseknek találná s az ilyen szellemű kormánynak iskoláinkra való befolyását károsnak tartaná, az állammal kötött szerződés viszonyát bármikor felbonthatja anélkül, hogy az addig huzott államsegélyért bármivel is adós maradna az államnak, mert az iskoláinkkal kötött állami szerződések záradéka szerint a szerződés felbontása esetén a nyújtott segítségért az állam semmi visszatérítésre vagy rekompensációra jogot nem formálhat.

(Folytatása következik)

Erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés.

-- Tudósítás. --

Harmadik nap délelőtt.

(Folytatás.)

Pokoly József: Csakugyan különös helyzetben vagyunk, mikor egy elvi határozattal állunk szemben és mikor egy ilyen kérdés áll előttünk. De méltóztassanak figyelembe venni, hogy a kérvény jóval elébb adatott be és intéztetett el, mielőtt tudtuk volna, hogy mit határoz az egyházkerületi közgyűlés. És kérem szépen tessék elképzelni, hogy az egyházkerület pénzügyi helyzete vajjon jobbá válik-e az által, ha minket a könyvvezető odahagy? A helyzet olyan, hogy ha a 100 frt fizetés-emelést megadjuk, azzal nem ejtünk csorbát az elvi elhatározáson, sőt elősegítjük a pénzügyi kibontakozás lehetőségét. Ezért kérem a főtiszt. egyházkerületi közgyűlést, méltóztassanak az Igazgató-tanács javaslatát elfogadni.

A közgyűlés nagy többsége az Igazgató-tanács javaslatát elfogadja.

Beterjesztetik az Igazg.-tanács előterjesztése a lelkészminősítési bizonyítványok kiállítására s a zsinati törvény 185—186. §-nak közérvényü magyarázata tárgyában.

Mezei Albert: Én a kérdésnek csak az első részéhez kívánok szólni. Szerettem volna, ha a kérdés első része külön vettetett volna fel, mert nagyon nehéz hozzászólni, mikor egyfelől az erdélyi egyházkerület gyakorlata, másfelől a magyarországi egyházkerületek tényleges gyakorlata áll ellentétben, mert a törvény alapján a magyarországi egyházkerületek nem fogják respectálni a mi gyakorlatunkat s a pályázók adják meg az árát. A míg az egyházkerület képviseleti alapra nem fektettetett, külön zsinat és külön főconsistorium volt, addig nem volt semmi baj, mert a papi okleveleket a püspök, mint elnök irta alá.

Mikor azonban képviseleti alapra fektettetett az egyházkerület, akkor ebben a kérdésben semmi rendelkezés nem történt s természetesen, minthogy a képesítés papi jellegű volt, a dolog természetéből következett, hogy a püspök írja alá, holott a logika azt

vonná maga után, hogy, mivel a közgyűlés bocsátja ki a papokat, a közgyűlés elnökének kellene aláírni.

Tekintettel arra, hogy a képesítés papi jellegű, a püspöknek okvetlenül alá kell írnia, de mivel az egyházkerületi közgyűlés bocsátja ki a papokat, én ezt a kérdést úgy tartanám legkönnyebben megoldhatónak, hogy a papi okleveleket a püspök és az egyházkerületi közgyűlés elnöke, az egyházkerületnek a szolgálati idő szerint legidősebb főgondnoka írják alá. Méltóztassanak ezen indítványomat elfogadni.

Szász Domokos püspök: Rám nézve egészen mindegy, hogy az Igazgató-tanács előterjesztését a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elfogadja-e, vagy nem. Én a mostani conventi gyűlésen kötelességemnek tartottam a mi tényleges állapotunk mellett szót emelni; ott is meg lett téve ez az indítvány, de én nem éreztem magamat jogosnak arra, hogy ezt az egyházkerület nevében elfogadjam.

Ha ezen érvelés alapján kimondatik, hogy a rangidősség rendje szerint a közgyűlési elnök írja alá az oklevelet, akkor a mi alkotmányos rendtartásunk szerint a püspök nem írhatja alá, mert az egyházkerületet a püspök itt nem képviseli, mert itt társ-elnöki helye nem lévén, csak mint az egyházkerület egyik első hivatalnoka vesz részt a közgyűlésen. A püspöknek ez lévén közjogi helyzete, semmi esetre sem lehetséges, hogy egyházi alkotmányunk megváltozása és a kettős elnökség törvénybe íratása nélkül kimondassék, hogy az egyházkerület bocsátván ki a papokat, az oklevelet az egyházkerület nevében aláírja a püspök is és a főgondnok, elnök is. Én nem representálok az egyházkerületet és én az egyházkerület nevében aláírást nem gyakorolhntam. Méltóztassanak megfontolni a dolgot, mert ha elméltóztatnak fogadni az indítványt, akkor egyházi alkotmányunk változást szenved. Méltóztatnak emlékezni, hogy régen ez az indítvány felmerült és én akkor kötelességemnek tartottam felemlíteni, hogy az egyházkerületnek a legfőbb testületét az egyházkerületi közgyűlést csak világi gondnok képviselheti és akkor az egyházkerületi közgyűlés ezen helyzetet magáévé téte és maradt a dolog úgy, a hogy volt, méltóztassanak az egyházi alkotmányunk megváltoztatását napirendre hozni, mert a míg ez meg nem történik, én az oklevelet az egyházkerületi közgyűlés nevében nem írhatom alá.

Pokoly József a szőnyegen lévő kérdés mindkét részéhez hozzá kíván szólni. Azt mondja, hogy az első résznél még kétely sem marad fenn a követendő eljáráshoz. Az egyházkerületi Utasítás 81-ik szakaszában határozottan ki van mondva, hogy a minősítést az egyházkerületi elnökség állítja össze s a legidősebb főgondnok írja alá. A mi a gyakorlatot illeti, arra nézve azt mondja, hogy bármi volt is a gyakorlat, mikor 1895-ben ez a szakasz elfogadtatott, a későbbi törvény a korábbi gyakorlatot megsemmisítette. Indítványozza, hogy a minősítést az egyházkerület nevében a legidősebb egyházkerületi főgondnok, elnök írja alá és pedig azért, mert akkor nem lesz semmi akadály, hogy a mi lelkészeink a magyarországi egyházkerületekbe is pályázhassanak.

A kérdés második felénél azt mondja, hogy a törvénymagyarázatnak helye nincs, mert úgy a 165. §.

mint 186. §. egészen világos. Ezek felett napirendre térést indítványoz.

Nagy Károly azt mondja, a dolog úgy áll, hogy ez a minősítési szabályzat mind az 5 egyházkerületre érvényes, tehát azt gyakorlatban is kell érvényesíteni. És ezzel egy igen fontos elvet valósít meg az egyházkerületi közgyűlés, a teljes nyilvánosság elvét. Csatlakozik a Pokoly J. indítványához, hogy t. i. a minősítési szabályzat ide vonatkozó szakaszai respectáltassanak.

Bartha Lajos ajánlja az Ig-tanács előterjesztésének elfogadását, mert a Pokoly József tanár indítványával az egyház alkotmánya is változtatandó lenne. Nem mondja, hogy lépések ne tétessenek az egyházalkotmány megváltoztatására, mert hiszen a convent is az egyházkerulettől várja ebben az irányban a lépések megtételét.

Bartha Miklós: Némely pillanatban úgy tünik fel, mintha egy kanapé kérdés forogna fenn, de ha jól megfontoljuk a dolgot, ez talán nem kanapépör a a főgondnoki és püspöki állás között, hanem egy igen fontos materialis kérdés a mi theol. fakultásunkon tanulók és papoknak kibocsátott egyének existenciája felett, mert ha fenntartjuk az eddigi gyakorlatot, hogy csak a püspök írja alá a minősítvényt, akkor a magyarországi egyházkerületek, ha nem is mindnyájan, nem fogadják el ezen minősítvényt. Ha pedig arra az álláspontra helyezkedünk, hogy csak a világi főgondnok írja alá a minősítvényt, akkor megint nem fogadják el, mert azok azt kívánják, hogy az egyházi és világi elnök is aláírja, ennek sem teszünk eleget. Én abban elvi kérdést és jogi kérdést nem látok, hogy egyik írja-e alá, vagy a másik, vagy mindkettő, csak az volna baj, ha egyik sem írná alá. Miután ilyen elvi kérdést nem látok és miután kifejtve nem azt, hogy eddigi alkotmányunkat megváltoztatni szükséges, mert a mi alkotmányunk specialiter Erdélyre vonatkozik, s mert a mi alkotmányunk sehol sem tiltja meg, hogy az egyházkerület világi elnöke aláírja a minősítvényt, ha ezt megtiltanók, akkor csorbát ejtenénk alkotmányunkon s azt mondanám, hogy ilyent tennünk nem lehet. De miután a törvény nem tiltja, hogy a világi elnök is aláírja a minősítvényt, ennél fogva a minősítvény aláírásánál semmi principialis nehézséget nem látok, de azt, hogy a püspök is aláírja, éppen azért óhajtom, mert a dolog természetében fekszik, hogy ne kizárólag egy világi férfi bizonyítsa, hogy az illető papi tanulmányt végzett, erre már a legilletékesebb ember a püspök ur, hiszen ő a felügyelője a theologiai akademiának, hiszen ő legfőbb ezen a téren. Igen helyesen jegyezte meg Bartha Lajos, hogyha azt mondják a theol tanár urak, hogy a rangszerint a legidősebb status-gondnok írja alá, ez által a törvényt játszanók ki, mert ők az egyházkerületi elnökség alatt nem a rang szerint legidősebb status-gondnokot értik, mert az csak egy van, hanem értik a püspököt, mint gondnokot, ha tehát alkalmazkodni akarunk a felolvasott zsinati törvényhez, akkor tartsuk meg úgy, a mikép hozva van; az pedig úgy van hozva, hogy aláírja az egyházi és világi elnök is. Én nagyfigyelemmel hallgattam a püspök ur Őméltósága beszédjét, abban igen finom észjogi distinctiók fordultak elő, de abban, hogy

ha a világi elnök aláírja, a püspök nem írhatja alá, oly természetű distinctiók voltak ezek, melyekre az élet nem reagál; az élet arra reagál, hogy mi papjainknak megnyissuk ne csak az erdélyi részeket, hanem egész Magyarországot, ne zárjuk el attól, hogy ott is szolgálhassák az egyházat, ez a fődolog, azért arra kérem Őméltóságát, ne ragaszkodjék ezen álláspontjához. Aláírhatja úgy az egyházi, mint a világi főgondnok; a világi főgondnok, mint az egyházkerületi közgyűlés elnöke, Őméltósága pedig, mint a theol. akad. felügyelője, de ha nem is tenne más czímet, mint csak püspöki czímet, ez is elég lenne, ez is ki fogja elégiteni a többi egyházkerületeket, melyek azt gondolom, egy kis érdek által vezéreltetve, a versenytől meg akarják óvni saját magukat. Mi ez által nem ütünk csorbát alkotmányunkon, kérem tehát a Mezey ur indítványát elfogadni.

Nemes Árpád az Igazgató-tanács előterjesztésének elfogadását és fenntartását óhajtja mindaddig, míg az egyházkerület a conventtől nem kér és kap értesítést a felől, hogy elfogadja-e a püspök és a világi gondnok által aláírt minősítvényeket.

(Folyt. köv.)

Az év végén.

(Fakultásunk ifj. köreinek és egyleteinek évről ülései; pályázatok eredményeinek kihirdetése; jövő évi pályázatok kihirdetése.)

(Folytatás.)

3. *Az egyháztörténelmi pályázatról Pokoly József* szaktanár a következő jelentést adja:

A theol. tanárkar által kitzűzött egyháztörténelmi pályakérdésre »Luther álláspontja a róm. kath. egyházhoz kilépéséig« egy pályamű érkezett, melynek jelcíme »Istennek dicsőség, magadnak munka.« (Madách.)

A kitzűzött kérdés arra irányult, hogy a pályázó Luther eredeti iratai alapján igyekezzék Luthernek, mint még róm. katolikusnak, lelki világába behatolni és így mutassa ki, hogy miképen tér el Luther fokozatosan egyháza hittani, erkölcsi felfogásától. Ezt legfőbb képen Luther levelei és egyházi beszédei tükrözik vissza, a mikre szerző figyelemmel egyáltalában nem volt. Megláthatta volna szerző az 1517. okt. 31-ét megelőző beszédekből és levelekből, melyek Luther lelkének mélyére engednek tekinteni, hogy mily buzgó fia volt ő egyházának s hogy összes törekvéseinek tárgya a scholastica-theológiának s Aristotelesnek kiküszöbölése s Augustinusnak felélesztése és érvényre juttatása.

Azonban szerző ezek helyett a 95 theziszra s a 3 fő vitairatra helyezi a súlyt és jó formán egyebet nem is ismer Luthertől. Ez ugyan még menthető is lenne, ha egyuttal az ezen nyilvános szereplés benső, titkos rugóit is felkeresi, de ő előtte minden csak külső dolog, a vitatkozás hevének szüleménye s bizonyos mértékig szándékos seperationalis törekvés, habár hangsúlyozza is, hogy Luther egyházi szakadást nem akart.

A munka egyfelől aránylag keveset ölel fel, másfelől nagyobb súlyt helyez a külső eseményekre, mint Luther belső lelki világára. Nem hiányoznak nagyobb botlásai sem, melyek a történetben való kellő jártasság hiányára utalnak. Hibája szerzőnek, hogy nem idéz

Lutherből eleget és ha idéz, nem utal, holott eredeti források után lehetett csakis dolgoznia.

Az igyekezet és szorgalom jutalmául azonban, véleményem szerint a mű a kitűzött 35 frtból 20 frttal jutalmazható.

4. A *bibliai nyelvészeti* szóbeli nyílt pályázatról *Kecskeméthy* István dr. szaktanár jelenti:

»A biblia eredeti nyelven való cursiv olvasására két versenyző jelentkezett: Tankó Béla és Biró Sándor IV. é. theologusok. Az előbbi az ó-testamentumból nagyobb terjedelmű anyagot ölelt fel, az utóbbi pedig az általa felölelt kisebb terjedelmű anyagot jobban feldolgozta. A görög biblia olvasásában Tankó Béla árult el több jártasságot. Mindent összevéve azonban mind a két versenyző egyaránt dicséretes készütséget mutatott, úgy, hogy a hallgatóságnak felkiáltással hozott ítélete az lett, hogy a 35 frt versenydíjat egyenlően fel kell osztani a pályázók között.

Az első éven a zsidónyelvben legnagyobb előhaladást feltűntető számára nyílt versenyben megszerzendő díjra pályáztak hárman, u. m. Gulyás Lajos, Lovas Aladár, Mészáros János. Bár az igeragozásban, a gyors és határozott feleletadást illetően leginkább kitűnt Gulyás Lajos, de dicséretes készütséget mutattak társai is, egyébként pedig úgy az alakban, mint a fordításra való képességben ők is mind a hárman oly egyformák voltak, hogy a határozat itt is a kitűzött 15 frt. díj egyenlő felosztása lett.

5. A *gyakorlati theologiai* pályázatról *Molnár* Albert szaktanár referál:

»A legjobb egyházi beszédre kitűzött pályadíjért 4 mű versenyzett. A pályaművekről a benső érték tekintetében is kedvezőleg nyilatkozhatunk s a pályadíjat 3 beszéd között osztjuk föl.

A 4. számú beszéd alapigéje: »Én dicsőítettelek tégedet e földön, elvégeztem a munkát, melyet rám bízál, hogy megtegyek.« Exordiuma hangulatos. De már ott, hol az alapigéből egy egyetemes igazságot kellene kibányásznia, szerző nem tud megbirkózni a föladdal. Az alapigébe való mélyebb behatolás elmarad. Az emberi élet szépségének három jellegzetes vonását különbözteti meg, úgymint: az »Isten ismeretére, erényes életre és emberszeretetre« törekvést. Az így megkülönböztetett hármasság jelleg nem szabatos. Hasonlóképpen fogalomzavar van szerző abban a felfogásában, hogy a vallásosságot és Istennek ismeretét ugyanazon egy dolognak tartja. Összezavarja az őseredeti tényt s az abstractiot. Széles határvonalat von »erényes« és »vallásos« között, a mi annál nagyobb baj, mert szerző nyomán ezt a megkülönböztetést éppen a praxisra kell értenünk. A beszédnek főtétele s részei nincsenek precízírozva. De helyenként közvetlenséggel beszél szerző. E jó oldal kiemelésével s szerző dicséretes törekvésének elismerésével ezuttal be kell érünk, de a beszédet pályadíjban nem részesíthetjük.

Az 5. számú beszéd, melynek jeligeje: »Munkáság az élet sója« a homiletika alaki szabályainak megfelelő. Az egész tárgyalás textus-szerű. Alapigéje: Efész. IV, 6: »Egy Isten és mindenknek Atyja, a ki mindenknek felette van és mindeneket áthat és mindnyájatokban bennetek van.« Részekre osztása jónak mondható. Helyen-helyen lendületes, meleg, súlyosabb gondolati

latai azonban nincsenek. I. részében, hogy »Isten mindenknek felette van, mindeneket áthat«, hiba, hogy csak a természeti világra szorítkozik s nem terjed ki az erkölcsi világra is, kimutatván, hogy Isten itt is mindenknek fölötte van és mindeneket áthat. A II. részben jobban kidomborítva kellene föltüntetnie s minket meggyőznie, hogy Isten *mindenknek Atyja*. Ugyancsak e részben széles tér kínálkozik kifejezni: mit tesz az, hogy Isten »mindnyájatokban bennetek van«. Szerző elmulasztja ezt az alkalmat fölhasználni. A harmadik rész jó inventioról tesz bizonyosságot s egy részletében megkapó igazságokat mond. Jutalmazandónak ajánlom 8 frttal.

(Folytatása következik.)

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1898. jun. 18.

(Folytatás és vége.)

A folyó évi június hóban tartott közgyűlés alkalmával végzett gyorsírói munkákért az illetők részére 60 frt tiszteletdíj kiutalása engedélyeztetett.

A főt. egyházkerületi közgyűlés által kiküldött héttagu bizottság az egyházkerület vagyoni ügyeire s az igazgatótanácsi tisztviselők munkakörére vonatkozólag kérdő pontokat adván be, az erre vonatkozó munkálatok előkészítésére és kidolgozására dr. Vályi Gábor elnökhelyettes, Gyarmathy Zsigmond és Becsek Lajos igazgató-tanácsos aai. személyökben egy bizottságot küldött ki Igazgatótanácsunk s melléjük segítség- és közreműködésül az ig.-tanácsi tisztviselői kart rendelte ki.

Utasított továbbá pénztári hivatalunk, hogy a déli vasúti részvények kamatai czimén előirányzott s az e czimen tényleg befolyt összeg közt mutatkozó 537 frt 50 kr. különbözetet a nyereség számlán számolja el.

Pénztári hivatalunknak a múlt évi nyereség többlet mikénti felosztása tárgyában tett intézkedéséről szóló jelentése, mint idő előtti, tudomásul vehetőnek nem találtatott.

Ezután tárgyalás alá vétetett m.-vásárhelyi kollegiumunknak a 2000 frt államsegély felhasználására vonatkozó jelentése; habár a felosztási tervzet az eddig követett gyakorlati elveknek nem felel meg, a mennyiben az egyes tanárok jogosultsági aránya nem a korpótlékok, hanem a szolgálati évek után van megállapítva, mindazonáltal az irányelv hangsúlyozása mellett a döntés a közoktatási miniszter úr részére tartatott fenn, miről a kollegium azon felhívással értesítettett, hogy a számadásokat kellőleg felszerelve, a miniszter úrhoz juttatás végett az Igazgatótanácsához adja be.

Nem vehette tudomásul Igazgatótanácsunk a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankjának a nyugta és bélyegilletékekről szóló számadását, hanem felkérte nevezett bankot, hogy a kötött szerződés értelmében csupán csak az általa átváltalt kölcsönök utáni részletekkel és nyugta-bélyegilletékekkel terhelje meg az egyházkerület számláját.

Örvendetes tudomásul vette Igazgatótanácsunk Feszti Gyula budapesti műépítésznek ottani bérházunk főbérelőjének jelentését arról, hogy az Almási-utcai telekből kisajátított birtokrészért a fővárosi tanács megfelelő kártalanítási összeget utalt ki.

Deutsch Lipót szeretetházi sorsjáték felügyelője részére, kérése folytán még benn lévő 1000 frt járandósága kiutaltatott s tekintettel a sorsolás elhalasztására, a hátralevő időre havi 250 frt illetmény állapítatik meg.

Tárgyalás alá vette továbbá Igazgatótanácsunk Parádi Kálmán tanügyi előadó aa. előadása folytán a m.-lapádi egyház iskolájának államosítási szerződését s utasította az egyházközséget, hogy az egyházmegyei tanács javaslata értelmében a szerződést állítsa ki újból.

Tudomásul vette Igazgatótanácsunk Veress Gábor énektanítónak állandósításáról a n.-enyedi Bethlen-kollegium által felterjesztett jelentést s nevezett tanítónak az állami nyugdíjintézetbe való felvételét a közoktatási miniszter urnál ajánlani határozta.

Ugyancsak jóváhagyó tudomásul vétetett Mikó-kollegiumunknak a helyettes- és segédtanerők beállítása tárgyában a jövő tanévre vonatkozólag tett intézkedéseiről szóló jelentése s ugyanezen collegium előjáróságának ajánlata folytán Benke István ottani tanár aa. nyugdíjazási kérdését, — egy évig függőben tartani határozta.

Végül tárgyalás alá vétetett a Mikó-kollegium államsegély-szerződési tervezete, minek eredményében az Igazgatótanácsunk által megerősített s záradékkal ellátva a konventi elnökséghez felterjesztetett.

Ezzel az ülés véget ért.

r. s.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

(Vége.)

A másik érdekes folyamodás a fiátfalvi közös templomban a reformátusok asztalán elhelyezett virágcsokor érdekében történt. E csokor az ottani unitárius vallásu Farkas Sándor körjegyzőnek sehogy sem tetszett. Kéri azért annak, mint botránkozás kövének eltávolítását. Közgyűlésünk azonban kérésének helyet nem adhatott, mert folyamodni nemis volt illetékes, másfelől a két egyház egyezségi pontjai között is nincs megtiltva, hogy az asztalokra virágokat tenni ne lehetne. Különben a természet zsinagógáját is, melylyel jegyző úr fenyegetődzik, elég alkalmas helynek tartottuk Isten imadására.

Az indítványok tárgyalása rendén Veres Mózes felső-sófalvi énekvezér-tanító indítványa kapcsán kimondotta a közgyűlés, oda fog hatni, hogy a községi és állami iskolai-tanítók, ha énekvezérek is és bekebelezettek, szavazati jogot nyernek az egyházmegyei és kerületi tanító-képviselők választásánál. Mi a magunk részéről is méltányosnak és egyházunk érdekében szükségesnek tartjuk e kívánság teljesítését. Előbbi megjegyzéseinkre is hivatkozva, láthatják tanítóink, hogy egyházunk igen megtisztelő jogokkal is felruházhatja azokat, kikről feltételezi, hogy építhetik azt a felső templomot, mely örök.

Hogy pedig ezen megjegyzéseink nem minden községi és állami iskolánál működő énekvezér-tanítóra vonatkoznak, bizonyoságot tehetnek e kérdés tárgyalásánál a jelenlevő tanítók. Hol az igazságnak megfelelőleg hangsúlyoztatott az is, hogy ezen énekvezérek sokszor jobban és sikeresebben fáradoznak egyházunk érdekében, mint némely felekezeti tanító.

Az országos közalap-számadás teljesen rendben találtatott s pontos vezetéseért esperes úrnak köszönet szavaztatott, de megkérdezték, mi az oka, hogy a reformációi perselypénz oly neveltségesen csekély? Hogy van az, hogy csak 3—4 egyház áldoz e nemes czélra? Esperes úr szégyenkezve felel: (pedig ő nem szokta szégyelni magát az elnöki székben) »Én minden lehetőt megtettem e tekintetben, de ha paptársaim nem teszik ezen ügyet magukévá, minden jó akaratom megtörik.«

Másnap az egyházmegyei közalap és gyámintézeti számadások állandó bizottságának elnöke Fejes Áron tanár terjesztette elő a felülvizsgálatról szóló, nagy körültekintéssel összeállított jelentését. Örömmel vettük tudomásul, hogy anyagi ügyeink is jó kezekben vannak. Miután a közgyűlés egy néhány kisebb dolgot a javaslat értelmében a kezelők figyelmébe ajánlott, megállapította a gyámintézeti jogosult özvegyek névsorát és osztalékát. Papi alpnál kiosztásra került 725 frt. 67 kr. 15 jogosult egyenként kapott 48 frt. 33 kr. Énekvezéri alpnál 234 frt. 56 kr. szintén 15 jogosult között oszlott fel s személyenként 15 frt. 63 kr. kaptak. Az udvarhelyi koporsó-takaró-alap 29 frt. 8 kr volt, mit két jogosult élvez. Most a jegyzőkönyvek felolvasása és hitelesítése után esperes úr lelkes szavakkal zárta be a közgyűlést.

Lajos János,
högözi ev. ref. lelkész.

Különfélék rovata.

Tanítók gyűlése. Az ev. ref. tanítók országos egyesülete idei nyári nagygyűlését Budapesten aug. hónap 19-én d. e. 9 órakor az ev. ref. főiskola tanácstermében fogja megtartani. A meghívók már szétküldtek.

Nyilvános köszönet. Nagyságos Fejérvári Károly nagybirtokos ur, országgyűlési képviselő, a nagysajói egyházmegye főgondnoka, Szász-Uj-Ős egyházközségem iránt eddig is többször tanusított nagylelkűségének újabb jelét adta, midőn közelebről is 150 frtot ajándékozott az egyházközség omlófélben levő paplakásának kijavítására. Ezen nagylelkű adományáért egyházközségem összes tagjai nevében, hálás köszönetet mondok a nyilvánosság terén is a főgondnok urnak. Szász-Uj-Ősben, 1898. jul. 16-án. *Imre István*, ev. ref. pap.

Ereklyetisztelet. Az erdélyi róm. kath. »Köz-művelődés« irja: »Azoknak a katolikusoknak (már t. i. római), a kik a *szentek* ereklyéit tisztelik és szeretik, gyakran bőven kijut a gunyolódásból. De hát mit szólnak a gunyolódók a következő ereklye-vásárlásokhoz?« Itt aztán felsorolja nevezett lap, hogy Nelsonnak egy frakkját, egy fogát, Schakespeare munkáinak egy kötetét, Boccaccio Decameronjának egy példá-

nyát, vagy Wasa Gusztáv elefántcsont karszékét stb. stb. kik és — horribile dictu — mily magas összegeken vásárolták meg?! Majd így folytatja: »Jócskán sorolhatnánk még el példákat, *kivált a reformáció uraink »ereklyéiről.*« Ne ijedjen meg hát senki ellenségeink kiáltozásától! Ne ijedjen meg a »Közművelődés« sem: ereklyéket gyűjteni szabad; azokat műértékük, vagy tulajdonosaik neve, érdeme után *becsülni* — helyes, de *tisztelni*, tehát *imádni?* ez az, ami nem szabad, nem helyes és a melyre »reformatio uraink« ereklyéi vizsgálásánál példát bizonyára nem talál.

Szentiványi Árpád, a tiszai ág. ev. egyházkerületnek nagy lelkesedéssel megválasztott felügyelője, fényes ünnepélyvel f. hónap 10-én iktattatott be új hivatalába Miskolcra.

Hálás köszönet. A szentgericzei ev. ref. egyház-község harmonium-alapjára eddigelő adakoztak: Varga Lajos állami tanító 2 frt. Id. Nagy Ferencz 2 frt. Jós Ferencz 2 frt. Nagy Márton 2 frt. Csupor Kálmán 2 frt. Id. Bükösi József 50 kr. Baló Tamás 1 frt. Veres Zsigmond 1 frt. Danguly Dénes 50 kr. Zilineczki Márton 1 frt. Bükösi János 1 frt. Nagy Károly 1 frt. Köpeczi Mózes 1 frt 50 kr. Albert Zsigmond 1 frt. Id. Zakariás János 1 frt. Béres János 50 kr. Batisán János 1 frt. Bakó György 1 frt 50 kr. Veres János 1 frt. Zakariás Sándor 1 frt. Püspöki Mihály 50 kr. Szilágyi János 1 frt. Török János 1 frt, Danguly József 1 frt. Márton István 1 frt. Albert Elek 1 frt. Szöcs János 50 kr. Id. Paizs Márton 1 frt. Ifj. Jós József 1 frt. Csupor József 1 frt. Csupor Sándor 1 frt 50 kr. Nagy Sándor 1 frt. Krisán János 1 frt, Ráduly László körjegyző 50 kr. Özv. Nagy Istvánné 1 frt. Csupor Géza 50 kr. Gál Gábor 1 frt., neje szül. Rákosi Vilma 50 kr. Özv. Gál Zsigmondné 50 kr. Paneth Dávid 1 frt. Kuti Albert 1 frt. K. Nagy István 50 kr. Ifj. Nagy Ferencz 1 frt. Kúti Márton 40 kr. Özv. Gál Józsefné 1 frt. Ifj. Nagy Mózes 1 frt. Berki András 50 kr. Veres Mihály 50 kr. Májay Gábor 50 kr., neje 50 kr. Ürmösi Kálmán 50 kr. Gál Károly 25 kr. Ifj. Zakariás János 1 frt. Id. Nagy D. József 50 kr. Ifj. Nagy József 1 frt. Ráduly György 1 frt. Krisán István 50 kr. Nagy Lajosné 1 frt. Köpeczi János 50 kr. Bükösi Márton 50 kr. Id. Danguly András 50 kr. Albert Pálné 50 kr. Bakó Károly 50 kr. Bakó Berta 25 kr. Bakó Károlyné 25 kr. Urszuj Mihály 50 kr. Danguly Ferencz 1 frt. Farkas Sándor 50 kr. Paizs János 50 kr. Kolcsár György 50 kr. Id. Jós Ferencz 50 kr. Albert József 1 frt. Krisán Mihály 1 frt. Veres Domokos 50 kr. Bükösi Albert 50 kr. Szabó János 50 kr. Szöcs Ferencz 50 kr. Szöcs Albert 50 kr. Ifj. Szöcs István 50 kr. Id. Nagy Albert 1 frt. Krisán György 1 frt. Kolcsár János 50 kr. Gagyí Gergely 50 kr. Bükösi Ferencz 50 kr. Ifj. Nagy Albert 1 frt. Veres József 1 frt. Sárosi Elek s neje 50 kr. Gál Sándor 1 frt. Városi János 30 kr. Batisán Józsefné 50 kr. Köpeczi Gál Sándor és neje 50 kr. Tóth József 50 kr. Ifj. Kolcsár Mihály 50 kr. Ifj. Gál Lőrincz 50 kr. Id. Jós János 25 kr. Özv. Gál Mózesné 1 frt. Kacsó József 1 frt. Benke Józsefné Bükösi Juliánna 30 kr. Id. Cseh Andrásné 50 kr. Ifj. Gál András 25 kr. Márton Ferencz 20 kr. Veres Sándor 50 kr. Iszlai Sámuelné 50 kr. Bakó József 50 kr. Benke Károlyné, Bertalan Eszter 2 frt 50 kr. Szilágyi Elek 2 frt. Jakab József 50 kr. Bakó Mihály 50 kr. Nagy D. István 50 kr. Id. Bakó Györgyné 50 kr. Kolcsár Albert 50 kr. Benke György 20 kr. Danguly Mózes 50 kr. Albert Gergely 50 kr. Ifj. Paizs Márton 50 kr. Benke Mihályné

10 kr. Nagy György 1 frt. Id. Nagy Mózes 1 frt. Paizs Zsigmond 2 frt. Bálintfalvi Molnár Ilyés János 2 frt. Kis Ákos 1 frt. Szöcs Márton 50 kr. Fogadják a nemes szívtű adakozók magam és egyházam nevében hálás köszönetemet. Szentgericzen, 1898. Junius 26-án. *Nagy Mózes*, ev. ref. pap.

Hivatalos rész.

414—1898.

SZIVES KÉRÉS,

az erdélyi ev. ref. egyházkerület esperesi hivatalaihoz.

Felkérem a nt. esperesi hivatalokat, sziveskedjenek úgy intézkedni, hogy egyházmegyénk papi özvegy-árváinak pontos névjegyzéke *tolyó évi szept. hó 1-ig* küldessék meg alólirtoz.

A névjegyzék a már ismeretes minta szerint készítenendő, t. i.:

1. Özvegy neve és lakása.
2. Hol volt az özvegy férje pap?
3. A férj elhalálzásának ideje.
4. Gyermekek neve s születési ideje.
5. Az özvegy netaláni férjhezmenetele.
6. Az özvegy netaláni elhalálzására.
7. Jelzése annak, hogy a gyermekek közül melyik van tanulói pályán?

Tekintettel arra, hogy még eddig nem sikerült egy oly kimutatást készítenünk, mely hiányokat nem mutatott volna föl, a miatt, hogy a betérjesztett egynémely kimutatásból minden évben hiányoztak özvegyek, avagy árvák: legyen szabad kérnem az esperesi hivatalokat, sziveskedjenek felügyelni arra, hogy a kiállítandó kimutatásokba minden illetékes föltüntetve legyen.

A szabályok értelmében nem illetékes, de nagy nyomor és munkaképtelenség alapján igényt formálók kérései külön íven jelentendők be.

Kelt Tordosan, 1898. július 14-én.

Bartha Lajos,
gen. director.

2011—1893.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának és valamennyi erdélyi ev. ref. iskolaszék t. lelkészelnökének

A közokt. m. kir. miniszteriumnak folyó évi május 6-án 6860 sz. a. kelt rendelete alapján mihez és nyilván tartás végett tudatjuk, hogy a »Dejepis Cesky v obrazich promlader ceskoslovanskon« czimű Fr. A. Zeman által irt és Prágában 1887-ben Urbanek kiadásában megjelent, továbbá »Rusky Stabikár« czimű J. E. Kober kiadásában Prágában megjelent és végül »Prázdnoányte tuszjácslietnyei pámjányi pervoszvátyityelá szlávján szojateho kisilla 14 hó fevrályá 1869 godá v Cszanktpe-tyerburgye i Moszkoje« czimű Prágában 1867-ben megjelent műveket az iskolai használatból kitiltotta és a kitiltás foganatosításának az 1876. évi 28. t.-cz. 7. §. 5. pontja alapján leendő ellenőrzését a kir. tanfelügyelők szoros kötelességévé tette.

Kolozsvártt, 1898. junius hó 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt.
3 frt.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Parádi Kálmán tanügyi előadó évi jelentése.

(Felolvasatott a június 2-án megnyílt egyházkerületi közgyűlésen.)

(Folytatás.)

c) Elemi népiskoláink segélyügye.

Az 1893. XXVI. t.-cz. alapján. e törvény fogantatavétele óta máig. mindössze 223 egyházközségi népiskolánknál a tanítói fizetés államsegélylyel 400 frtra emeltetett fel, a mi ev. ref. tanítóink évi javadalmának 49,899 frttal való rendszeres növekedését jelenti.

E fizetésfölemelésről, illetőleg — kiegészítésről X. jegy alatt rovatos kimutatást csatolunk, mely az iskolafentartó egyházközség és a tanító, nemkülönben a kiegészítés mértéke s ideje iránt tüzetesen tájékoztat. Egyszersmind tudatni kívánjuk, hogy az államsegélyben részesült illetékes egyházközségek presbiteriumait az 1894. évi 10,000 sz. a. kiadott kultuszminiszteri rendeletben foglalt intézkedések pontos megtartására utasítottuk. Valamint, hogy e helyen adunk számot az udvarhelyi egyházmegye által felszínre hozott sérelem tárgyában követett igazgató-tanácsi eljárásról is. Ugyanis kántortanítóink tanítói fizetésébe a kántori javadalom is beszámíttatik a magyar államkormány közegei által, a mikor egyházközségeink tanítói fizetésének kiegészítéseért folyamodnak s a kettő együtt egészítették ki 400 frtra. Ez magában elég sérelem kántor tanítóinkra nézve, de legnagyobb sérelmük abban rejlik, hogy ámbár a kántori javadalom beszámíttatik a tanítói fizetésbe, mégis a nyugdíjnál csak 300

frt. számíttatik törzsfizetésül. Pedig az iskolafentartó egyházközségek éppen úgy fizetik a nyugdíj-alaphoz a 12 frtot, mint a községek a községi, vagy állami tanító után s mégis ezek törzsfizetése 400 frtban, a felekezeti tanítóké pedig 300 frtban van megállapítva.

Erről a visszas helyezetről jelentést tett Igazgató-tanácsunk 5410—97. sz. a. az egyetemes konventhez, mely a folyó év márcz 24—26. napjain tartott ülésében 58. jkvi sz. a. tárgyalván ezt az ügyet, meggyőződött róla, hogy a különbségtétel annyival inkább sérelmes, mivel a községi és állami iskoláknál kántorsággal is megbízott tanítók a kántorságért külön díjazásban részesülnek s csupán tanítói működésükért kapják a 400 frtot s ennél fogva elhatározta a konvent, hogy előterjesztéssel fordul a vall.- és közoktat. miniszter úrhoz, kérvén, hogy ezt a sérelmet orvosolni s a 400 frtnyi fizetést kántor-tanítóink nyugdíj-igényének megállapításánál teljes összegében beszámítani méltóztassék.

Az Igazgató-tanács intézkedett a tanítói fizetések korpótlékozása iránt is, minthogy az 1893. évi XXVI. t.-cz. 2. §-ának az elemi iskola tanítók 50 frtos ötödéves korpótléka iránti rendelkezése a folyó 1898. évi október hó 1-jével lép először alkalmazásba s így az első korpótlék a már 1893. évi október hó elseje előtt rendes tanítóképpen működött tanítókra nézve az idén esedékessé válik. Hogy a fizetési korpótlék fedezéséről a gondoskodás államsegély igénybevételével vagy a nélkül kellő időben megtörténjék, Igazgató-tanácsunk még a múlt év márcziusában, 1057. sz. a. körlevelet bocsátott ki valamennyi egyházmegye espereséhez és valamennyi iskolafentartó egyházközség pres-

byteriumához s rámutatván a törvény követelményeire s ezeknek végrehajtása érdekében megjelent kultuszminiszteri rendeletek s utasítások szigorára, rovatos iveket küldött le a nevezett egyházi hatóságokhoz azzal a felhívással, hogy azokat megfelelő adatokkal kitöltsék s az Igazgató-tanácsához felküldjék határozott nyilatkozatával annak, hogy mely iskoláiknál biztosíthatják saját erejükön a kiszolgáltatandó korpótlékokat s melyek azok az iskolák, melyek megokolt szegénység miatt e célra államsegélyért folyamodni kénytelenek. A jelentésekből kitűnt, hogy mindössze 262 iskola-fentartó ev. ref. egyházközségnek igénybe kell vennie az állam segélyét, hogy az 50 frtos fizetési korpótlékokat kiszolgáltatthassa a tanítóknak, de azok közül csak 185 egyházközség folyamodhatik ezidőszert az államkormányhoz a korpótléki segély elnyeréseért, mert a többenél vagy betöltetlen a tanítói állomás, vagy az új tanítójának még nem lehet igénye fizetési korpótléokra, mivel az 1893-ik év októberé előtt még nem működött, mint rendes tanító.

Tehát mindössze 185 egyházközségünk folyamodik a tanítói fizetések pótlására nyereendő államsegélyért. Ezeknek kérvényeit az Igazgató-tanács a miniszteri utasítás értelmében egyenként összefoglaló rovatos kimutatások kapcsán folyó évi ápril.-május havak folyamán áttette az illetékes vármegyei közigazgatási bizottságokhoz ajánlattal további méltatás végett.

II.

A mi az Igazgató-tanácsnak felügyelői és kormányzói feladatából folyó tisztán autonom iskolaügyi határozatait és intézkedéseit illeti, azok közül következzenek itt a főtiszt. közgyűlés utólagos jóváhagyása reményében a következő ügyek.

Első sorban a maros-vásárhelyi kollegium hivatalos megvizsgálásáról vett bizottsági jelentés összbenyomása s a nyomában kelt igazgatótanács határozatok.

A kollegiumok megvizsgálására kiküldött bizottság Bánffy Ernő báró igazgatótanácsos elnöklő vezetése mellett* mult évi december hó 13. s következő napjain vizsgálta meg a marosvásárhelyi kollegium mindennemű ügyeit,

* Tagjai e vizsgáló bizottságnak: Bartha Lajos esperes, Váró Ferencz tanár és Kenessey Béla, theol. akad. igazgató; elnöki külön intézkedés következtében: Maksay János, igazgatótanács számvevő.

különös tekintettel az államkormány látogató biztosa által emelt s mult évi jelentésünkben röviden jelzett panaszokra.

Végig tekintve a bizottsági jelentés tárgyain, kétségen felül állónak látta Igazgatótanácsunk, hogy a m.-vásárhelyi kollegiumnál a bizalomra jogosító törekvések mellett nem kevés hiány, fogyatkozás, sőt mulasztás is van. Ezeknek okai részint általános természetűek, mint a milyenek: a kollegiumi előljárásságok mai szervezete; az összes rendes tanároknak vagyoni teendőikkel, legalább is felelősséggel való terheltsége, mely a valódi tanári munkaerőt bénítja a nélkül, hogy a vagyoni ügyek fejlődését, avagy csak kifogástalan vitelét is nyilvánvalólag biztosítaná. Különleges okai a m.-vásárhelyi kollegiumnál tapasztalt hiányoknak: a vagyoni erő elégtelensége, mely a tőkéknek a pontos és szabályos kezelés követelményeivel nem mindenben egybeférő kiméletes és alkalmazkodó módon, lehetőleg magas kamatlábbal való jövedelmeztetésére utal; a rendes tanári székek számának elégtelensége, a miből az egyes tanároknak, mint ilyeneknek, kötelességükön felül való megterheltsége származik; a tanári fizetéseknek rendezetlensége, a minek természetszerű visszahatásait részletesen fejtegetni nem szükséges; végül az, hogy az előljárásság, melynek csupán egy gondnok tagja lakik helyben, az adott viszonyok közt nincs abban a helyzetben, hogy átörökölt nézetektől s megszokott formáktól független s a részletekre is kiterjedő organizálásban erélyes vezérő és rendelkező szerepet vihessen. Az állami főfelügyelet részéről emelt kifogások is, melyeket a kultuszminiszter úr 1896. évi 39,840. számú leiratában közölt az Igazgató-tanácsal, összefüggenek az im ezekben felsorolt különleges okokkal, mert vonatkozással a leirat tartalmára, a következőket találta a bizottság.

Tény, hogy éppen azon bizalmas értekezleten mely a miniszteri megbizottnak 1896. évi májusban a m.-vásárhelyi kollegiumnál végzett főfelügyeleti látogatása alkalmával tartott, nem volt jelen gondnok, a ki szabályzatunk szerint elnököljön, hanem az elnöki széket szükségből a legidősebb tanár töltötte be. És tény, hogy Rendszabályaink 129. §-a 3. pontjának az a követelése, mely szerint »a gondnokok a kollegiumok köz- és magánvizsgálatain megjelennek és ezeken a tanárok és tanítók eljárásáról, nemkülönben a tanulók szorgalmáról és előmeneteléről maguknak ismeretet

és meggyőződést szerezzenek s végre maguk közt úgy intézkednek, hogy a közvizsgálatokon mindig legalább egy gondnok jelen legyen«-- a m.-vásárhelyi kollégiumnál nem teljesíthető. Tény, hogy az igazgató-tanár, a kinek heti leckeórái száma 1895-96-ban 15 volt s most is 14, a kit az adott viszonyok közt a *proximus curator* teendői is a rendesnél nagyobb mértékben terhelnek: nincs, nem is lehet abban a helyzetben, hogy akár saját tárgyainak kezelésében, akár ellenőrző tisztének gyakorlásában, akár különösen az írásbeli dolgozatok körül követett eljárásában oly pontosságot és éberséget tanusítson, a milyenre való készséget az egész tanári karnak s az előjáráságnak benne ismételtelen helyezett bizalma más körülmények között alaposan föltételezni engedne.

(Folytatása következik.)

Erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés

-- Tudósítás. --

Harmadik nap délelőtt.

(Folytatás.)

Pokoly József: megjegyzi, hogy nálunk az elnökség egyes s így csak egy aláírás lehetséges, t. i. a főgondnoké s ezt a többi 4 egyházkerület respektálni tartozik. Még csak azt jegyzi meg, hogy ő mikor a törvényre figyelmeztette az egyházkerületi közgyűlést, nem a püspök jogait támadta meg, mert ő esküvel kötelezte magát, hogy a törvényeket megtartja és meg is kívánja tartatni.

Mezey Albert ujjal kéri indítványának elfogadását, minthogy abban semmi nehézséget sem lát, ha a püspök mellett még a gondnok is aláírja.

Pokoly József indítványának azt a részét, melyben egyedül a gondnok által való aláírást indítványozza, visszavonja.

Elnök a vitát bezárja és a kérdést felteszi.

Mezey Albert: mivel az Ig.-tanács tulajdonkép két javaslatot tett egy pont alatt, kéri a javaslatoknak külön-külön való eldöntését.

Elnök: felteszi a kérdést s az Ig.-tanács javaslatának e pontjára vonatkozólag Mezey Albert indítványa elfogadtatik.

Bartha Miklós kéri, hogy mivel az Ig.-tanács javaslatának a második része nem volt megvitatta, ne tekintessék ez szavazás alatt álló kérdésnek s engedjék meg annak is a megvitatása.

Elnök a töbség kívánatára vita alá bocsátja a javaslat második felét is.

Szász Domokos: E felett a kérdés felett mint nagytiszt. Pokoly tanár ur indítványozta, napirendre térni absolute nem lehet, az egyházkerületi közgyűlésnek abban nyilatkoznia kell, mert az egyetemes conventben 2 egymással szemben álló vélemény lett kifejezésre juttatva: én megmondottam nézetemet, mások is kifejezték nézetüket és akkor visszavonattam az

általuk beadott indítvány és kimondatott, hogy a convent ebben az ügyben nem határoz addig, a míg az egyházkerületi közgyűlés nem nyilatkozik. Tehát az Ig.-tanács kötelességszerűen ide hozta ezt a kérdést a convent határozata értelmében és így e felett napirendre térni és az egyházkerületi közgyűlés határozatát mellőzni nem lehet. Nem lehet a convent szempontjából sem, másfelől azért sem, mert akárhogy magyarázza a nagytiszt. ur a 185-186. §§-at, ott a különböző felfogásoknak igen tág tere nyílik. Az egyik § kimondja, hogy a lelkészi szolgálatok beszámítása az előző §. értelmében történik, a másik pedig kimondja, hogy a rendes papi szolgálatoknál az előző segédlelkészi szolgálatok, mint rendes papi szolgálatok úgy számitassanak be. Egy olyan magyarázatot, mint a nagytiszt. Pokoly tanár uré, hogyha valaki 20-25 évig egy másodosztályu lelkészi állomást tölt be, akkor is örök időre el legyen zárva az első osztályu papságtól, mert lelkészi bizonyítványa nem volt tökéletes, én ezt nem tekinthetem törvényesnek. Mikor 2 egyházkerületnek e tekintetben eltérő nézete van, a convent sem dönthet elismerem, mert a convent nem bir törvénymagyarázási joggal; mikor tehát ezen két oldalú agály forog fenn, vigyük a törvényhozó testület elé a kérdést s a mit a törvényhozó testület fog mondani, meg fogjuk hallgatni; napirendre térni tehát ezen kérdésben nem lehet. Kérem az egyházkerületi közgyűlést méltóztassék elismerni, hogy a két magyarázat lehetősége forgott fenn, hogy a Tiszántúli egyházkerület is zsinati tárgynak akarja kimondani. Vigyük a zsinat elébe a kérdést s az meg fogja magyarázni.

Pokoly József előrebocsátja, hogy a törvényt egyik ember így, a másik úgy foghatja fel; ő úgy fogja fel most is, mint az előbb, de hogy a tanácskozás meg ne akadjon, indítványának másik részét is visszavonja. Az *Igazgató-tanács javaslata* egyhangulag elfogadtatik.

Elnök a gyűlést 5 perczre felfüggeszti s az 5 percz eltelte után ismét megnyitja.

Beterjesztetik a kiküldött bizottság jelentése és előterjesztése a sérelmi ügyekről.

Bodor Géza felolvassa a sérelmi bizottság előterjesztését Somody István és társainak a kolozsvári papválasztásra vonatkozó panaszáról.

Elnök kijelenti, hogy 18 tag zárt ülést kér s felszólítja azokat, a kik a közgyűlésnek nem tagjai, hogy távozzanak.

A zárt ülésben történt rövid tanácskozás után, elnök a nyílt ülést megnyitja s a tárgyalás folytatását d. u. 4 órára tüzi ki. Ezzel a gyűlést d. u. fél 2 órakor bezárja.

Délután.

Báró Kemény Kálmán elnök d. u. 4 órakor a gyűlést megnyitja s kijelenti, hogy a tárgyalás ott kezdődik, a hol a délelőtti nyílt ülésen elmaradt, mert a zárt ülés anélkül, hogy valamit végzett volna, nyílt üléssé lett.

Zeyk Gábor: Az összes papválasztási kérdések a közigazgatási bíróság és másodfoku egyházkerületi bíróság által döntendők el s miután már olyan forum ítelt ebben a kérdésben, melynek ítélete ellen felebbe-

zés nincs, kéri a közgyűlést, hogy ne menjen bele ennek a tárgyalásába, hanem térjen napirendre a kérdés felett.

Somodi István kéri a közgyűlést, hogy a beadott panasz olvastassék fel, mert azt veszi észre, hogy sokan félremagyarázzák.

Bartha Miklós szintén kéri az elnököt, hogy a panasz felolvasását rendelje el.

Simó Lajos kéri, hogy miután ez már bíróilag eldöntött ügy, ne menjen bele a közgyűlés ennek tárgyalásába, hanem fogadja el Zeyk Gábor indítványát. Határozzon tehát a közgyűlés először a felett, hogy bele kíván-e menni a tárgyalásába, vagy nem?

Elnök: felolvastatja a panaszt a közgyűlés kivánatára.

Mezey Albert nem tartja helyesnek azt, hogy a bizottságok úgy referáljanak, hogy egyszerűen felolvassák a véleményüket, hanem kéri a közgyűlést, hogy határozza el, hogy jövőre a bizottságok a tárgyat is ismertessék kivonatossan, mert csak úgy tudja meg a közgyűlés, hogy az ügy ide tartozik-e, vagy nem. Kéri a közgyűlést, hogy a felebbezést ejtse el s ne kövessen el törvényteleniséget az által, hogy ennek az ügynek a tárgyalásába belemegy, mert ebben az ügyben a közigazgatási bíróság jogérvényesen döntött s a közigazgatási bíróság eljárását csak a fegyelmi bíróság bírálhatja el.

Az igaz, hogy a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek nem tartozhatnak egy egyházmegyéhez sem, de az Utasításban ki van mondva, hogy fegyelmi esetekben az illető egyházmegyéhez tartoznak s mint-hogy a közigazgatási és fegyelmi bíróság össze van vonva, azt hiszi, hogy az Utasítás 22. §. szerint bírói eljárás tekintetében is az egyházmegyékhez tartoznak, tehát az Ig.-tanács eljárhatott, mint közigazgatási bíróság s ezzel a bírói eljárással be is van fejezve az ügy. Minthogy a panaszló is érintetlenül kívánja hagyni a papválasztást, kéri a közgyűlést, hogy a választást erősítse meg.

Nemes Árpád nem kíván az ügghöz szólni, csak azt jegyzi meg, hogyha panaszlónak kedve van arra, hogy egy külön független közigazgatási bíróság létesítsék, ezen kívánságát egy konkrét javaslat alakjában terjessze a közgyűlés elé.

Szász Domokos A fennforgó kérdés egyike azoknak, a melyek mostanság sok mindenféle félreértésekkel, a tényállás félremagyarázásával, sokféle más dologgal vegyítve, a különböző hírlapokban megvitatva, itt pedig felebbezésben áll a közgyűlés előtt. Én főtiszt. egyházkerületi közgyűlés, ezekre a hírlapi közleményekre nem tartottam szükségesnek felelni, én nem rendezhetek be egy polemikus irodát másnemű kötelességeim, az anyaszentegyház érdekei nem engedik, de magam sem engedném meg saját magamnak sem, hogy egy ilyen irodát szervezzek és akárhol jelenik meg egy cikk, melyben működésem bírálat tárgyává tétetik, arra örökké reflectáljak. Ebben a konkrét esetben nemcsak egy helyi lapban, hanem a debreczeni egyházi lap hasábjain is hosszú támadásokat intéztek ellenem; nem kutatom, hogy kitől jönnek, tény az, hogy ezekre nem feleltem. De a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés színe előtt, melynek felettem és eljárásom feletti er-

kölcsi ítélet hozatalára sulyt fektetek, — mert fegyelmi tekintetben bármennyire respectálok is a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés nézetét, illetékes forumom nekem csak egy van és ez a conventi bíróság itt egy pár szóban felelek. A mi ebben a felebbezésben, akár mondjuk sérelmi panaszban a fennforgó kérdést illetőleg személyem bírálat tárgyává tételét illeti, arra csak röviden reflektálok.

Ez az előterjesztés 4 pontban foglalja össze a kifogásokat. Az *első* pont azt kifogásolja az én eljárásomban, hogy sérelmesek a főtiszt. Püspök úrnak, az Utasítás 166. §-a értelmében a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek papkijelölő gyűlése elnökének következő mulasztásai: Nemcsak megengedte, sőt a zsinati törvények 193. §-a d) pontja tilalma ellenére maga javasolta az 1000 frt papi fizetésnek 600 frtra való leszállítását. Ez minden alapot nélkülöző állítás. A tényállás az, hogy a kolozsvári egyházközségben négy papi állomás volt régi időtől fogva. Az egyik, a negyedik papi állomás mezürepedésével fenforgott a szüksége annak, hogy az egyházközségben a széleskörű vallás-tanítás szükségéről gondoskodjunk, mert hiszen az egyházközségnek előregedett papjai nem kötelezhetőek arra, hogy az egész vallás-tanítást a városon ők maguk végezzék és így fel lett állítva két hitoktatói állás 600—600 frt fizetéssel. Az egyik most is megvan, a másik változott.

Az egyházközség a milleniumi év alkalmával illőnek és indokoltnak tartotta egy harmadik templom építését, hogy ez egyfelől az egyházközség jelentékeny vallásos szükségének megfeleljen, másfelől örök időközön át hirdesse az egyházközség hazafias érzületét és hála-ját. A templom megépült s szükségkép a 4-ik papi állomás is betöltendő volt. Az egyházközség szűkös viszonyai miatt — mert csak 600 frtja volt erre a célra — nem volt abban a helyzetben, hogy pályázat útján a kolozsvári 600 frttal javadalmazható papi állomásra concurrentiát hirdessen; ennél fogva — ez az én egyik nagy bűnöm — azt javasoltam, hogy ha az egyházközség nem pályázat, hanem meghívás útján tölti be a 4-ik papi állomást, olyan egyén hívassék meg, a ki egyszersmind alkalmasnak ígérkezik arra, hogy az ugyanazon telken épülő Szeretetház felügyelője legyen; azt hiszem, az egyházkerület hajlandó lett volna ezért őt külön javadalmazni és így csekély papi fizetését annak a tiszteletes atyánkfianak kipótolni. Ezt az egyházközség egyértelműleg elfogadta, az Igazgató-tanács helyben hagyta s folyamatba indultak a papi állomás betöltésének munkálatai. Méltóztatnak tudni, hogy papválasztási törvényeink egészen másképp intézkednek a meghívás útján való betöltés esetére, valamint azon szabálytalanságokra vonatkozólag, melyek ilyen alkalmossal merülhetnek fel s egészen másképp a pályázat útján való betöltés esetére és ilyenkor felmerülhető szabálytalanságokra vonatkozólag. A meghívásra vonatkozólag zsinati törvényeink határozatai, mert azoknak vagyunk alávetve, alig egy pár §-ban vannak összefoglalva, és ezek respectáltattak, azok ellen a presbyteriumban fel sem szólalt senki. Itt tehát törvénytelen eljárásról szó sem lehet. Mikor aztán meghívásra került a sor és indítványozva lett, hogy tiszteletes Molnár Lőrincz atyánkfia hívassék meg papnak, kit az Ig.-tanács

alkalmasnak talált, mint kifogástalan, szigoru erkölcsü és nemes buzgalmu egyént arra, hogy a felállítandó Szeretetháznak felügyelője legyen, akkor az egyház-községnek körülbelül kétszázat megközelítő választó testületéből, melynek jó része meg is jelent, 21 tag ez ellen szavazott. A papválasztási törvényeknek e kérdésre vonatkozó határozata kimondja: »Ha a meghívás ellen senki sem nyilatkozik, akkor az illető meghívottnak jelentetik ki, ellenkező esetben a névsor segélyével megállapítatik, hogy az ellenkezők többen vannak-e az összes jogosult választók $\frac{1}{3}$ -nál«. 21-en ellenszóltak, a többség nem. Ha az ellenszólok a választók $\frac{1}{3}$ -át kiteszik, akkor nincs meghívás; 21 pedig nem $\frac{1}{3}$ -a az összes választóknak, hanem $\frac{1}{9}$ -e és így a meghívás útján való választás végre lett hajtva. Megjegyzem, hogy az egyházközség ez ellen semmi kifogással nem élt, hanem ugyanazon gyűlés kebeléből kiküldötte a küldöttséget, hogy a megválasztott tiszteletes atyánkfát, Molnár Lőrinczet ünnepélyesen meghívja és ez a küldöttség meg is hívta és tőle kötelező nyilatkozatot vett. Egy későbbi gyűlésben minden ellenmondás nélkül elhatározta, hogy az ünnepélyes beigtatás történiék meg, a mi általános érdeklődés mellett meg is történiék. Egy újabban tartott gyűlésben elhatároztatott az is, hogy felszenteltetését kérje az egyházközség s ez holnap fog megtörténni. Tehát az illető egyházközség részéről a 21 ellenkező szavazaton kívül egy hang sem emeltetett fel ez ellen, hanem panaszos úr jónak látta egy pár embert maga mellé venni, a kik részben nem is tagjai a papválasztó gyűlésnek és mint magánpanaszos felfolyamodást jelentett be.

Az Ig-tanács. miután erre vonatkozólag illetékes forum, mint közigazgatási bíróság s miután egyház-községi ügyekben elsőfoku aktuális bíróság s miután elvi döntvény nem hozatott, hanem az általános elfogadott eljárást követte, ezt is a közigazgatási bírósághoz utasította s vizsgáló-bizottságot küldött ki, a vizsgáló-bizottság ebben az ügyben eljárt és a magánpanaszlót elutasította. Megfel-bbezte a másodfoku bírósághoz, a másodfoku bíróság is elutasította, helybenhagyva az elsőfoku bíróság ítéletét s így ez *res iudicata* lett.

Egyházi alkotmányunknak egyik sarkalatos törvénye, hogy nálunk a birói és közigazgatási hatalom egymástól el vannak választva; mindenik a maga hatáskörében függetlenül jár el, mindenik igazítja a maga dolgát a törvények szerint, nem lehet, hogy a törvényhozás egy vagy más határozata ellen valaki a közigazgatási bíróságtól, vagy pedig megfordítva annak megsemmítését kérje, mert ez egyházi alkotmányunk jogtételeinek megingatása s a különböző hatáskörök összezavarása. Itt *res iudicata*-ról van szó, ennek a kérdésnek a tárgyalása az egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe nem tartozván, a magánpanaszlő felebbezése visszautasítandó annál is inkább, mert az egyházkerületi közgyűlés itt egy oly ténynyel áll szemben, melynek utolsó aktusa, a papkibocsátás is megtörténiék holnap. Így tehát annak megsemmisítése, mikor jogérvényre emelkedett birói ítélet alapján fejlődött ide, nem lehetséges.

A mi pedig az ügyvéd úrnak azt a panaszát illeti, hogy itt az egyházkerületi közgyűlés vegye kritika

alá és sujtsa feddésel, vagy rosszalással az ebben eljárókat, mint ügyvédnek tudnia kellene, hogy ennek más útja van. Az egyházkerületi közgyűlés nem azért ül össze, hogy feddést gyakoroljon. Sziveskedjék beadni a panaszát azon forumhoz, mely jogos azt elbírálni. Bizonyára a birói hatalom elfogulatlanul fogja elfogadni panaszát és jár el ebben a dologban. Én — ismétlem — hirlapi polemiákba nem bocsátkozom, mert tiszta tudatában vagyok annak, hogy jól cselekedtem, a mint a következmények máris igazolják. A kolozsvári templom mikor fölépült, az egyházközség megterhelhetése nélkül történiék; mikor ott hála és dicséret zeng a hiveknek ajakán, mikor ott egy új, képzett lelkipásztor örök igéket hirdetve az anyaszentegyház érdekeit képviseli: akkor, ha ezekben valék munkás, az én lelkiismeretem nyugodt. Kérem Zeyk Gábor javaslatát elfogadni.

(Folytatjuk.)

Az év végén.

(Fakultásunk ifj. köreinek és egyleteinek évrő ülései; pályázatok eredményeinek kihirdetése; jövő évi pályatételek kihirdetése.)

(Folytatás.)

A 6. számú beszéd alapigéje csak ennyi: »Mi az igazság?« (János XVIII. 38.). Látni való, hogy az alapige csak situatiót nyújt és impulsust, de nem vezéreszmét. Ez a situatio azonban rendkívül sokat rejt magában s az innen nyerhető impulzus hatalmas. Ennél fogva az alapige választását éppen nem kifogásoljuk. Szerző lélekfestésre törekszik s nem is éppen sikertelenül. Úgyes fordulattal, mondhatni művészettel tud az objectiv világból a lelki világba szállni be. Szeretjük beszédben az igazság egész szenvedély keresését, a lélek vívódásait. Ez a benső küzdés megragadó. A beszédben van gondolat, de a *gondolat fejlesztése* nem elég izléses. Sok helyt homály borong. Szerző még nem uralkodik gondolatai felett. Lelkének tartalma izzó, de még csak olvadt állapotban van. Bizton reméljük, hogy a tartalom majd anyagában is szilárdabbá s formailag is plastikaibbá válik, mikor aztán szerző teljes dicséretet fog nyerni. Most dicséretünk még nem lehet teljes s a pályadíjból 12 frtot nyujtunk neki.

A 7. számú beszéd alapigéje: »Keressetek engem és éltek« (Amos V 4.). A beszéd a textuson épül. A részek alakilag nincsenek ugyan kitüntetve, de tárgyilag világosan kivehetők. Hangja: az egyházi beszéd hangja. Gondolatai mélyen járók, kifejezései találók. Világosság, melegség s jó értelemben vett kenetesség van e beszédben. Társai között ez a legsikerültebb egyházi beszéd. Elismerésünket a pályadíjból 15 forinttal fejezzük ki.

Önképzőköri pályázatok.

6. Évrő imára *Molnár* Albert tanár ajándékából ki volt tűzve 10 frt. A szaktanár jelentése a versenyről ez:

Három ima adatott be. A 8. számuban, melynek jeligéje: »Ki mit vetend, azt aratja«, nem domborodik ki eléggé az imának tanévzárasi jellege. Egy ily imában a hálaadásnak inkább előtérbe kellett volna lépnie. Kifejezései nem mindig korrektek, mondatszerkezete

gyakran bonyolult, a mi pedig éppen imában nincs helyén. De van az imában hév és gondolat.

A 9. számú ima, melynek jeligéje: »A könyörgésben kitartók legyetek, ébren lévén abban hálaadással« egyszerű, jó ima. Gondolatmenete szűkebb körű, de dologra tartozó. Azonban az ifjuság évi munkájáról, Istennek éppen az ifjuságra árasztott kegyelméről mélyebben, melegebben, csendülőbb hálaadással kellett volna szólnia.

A 10. számú ima, melynek jeligéje: »A te Uradat Istenedet imádd« buzgósággal teljes, nagy igazságokat mondó és konkrét vonatkozások nélkül sem szűkölködő. A pályadíjat ez imának ítéljük oda.

7. Vallásos vonatkozású szépirodalmi kérdésre ki volt tüzve *Kenessey* Béla igaz-tanár adományából 25 frt. A feladat volt: »A vallásos elem Tompa költészetében.« Referálta *Vagy* Károly önképzőköri felügyelő tanár: Beadatott négy munka. Általában meg kell jegyeznünk, hogy a feladat exegesisével nem igen jöttek tisztába s ha e tekintetben van is különbség köztük, teljesen egyik sem fogta fel, vagy a mennyiben egyik igen, az nem domborította ki eléggé. Általában nem figyelték meg eléggé, hogy itt Tompa költészetéről a maga egészében és szellemében van szó s nem csak a vallásos színezetű s tárgyú költeményekről. Mikor a vallásos elem felmutatása kívántatik az ő költészetében, akkor a költő költői egész karakterének egyik eleméről van szó s nem egyik-másik verséről, melyet az Isten, jövő élet, szenvedés, megvigasztalás, hit, remény és szeretet emlegetése tenne vallásossá. S nem is csak a remek strófákba szedett költői művekről van itt szó, hanem a költészet és vallásosság azon benső frigyéről, a mely vallásossá teszi a külsőleg ezt el nem áruló költeményeket is alapgondolatukban s költőivé a vallásos léleknek rimekbe nem szedett imáit: Az »Olajág«-at is. Írók nem szereztek e fajta tanulmányokhoz legalább egy példát, melyen tanuljanak: a Lessingről, Göthérol stb. szólókat, mert keresve éppen a kitűzött kérdéstről szóló értékes töredék mintát találtak volna a dr. Bartók szerkesztette »Egyházi és iskolai szemle« IV. évfolyamában *Thamó Gyulától*.

Érték tekintetében különben a művek két csoportra oszthatók. Az elsőbe tartoznak a: »Lélek van minden egyes hangban« stb. és »Lelkem, lant és biblia« stb. jeligével ellátottak. Fennemlített kifogásaim ezekre teljes mértékben illenek. Ha nem hiányoznak is bennük teljesen egyes találó megjegyzések, sem felfogásuk, sem conceptiojuk, sem kidolgozásuk nem kielégítő. Nem valami egységes gondolat vezet az egész megalkotásában az írókat, melynek illusztrálására történnének az idézetek, hanem legtöbbször jönnek az idézetek minden belső kapcsolat nélkül, hogy az író utánuk felkiálthasson »mily szép kifejezése ez a természet nagyszerűségének«, »mily megragadóan festi az Istenben bízó embert«, »mily megkapó rajza a csillagos égnek« stb.

A második csoportba tartozók, a »Lant és biblia« stb. és »Legyen meg hát Uram! te szent akaratom« jeligéjük. Mindkettőben van rendszer és tervszerűség, csak hogy míg az első külső szempontok szerint rendez, a másodiknak belső vezető fonala van. Az első a vallásos lelkű Tompát úgy traktálja, hogy ő költői

mezbe öltözött »erkölesi tanár«, -ki »gyönyörködve oktat.« Ez oktatást felmutatni igyekeznek: 1) Epikai költeményei egyrészében és pedig α) Beszélyeiben, β) Népregeiben; 2) Virág regéiben; 3) Lyrai költeményeiben. E külső keretben azonban, a mibe lelket kellene önteni, hogy az anyagot mikép alakította, szötte és hatotta át valláserkölcsi vonásokkal és tartalommal: azt kimutatni igen bajos, de ismert vallástanári hajlamánál és melancholicus temperamentumánál fogva igen természetes, — mondja szerző — egyik helyt. Pedig lám, a feladat éppen az lett volna, mit a szerző »igen bajosnak ítél« s így kimutatni nem igen tud. Sok utánjárással és jóakarattal s némi eredménnyel végzett munkáért a szerző dicséretre érdemes.

Az utolsó művet társaik felé magasan az emeli, hogy nemcsak vallja, hogy a vallás áthatja az egész gondolkozását, érzelmeit, cselekvését, világ és életnézetét, de fel is tudja keresni és fedezni ott is, a hol nem szembeszökő, de mélyen az alapfelfogásban rejlik. Tompa vallásos élet- és világnézetét ez tükrözteti társai között a legjobban vissza, bár nem tökéletesen. Ha a szempontokat élesebben kiemeli, jobban kidomborítja vala, még jobb munkát adott volna Több világosságot, könnyedebb írályt s olvasható írást kívánok a jutalom fejében, melyet e mű írójának kiadni javasolok.

(Folyt. köv.)

Értesítés

az 1898—99. tanévre vonatkozólag.

1. Az 1898—99 iki tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 11-én, vasárnap, d. e. 11 órakor lesz a fakultás épületének dísztermében.

2. A felvételért való folyamodványok érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával, vagy leczkekönyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal és családi értesítővel felszerelten és a fakultás igazgatóságához címzetten *f. é. augusztus hó 20-ig* küldendők be. Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe.

A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája.

A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után 8 nap alatt értesíttetnek folyamodványaik miként történt elintézéséről.

A *volt növendékeknek*, a mennyiben nem állami jótéteményesek, elég csak levélben jelentkezniök.

Az *állami jótéteményeseknek* évről-évre kell folyamodniok, a 2 pontban megjelölt módon szerelve fel folyamodványaikat s azokat a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi miniszter úrhoz intézetten a fakultás igazgatóságához kell beküldeniök.

A ki azonban *aug. 20-ig* nem jelentkezik, vagy nem folyamodik, eltávozottnak tekintetvén, helye másal töltetik be.

3. A jövő 1898/99-iki tanévre a fakultás Mélt. Elöljárósága a *theologus ifjak* felvételét illetőleg *f. é. máj. 12-én* tartott gyűlésében a következő határozatot hozta: *A hittanhallgatók közül a stipendiumban részesülők csak a 80—50 frt díjfizetők közé vehetők fel,*

míg a többiek — valamint az újonnan jelentkezők is — a 80—25 frtot fizetők közé.

A theologus ifjakért az egyetemi tandíjat a fakultás fizeti.

A hittanhallgatók részére tizenöt 100—100 frtos és egy kilenczven frtos ösztöndíj, továbbá a legacio jótéteménye helyeztetik kilátásba.

4. A bölcsészethallgatók évi 150 frtos rendes, illetőleg a régi növendékek 100 frt kedvezményes díj-fizetése mellett vétetnek fel. Az ellátási díjat három egyenlő részben (Szept., Január és Aprilis) kell fizetni; de indokolt kérelemre az intézet igazgatója havi díj-fizetést is engedélyezhet.

5. A beíratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 10 frt beíratkozási, felszerelési, könyvtári stb. díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek nem adatik; végül az intézeti törvények 1 példányát tartozik megvenni (20 kr.)

6. A beíratások a jövő tanévre szeptember 7. és következő napjain lesznek.

7. A bennlakásra a felvett ifjak szeptember 6-tól kezdve jöhetnek.

A tápintézetben a főzés szept. 7-én kezdődik.

Szeptember 6-ika előtt senki bennlakást és szeptember 7-ike előtt senki kosztot az intézetben nem kaphat még külön kérelemre sem. Az internátusi ellátás lakásból, fűtéssel és világítással s étkezésből, — reggeli, ebéd s vacsora — áll.

8. A *theologiai alap és lelkésképesítő vizsgák* (kápláni és papi vizsgák) szeptember 8—10. napjain fognak megtartatni.

E vizsgákra a jelöltek szeptember 7-én, illetőleg a papvizsgát teendőik szeptember 8-án tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányaikat (indexeiket, illetőleg első papi vizsgai és szolgálati bizonyítványaikat) bemutatni és a képesítő vizsgák jelöltjei vizsga-díj címén személyenként 5—5 frtot s a kiállítandó bizonyítványért külön 2 frt 50 krt lefizetni.

9. A *javító- és pótvizsgálatok* a beíratások ideje alatt, szeptember 7—10. napjain lesznek. Az ezen napokat elmulasztók csak a tanári kartól külön kért és teljesen indokolt kérelemre nyert engedély mellett tehetnek később szigorlatot; de a mig szigorlataikat sikeresen le nem tették, semmiféle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.

10. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Külmagyar-utca 1.)

TÁRGZA.

Tanévet bezáró ima.

(1898. június 21-én.)

Kitől jön alá a földre minden áldás és tökéletes ajándék, kinek jószágod kifogyhatatlan, szereteted végére-mehetetlen, Te hozzád emelkedik fel lelkünk, oh szent, oh véghetetlen Istenünk, Atyánk az Ur Jézus Krisztusban!

De kihez mehetnénk máshoz? A te mindenható erőd teremtette és kormányozza nagy szeretettel e világot, bölcseséggel alapítottad a kiterjesztett erősséget és a Te irgalmasságod nem feledkezik meg a legparányibb porszemről sem.

Téged dicsőit az ég, a föld, a tündöklő menyboltozat és itt az áldások végetlen sokasága, melyből asztalt teritesz a téged szeretőknek!!

De mindezekhez képest micsodák ama drága kincsek, melyek által a lelkünket, erkölcsi életünket tettetted gazdaggá, *a hit, remény, a szeretet*, melyek megszentelik földi vándorlásunknak utait, melyek szárnyakat adnak felemelkedni Te hozzád, hogy téged lássunk, téged megismerjünk, téged tiszteljünk, *kiben bűn, vagy a bűnnek még árnyéka sem találtatik!!*

Jó vagy te édes atyánk! Jósággal kormányozod az időket. Mi megemésztjük a mi esztendeinket, de a *te lelked ereje megmarad mindörökké* s általa, mint egykor a gyöngye tanítványokat, megerősítesz nagy erővel, hogy keressük a te országodat, közeledjünk a tökéletességhez s hogy már itt e földön megtalálhassuk az ilvességet!

Ilyen érzések közt állunk meg előtted oh nagy Isten, *iskolai évünk utolsó napján!*

Áldunk és megasztalunk téged a letűnt iskolai év minden napjáért, minden órájáért!

A Te áldó lelked volt úgy velünk nehéz munkánkban, mint az ifjúsággal, kiket megáldottál fogékony szívvel; minden *szép, jó és nemes* iránti vonzalommal, mert *itt tanulják meg félni szent nevedet, szeretni a hazát s tisztelni a tudományt!!*

Az áldások mellett éreztük édes atyánk sujtoló kezedet is, betegséggel meglátogattad azokat, kiket reánk bízta! Egyiknek lelkét magadhoz vetted! Helye üresen maradt! Jó emléke élni fog közöttünk s kis tanuló társai között.

Áldásért is csak te hozzád fordulunk édes atyánk! Áld meg ős régi kollégiumunkat! Áld meg annak tanári s tanítói karát, hogy fáradalmaikat kipihenve, újult erővel fogjanak ismét a munkához.

Áldd meg Uram a nemes ifjúságot, tedd nekik édessé az örömet a szülei ház falai közt s kedvessé a visszatérést. Terjeszd ki védő karod azok felé, kik iskolánkat végkép elhagyják, vezesd Uram nélkülünk is tovább, az élet hideg, zivataros küzdelmeiben és érezzék mindig azon kis pásztortűznek melegségét, melyet mi itt gyújtunk, melyhez anyagot adtunk szívünk melegségéből, szeretetünk kiapadhatatlan forrásából, jó indulatunk, gondoskodásunk tiszta és nemes voltából!!

Áldd meg forrón szeretett — sok megpróbáltatásokon keresztül ment anyaszentegyházunkat, segítsd meg őt Uram fenséges küldetésének magasztos útján, hogy hirdethesse mindenkor a megváltás tiszta evangéliumát s így terjessze azon ország határát, a mely a tiéd!!

Áldd meg Uram kollégiumaink előljáróit, kik önzetlen munkájuknak szívökben hordják soha el nem enyésző jutalmát. Áldd meg mindazokat, kik a lefolyt tanévben iskolánk anyagi és szellemi javát adományakkal, munkálkodásaikkal előmozdították!

Légy velünk szentlelkeddel most és mindörökké. Amen.

Kerekes András,
zilahi ref. főgimn. vallás-tanár.

Különfélék rovata.

Főtiszt. Szász Domokos püspök úr üdülés czéljából pár hétre Borszék fürdőre utazott.

Papbeiktatás. Küsmödi egyházközségünkben f. hónap 10-én szép és lélekemelő ünnepély folyt le. Az egyházközség közelebről választott papja, *Baczó Lajos* volt vallás-tanár ugyanis ekkor iktattatott be új hivatalába. Ifjú paptársunknak boldogságot, megelégedést kívánunk a gyönyörűsége pályán. Adja Isten, hogy az ő munkálkodása ne legyen hiábanvaló az Úr szőlőjében.

Nyilvános nyugtázás.

A maros-ujvári ev. ref. egyház jul 17-én tartott mulatsága mind látogatottság, mind jövedelmezőség szempontjából páratlanul sikerült. Az erkölcsi és anyagi sikert a cél fontossága mellett legelső sorban Széki gróf Teleky Ádámé szül. Zeikfalvi Zeyk Ágnes védnökő Oméltóságának köszönhetjük, kinek szeretetteljes lénye vonzotta oda a 6—800-ra tehető intelligens közönséget. Oméltósága, valamint kedves férje, nemkülönben vendégei: gróf Tholdalagi László és neje; a Szentkereszti baronessék igazi kedélyvel vettek részt egészen 12 óráig a mulatságban. Enyed is kitett magáért, Kovács Gyula polgármester és Török Bertalan képviselével élén mintegy száz tagja jelent meg az intelligentiának és derék polgárságnak. Ott volt Ujvárról is minden ember. Ilyen mulatságra még a legöregebbek sem emlékeznek. A fürdőző vendégek is igen jól találták magukat, szóval a legjobban mulatott mindenki.

Miután a jelenvoltak névsora az Ellenzék 161. számában — a köztünk fürdőző Szerkesztő szíves figyelmé folytan — megjelent, én ez alkalommal csupán az elszámolásra és nyugtázásra szoritkozom.

A rendező bizottság benyújtott elszámolása szerint összes bevétel volt 508 frt 20 kr., kiadás 137 frt 70 kr., tiszta haszon az *ujjonnan építendő templom javára 370 frt 50 kr.* Elszámolás után küldött Zeyk Dániel főispán ur 10 frtot s így ezideig 380 frt 20 kr. tiszta hasznót eredményezett e mulatság az istenes czélra.

Nyilvános nyugtázás szempontjából hálás köszönettel iktatom ide a felülfizetők diszes névsorát történt felülfizetés sorrendjében.

Felülfizettek: Pogány György védnök 10 frt. Szilágyi Leopold védnök 10 frt. Csató János védnök 5 frt. Sándor János védnök 2 frt. Pogány János 2 frt. Koblicska Károly 1 frt. Barabás Lajos 1 frt. Márton Károly 1 frt. Kosztinás János 50 kr. Semmel Mór 1 frt. Babos Ferenczné 50 kr. Dr. Garda Kálmán 1 frt 50 kr. Kovács János 1 frt. Kovács Gyula védnök 5 frt. Viski Béla 50 kr. Jovián Miklós 50 kr. Jancsó Lajos 2 frt. Gulácsi Józsefné 1 frt. Tartler István 50 kr. Bőjthe Kálmán védnök 3 frt. Hageman Ödön 1 frt, Fritz Pál védnök 5 frt. Török Bertalan képviselő 2 frt 50 kr. Thomas József védnök 5 frt. Domokos József védnök 2 frt. Boér János 50 kr, Gréf József 50 kr. Fodor György 1 frt. Müller János 1 frt 50 kr. Csegezi Gyula védnök 2 frt. Dózsa Emma 2 frt. Virág János 1 frt. Harmath Lajos 50 kr. Zágoni Dénes 1 frt. Dr. Bikfalvi Károly védnök 5 frt. Fülöp Albert 4 frt. Gál István 1 frt. Susnek Viktor 50 kr. Deák Lajosné 50 kr. Sándor Jenő 1 frt 50 kr. Moldován Miklós 1 frt. Ábrahám Gábor 2 frt. Lenz Aloiz 1 frt. Szécsi Ferencz 50 kr. Koos mérnök 50 kr. Kormos Károly 50 kr. Köblös Ferencz 50 kr. Naftali József 1 frt. Dunszt Gyula védnök 4 frt. Riba Frigyes 50 kr. Magyar Mihály 1 frt. László József 1 frt. Bárány Zeyk József védnök 25 frt. Dézsi Zoltán 10 frt. Gróf Teleky Ádám és neje védnök 30 frt. Felix Károly 15 frt. Bartha Lajos 1 frt 50 kr. Gróf. Toldalagi László 5 frt. Gróf Wilburg 2 frt 50 kr. N. N. 50 kr. Felszegi Sándor 4 frt 50 kr. Özv. Váradi Józsefné 50 kr. Ciccimara Richard védnök 13 frt. Steiger Zsigmond 1 frt. Demeter István 1 frt. Geizler Ágoston 1 frt. Földvári József 1 frt 50 kr. Gróf Bethlen

Sándor védnök 10 frt. Gáspár János 5 frt. Zeyk Endre 3 frt 50 kr. Bitai Endre 1 frt. Összesen 231 frt 50 kr.

A kegyes felülfizetőknek köszönöm és a kegyelmes Istennek hálát adok, hogy jelen alkalommal is buzgóságra, áldozatra serkenté képenek nemes képviselőit az embereket. Így már tudom, hogy a legszentebb cél elérve lesz és építünk a segedelem Istenének diszes hajlékot.

Egyszersmind ez alkalommal nyugtázom köszönettel a hivatott Kovács Péter által bevett 9 forintot; a m.-ujvári takarékpénztár 20 frt adományát; az országos domesztikától segélyképen kapott 69 frt 77 krt; Elek Gyula igazgató tanító Kolozsvárt eszközölt gyűjtését 8 frt 70 krtban.

És ezennel jelentem a tisztelt érdeklődő közönségnek, hogy egy év leforgása alatt a maros-ujvári ev. ref. egyház ujonnan építendő temploma javára gyűjtöttem és takarékpénztárba helyeztem 3366 frt 71 krt; kötvényekben szintén ajándékképpen van 1000 frt; ugy, hogy társadalmilagosan 4366 frt 71 krt s anyagban 2000 forintot, összesen 6366 frt 71 krt gyűjtöttünk Isten segedelmével.

Dicséretre méltóan tett eleget a társadalom minden — összeköttetésben levő — tagja legszentebb kötelességének. *S vettük a főtiszteletű és méltóságos püspök ur ígéretét is, hogy a hiányzó 4000 forintot tőkekamat segély révén juttatja nekünk.* Valóban érdemes is az oly egyház a felszámításra, hol annyi felemelő jele s ténye az van áldozatrakézségnek, mint a maros-ujváriban.

Nem dicsekszünk, csak figyelmet kérünk, nem tala-kodunk, csak gyengességünkben támaszt keresünk.

Jancsó Lajos,
ev. ref. lelkész

Az 1898—99-ik évre vonatkozó figyelmeztetés.*

1. *A sz.-udverhelyi ev. ref. kollegiumban az 1898—99-iki esztendőre a tanulók beírása* szeptember 1-ső, 2-ik és 3-ik napján délelőtt 8—12-ig és délután 3—5-ig történik meg. Új tanulók az iskolai bizonyítvány mellett tartoznak a születési és újraoltási bizonyítványt is felmutatni. Szeptember 4-ikén délelőtt 11 órakor lesz az év ünnepélyes megnyitása.

2. A gimn. osztályokban a tandíj félvenként 9 frt, lakásdíj szintén félvenként nagy ágyért 8 frt, kis ágyért 6 frt, mely díjak előre fizetendők. Ezenfelül a beíráskor kivétel nélkül minden gymn. tanuló 2 frt felvételi és 3 frt orsz. tanári nyugdíjilletéket tartozik fizetni. A felvételi díj és a nyugdíjilleték fizetése alól senki fel nem menthető.

3. A bennlakásban ágyat, közös asztalt, fűtést és világítást kap minden tanuló a fent jelzett lakásdíjért. Ágy-és ruhaneműről, valamint mosatásról a szülők tartoznak gondoskodni.

4. Az egy tárgyból bukottak a tanári karhoz czimzett és az igazgatóhoz benyújtott kérelem alapján bocsájthatók javító vizsgálatra. A két tárgyból bukottak a Mélt. áll. Igazgató-Tanács-hoz Kolozsvárra czimzett és az igazgató-tanárhoz július 10-ig beadott folyamodvány alapján nyerhetnek engedélyt a javító vizsgálatra bocsátásra. A két tárgyból bukottak kérelmükhöz csatolják az évharmadok végén nyert időszaki értesítőjüket is.

5. *A kollegium tápintézetére (konviktus) vonatkozó tudnivalók.*

A tápintézet kötelezett tagja minden rendes bennlakó tanuló; ezenkívül felvétetik vidéki, de künlakó tanuló is, valamint helybeli teljesen szegény szülő jó magaviseletű tanuló fia is.

* A leendő III. g. osztályosok német nyelvtant szeptemberig ne vegyenek, mivel azt célunk megváltoztatni.

Folytatása a félív mellékleten.

Kötelezett tagjai a tápintézetnek a bentlakás felügyelői is, kik a tápintézetben szintén teljesítik a felügyeletet.

A tápintézeti tagok száma 150—200-ig terjedhet a felügyelőkön kívül.

A tápintézet tagjai egész-, háromnegyed-, fél-, egynegyed díjasok és ingyenesek.

Egészdíj egy iskolai évre 90 frt; háromnegyed díj 68 frt; féldíj 46 frt; egy negyed díj 24 frt. E díjak négy egyenlő részletben és pedig 1. a tanév elején beiratáskor, 2. november elsején, 3. január elsején. 4. márczius elsején *mindig előre fizetendő*k. Ezenkívül minden tápintézeti tag, nem véve ki az ingyeneseket sem, felszerelés czimén 2 frtot fizet, melyet a belépéskor, akármelyik időszakban történik a belépés, előre tartozik lefizetni.

A ki évközben vétetik fel a tápintézetbe, a felvételnélkor folyamatban levő időszakra is tartozik megfizetni a díjat.

Az egyszer befizetett díjak semmi esetben sem adatnak vissza.

Az étellemezés reggeli, ebéd és vacsorából áll.

a) reggeli: 2 és $\frac{1}{2}$ decil. tehéntej kenyérrel.

b) ebéd: húisleves, főtt hús, mártással és körzettel; vagy pedig árva leves, sült, körzettel, vagy körzet helyett főzelék; vasárnap és csütörtökön 3-ik fogásnak tészta, vagy valami könnyebb étel

c) vacsora: sült, körzettel vagy a körzet helyett főzelék.

Minden étkezéskor egy személyre 20 deka jó házi kenyér jut, az el nem fogyasztott kenyeret mindenki magával viheti.

A hús ugy osztatik fel, hogy egy-egy személy 13 és $\frac{1}{2}$ dekát kap.

Az étellemezés az isk. év megnyitása napján kezdődik s tart a vizsgák lejártáig. Évközi szünidők alatt rendszerint szünétel az étkezés, azonban az igazgatóságtól előre kieszközölt engedély alapján az intézetben maradt növendékek méltányos és időről-időre megszabott s előre befizetendő díj mellett szünidőkön is nyerhetnek étellemezést. Nyári szünidőn azonban a tápintézet személyzetén kívül senki ellátásban nem részesül.

A tápintézetbe felvett tanuló csak is akkor vehet részt a tápintézeti étkezésben, ha az esedékes díjakat befizette; a késedelmes fizető helye megüresedettnek tekintetik, s új taggal betölthető.

Felvételt illető tudnivalók:

A tápintézetbe való felvételnélkor folyamodók folyamodványukat az ev. ref. kollegium igazgatóságához f. évi augusztus 15-ig okvetlenül nyujtsák be, mert elkésztett folyamodványok csak akkor vétetnek tekintetbe, ha a késedelemre alapos, elfogadható okot tud felhozni folyamodó, s ha betöltetlen helyek állanak rendelkezésre.

Azok, kik egész díjat fizelők közé leendő felvételt kérnek, kérésük mellé csak iskolai bizonyítványt, vagy kis értesítőt csatoljanak; ha pedig már az előző évet is ezen intézetben töltötték, elégséges az irásban, vagy személyesen való jelentkezés is.

Kedvezményes helyekért folyamodók kérvényei mellé a következő okmányok csatolandók:

- a) iskolai bizonyítvány, vagy kis értesítő;
- b) szegénységi bizonyítvány;

c) családi értesítő;

d) községi hitelesített adókönyvi kivonat.

A kevés számú ingyenes és egynegyed díjas helyekre csak is oly tanulók vehetők fel, kiknek tanulásbeli előmenetelük általános *jeles*, illetőleg *jó*, magaviseletük kifogástalan és szegénységük kellően igazolt. Elégtelen osztályzatu, vagy kevésbbé szabályszerű magaviseletű tanulók semmiféle díjfizetési kedvezményben nem részesülhetnek.

A felvétel egész évre szól ugyan, de ha a tanév folyamán az egyes időszakok végén nyert tanulásbeli és magaviseleti minősítés nem felel meg az eddig élvezett kedvezményes helynek, a tanárkar az illető tanulót a kedvezménytől megfoszthatja, illetve az őt megillető helyre teheti át s erről a kis értesítő útján az illető szüleit értesíti.

A tápintézetnek rendes orvosa van, ki az ételek minőségét ellenőrzi.

Sz.-Udvarhelyt, 1898. július 2.

As ev. ref. kollegium igazgatósága.

Pál apostol élete és levelei. Masznyik Endre dr. jeles munkájának XXV—XXVI. füzete (II. sorozat második füzet) megjelent. Tartalma: a korinthusi levél első öt fejezetének magyarázata az ötödik fejezet 10-ik verséig.

A Protestáns Szemle f. évi 6. füzete megjelent. A füzet emlékkönyve a Magy. Prot. Irod. Társaságnak máj. 31. és jun. 1. napjain Kolozsvárt tartott második vándorgyűlésén elmondott beszédeknek, felolvasásoknak, jelentéseknek.

Iskolai értesítők. A kolozsvári és székely-udvarhelyi ev. ref. kollegiumoknak az 1897—8. isk. évről kiadott értesítői, az első Sárkány Lajos dr., az utóbbi Gönczi Lajos igazg.-tanárok szerkesztésében megjelent.

Értesítés. A nagyváradi ev. ref. leány internatusba az 1898—99. isk. évre leendő fölvetel tárgyában a születési-, iskolai, himlőoltási és iskolai bizonyítvánnyal fölszerelt kérvények vagy személyesen, vagy posta útján a *f. évi augusztus hó első napjáig a nagyváradi-ujvárosi ev. ref. lelkészi hivatalhoz* benyujtandók. Későbbi jelentkezések csak abban az esetben vehetők figyelembe, ha a létszám be nem töltetett. A szervezeti szabályzat értelmében az intézetbe a 4-ik elemi osztályt sikerrel végzett s a községi polgári leányiskolában tanulni óhajtó növendékek; továbbá azok, kik a r. kath. tanítónőképző intézet első évi, — vagy a szintén r. kath. óvóképezde másodévi tanfolyamára iratkoznak be, — vétetnek föl. A tiszántuli ev. ref. egyházkerület területén lakó lelkészek és tanítók gyermekei 150 frt, más társadalmi állású, vagy más egyházkerületben lakó szüléknek protestáns és vegyes házasságban élő protestáns szüléknek nem protestáns vallásu gyermekei 200 frt, egyéb hitfelekezetiek pedig 250 frt ellátási díjat évnegyedes részletben s ezenkívül orvosi tiszteletdíj stb. czimén 7 frt járulékot fizetnek. A mosatás és zenei oktatás külön díjazandó. Megkeresésekre szives felvilágosítással szolgál a fent megnevezett lelkészi hivatal. Nagyváradon, 1898. július hó 15. Az Ig.-Bizottság.

Hivatalos rész.

2714—1898. KÖRLEVÉL.

valamennyi ev. ref. egyházközségünkhöz.

Az egyetemes convent rendelkezése folytán összeállította az országos közalap végrehajtó bizottsága ama kimutatási űrlapokat, melyek segítségével, a lelkeszi fizetések kiegészítéséről szóló törvénynek megfelelően, a 600, illetőleg 800 frton alól lévő lelkeszi állomások javadalmának állami kiegészítése iránt kell az arra igényt tartható egyházaknak folyamodniok.

E kimutatási űrlapokból a kellő mennyiséget jelen szám alatt, összes esperes aainak elküldöttük, s midőn erről az egyházközségek t. előljáróit ez uton is értesítjük: a kimutatás kitöltésére vonatkozólag az annak hátlapján látható részletes utasítás legfontosabb figyelembe vételét és magtartását ajánljuk.

Kolozsvártt, 1898. július hó 23-án.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

Dr. Kádár János,
s. titkár.

602—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben a nagy-szebeni egyházmegyébe bekebelezett *magyar-lapádi* anya- és asszonynépi leány-egyház *lelkészi* állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Az állomás *javadalma*: Magyar-Lapádon lakás gazdasági épületekkel; a) a magyar-lapádi egyháztól: 78 kepefizető egyháztagtól fejenként 1 frt 50 kr, összesen 117 frt., 78 kepefizetőtől fejenként 3 frt, összesen 234 frt. Tizedkárptólás kamataiból évenként 84 frt 96 kr. 16 hold 970 □-öl kan onika porció bérjüvedelme 131 frt. Az egyház erdejéből természetben 12 öl tűzifa, értéke 36 frt. Anyakönyvi kivonatokból, stóla járandóságból 20 frt b) az asszonynépi egyháztól kepejárandóságból 30 frt. Az egész javadalom értéke összesen 652 frt 96 kr., s így ez állomás III. osztályu.

Kötelességek: Magyar-Lapádon mindenféle lelkeszi teendők végzésén kívül az iskolában hetenként 2 órai vallás tanítás. Asszonynépén havonként kétszer istentisztelet a vasárnap délutáni órákban; évenként hatszor urvacsora osztás, továbbá keresztes, esketés és temetés.

E lelkeszi állomásra megválasztandó lelkész a f. 1898. év Szent-Mihály napjától 1899. év Szt-Mihály napjáig a lelkeszi javadalomnak csak felét élvezi.

Pályázati határnap: 1898. augusztus hó 28. Kélfőn felszerelt pályázati kérések n. t. Nagy József esperes aához Nagy-Szebenbe küldendők.

Kolozsvártt, 1898. jul. 22-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

597—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe bekebelezett *vajda-kamarási kántor-tanító* állásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás, gyümölcsös, veteményes kert és gazdasági épületeken kívül 349 frt 50

kr., mely összegből 72 frt államsegély és 55 frt kegyjavadalom. Ezen fizetés még 100 frt államsegélylyel fog növekedni, minthogy eddig csak a 300 frt minimális összegig van kiegészítve.

Pályázati határnap augusztus hó 21. napja. Folyamodványok Somkerek Miklós esperes aához küldendők Székre (Szolnok-Dobokam.)

Kolozsvár, 1898. július hó 22-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

599—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe bekebelezett *magyar-csaholyi kántor-tanító* állomásra pályázat nyittatik.

Javadalom: modern, új tisztességes szállás, tágas udvarral és nagy kerttel. Készpénz 105 frt 26 kr. Tandij 42 frt. Szántó föld 5 hold 189 négyszögöl. Rét 1 hold 1490 négyszögöl. Kert 1350 négyszögöl, e három illetmény kataszteri tiszta jüvedelme 43 frt. 26 hektó buza, 13 hektó tengeri; ezek értéke 200 frt. Stóla 14 frt; az összes fizetés 404 frt 26 kr.

Kötelessége: a tanítóssággal és orgonista-kántorssággal járó minden teendők pontos végzése.

Pályázati határnap 1898. aug. 20. Folyamodványok, melyek a szükséges okmányokkal felszerelendők, nt. Viski Pál esperes aához küldendők Zoványra.

Kolozsvártt, 1898. július 21-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

606—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe bekebelezett *szemerjai énekvezéri* állásra pályázat hirdettetik

Javadalom: Teljesen új lakás, kerttel, gazdasági épületekkel. 37 kal. ősz-, ugyanannyi zab-gabona: 111 frt értékben. 8 hold 649 □ öl tagosított szántó és kaszáló: 80 frt értékben. 30 köbm. tűzifa, melyet maga tartozik levágtatni, 21 frt értékben. Kepeváltság, oszgon, alapítványi kamat: 46 frt. Egyházi jegyzőségért: 5 frt. Stóla: 5 frt. Összesen: 268 frt. Megjegyeztetik, hogy a kánonika $\frac{2}{3}$ -ad része a nyug. énekvezéré, csak ennek halála után lép teljes élvezetébe. Kötelessége: a rendes énekvezéri teendők, iskolában egyházi ének tanítása, egyházi jegyzőkönyv vezetése.

Pályázati határnap: 1898. augusztus hó 20. Folyamodványok nt. Vén Mihály esperes aához küldendők Bikfalvára.

Kolozsvár, 1898. július hó 22-én

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

613—1898. PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozsalotai egyházmegyébe bekebelezett *kajántói* egyház község *kántor-tanító* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: Tisztességes lakás és kert. Fizetés 370 frt, melyből 258 frt készpénz, a többi a hivektől fizetendő kepe és canonica portio becsértéke.

Pályázati határidő aug. 20. Pályázati folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvár, 1898. július hó 24-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.